הלכות דם

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן פו- דיני ביצים

א ביצה ששני ראשיה כדין, או חדין, או שהיה חלמון [הצהוב של הביצה] מבחוץ וחלבון מבפנים, בידוע שהיא ביצת עוף טמא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצא]

ב מוכר ביצים האומר שביצים אלו באו מעוף טהור, אין לסמוך עליו כל שיש בביצה סימנים שבאו מעוף טמא, על פי המבואר. ואף אם הוא מוחזק בכשרות ואומר זה הוא העוף ואלו ביציו, אינו נאמן. וכן אם יבואו מאה עדים ויעידו שביצה זו מעוף טהור, אין לסמוך עליהם כשיש בהם הסימנים הנז׳. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצב]

ג עכשיו נוהגים ליקח ביצים בסתם מכל אדם, ואפי׳ מנכרי, לפי שאין ביצי עוף טמא מצויים בינינו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצד]

ד גוי שהביא ביצים ושברם לפנינו טרם שהכרנו בטביעות עין שהם ביצי עוף טהור, הביצים מותרים באכילה, שאנו הולכים אחר הרוב, ורוב הביצים הם טהורים. ויש מי שאוסר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצד]

ה ביצת נבילה, דהיינו שהתרנגולת מתה ומצאו בתוכה ביצים, או שנתנבלה בשחיטה, וכן ביצת טריפה, כגון ששחטוה כדין ונמצאת טריפה באחד מאיבריה הפנימיים, ונמצאו בה ביצים, אפילו נטרפה רק סמוך לשחיטה, הביצים אסורות. ואפילו אם הביצה נגמרה לגמרי, החלבון והחלמון עם הקליפה הקשה, אסורה.[איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצד]

ו ביצה שנמצאת במעי תרנגולת, ונתעורר ספק אם התרנגולת נבלה, או לא, יש לילך להקל, דכיון שאין איסורה אלא מדרבנן, ספק דרבנן לקולא. אבל ספק אם היא ביצת טריפה או שחוטה, אסורה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רצה].

ז השוחט בסכין בדוקה כדת, ואחר שחיטה מצא בה פגימה, יש לחוש שמא בעור התרנגולת נפגמה, והסימנים נשחטו בסכין פגומה, הילכך התרנגולת ״ספק נבלה״, ואסורה. ומכל מקום אם מצא בה ביצה, מותרת, מפני שאיסור ביצת נבלה הוא רק מדרבנן, וספקא דרבנן לקולא. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שט. הליכות עולם ח״ו עמוד רנב].

ז ביצה גמורה שנמצאת במעי התרנגולת שנתנבלה בשחיטה, או שנמצאת טריפה, ונתערבה ביצה זו בביצים אחרות, יש אומרים דאפילו באלף לא בטלה, ויש אומרים שביצה אסורה שנתערבה עם שני ביצים כשרות, חד בתרי בטיל, וכן עיקר. ואף על גב שהביצים הם דבר שבמנין, הואיל ואין לביצה חשיבות מיוחדת בטלה בתערובת, שכן מסקנת מרן השלחן ערוך במשנה אחרונה שלו (בסימן קי סעיף א), וכן פסקו האחרונים, הפרי חדש ומרן החיד״א בשיורי ברכה. [איסור והיתר ב׳ עמוד רצו. וכן הוא בהליכות עולם ח״ו. ועיין בשו״ת יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים ח״א חיו״ד סימן יח, דף שיט טור ב׳, שהביא מ״ש הרהמ״ח בשם מורנו הרב רבו בעל זבחי צדק זצ״ל, שמעשים בכל יום (במקומו), שנוהגים שאם יש הרבה תרנגולות המטילות ביצים, ונמצאת אחת מהן טריפה, שאוסרים את כל הביצים, משום דבר שבמנין, וכדבריו מבואר בזבחי צדק (סי׳ קי ס״ק יב). אולם להלכה אין אנו נוהגים כן, אלא כדברי הפרי חדש שהוא מרא דאתרא בירושלים עיה״ק, שיש לפסוק כמשנה אחרונה של מרן הש״ע (סי׳ קי), דאמרינן חד בתרי בטיל. וכבר כתב הגר״א באו״ח (סי׳ תצח ס״ד), שאם יש סתירה בד׳ מרן, אין בכך כלום].

ח ביצה שיש בה אפרוח שנתערבה בביצים אחרות, אפילו באלף לא בטלה. [שם עמוד רצט סימן ט. וראה ביביע אומר ח״י בהערות לרב פעלים ח״ב חיו״ד סי׳ ט, דף שלה טור א׳ מ״ש ע״ד הגרי״ח בענין ביצה שיש בה אפרוח שנחשבת בריה ולא בטלה].

ט הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה מותרת, ואין כאן משום אבר מן החי, והוא שאינה מעורה בגידין. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שא]

י ביצת עוף טמא שנתבשלה עם ביצים אחרות, אם היא בקליפתה אינה אוסרת. ואם היא קלופה אוסרת, וצריך ששים ואחד ביצים של היתר כנגדה לבטלה. ואם נתבשלה בתבשיל של היתר, אין צריך אלא ששים מן התבשיל לבטלה. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שא]

יא ביצת טריפה ונבילה דינה כדין ביצת עוף טמא, דכל שאינה קלופה ונתבשלה עם אחרות אינה אוסרת, דמיא דביעי בעלמא הוא. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שא]

יב ביצה שנולדה ביו״ט, שהיא אסורה בו ביום, ונתבשלה בשוגג עם ביצים אחרות [כשהיא בשלימותה עם הקליפה], אפילו ששים אין צריך, לפי שאינה פולטת כלל מגופה, שקליפתה מעכבתה מלפלוט, והיינו במקום שמחת יום טוב, כשאין לו מאכל אחר ליום טוב, שאז יש לסמוך על מ״ש הרמ״א ביו״ד (סי׳ קב) שבפליטת טעם בלבד, ואין שם ממשו של איסור, אפילו בדבר שיש לו מתירין יש להקל, הא לאו הכי יש להחמיר.[איסור והיתר

שם עמ׳ שי]. וביצת עוף טמא שנתבשלה עם ביצים אחרות, אם היא בקליפתה אינה אוסרת, וצריך ששים ואחד ביצים של היתר כנגדה לבטלה. ואם נתבשלה בתבשיל של היתר אין צריך אלא ששים מן התבשיל לבטלה. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שב. ש״ע סי׳ פו ס״ד]

יג ביצה שיש בה אפרוח או דם, אוסרת המתבשל עמה אפילו אם אינה קלופה. [שם עמ׳ שג]

יד אם הניחו אפר בקדרה ששלקו בה ביצים הרבה, ומצאו שם ביצה שיש בה דם בחלמון, או ביצת אפרוח, הביצים הכשרות מותרות, מפני שהאפר נתן טעם לפגם. ויש מי שמחמיר בזה, אבל העיקר לדינא להקל,[איסור והיתר ב׳ עמוד שג]. ומותר אף לכתחלה להניח אפר בקדרה ששולקים בה ביצים, שאם נמצא באחת מהן אפרוח, כל השאר מותרות, מפני שהאפר פוגם את הטעם הבלוע, ונמצא שלא בלעו הביצים אלא טעם פגום, והלכה רווחת נותן טעם לפגם מותר. ואף על פי שנותן טעם לפגם בקדרה שאינה בת יומא, אסור לכתחלה, ורק בדיעבד, אינו אוסר, זהו מפני שהקדרה מתחלה בלעה טעם לשבח, ורק אחר שנעשית שאינה בת יומא, נפגם הטעם שבה, אבל כאן שהביצים בלעו מעיקרא טעם פגום, מותר אף לכתחלה. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רנה].

טו אפרוח שנולד מביצת טריפה מותר, מפני שאין האפרוח נולד מן הביצה אלא עד לאחר שתהיה מסרחת, ונעשית כעפר בעלמא, הילכך האפרוח מותר. [איסור והיתר ב׳ עמו׳ שה]

טז טריפה אינה יולדת, לפיכך עוף שהוא ספק טריפה והטיל ביצים משהין אותו עד שיטיל את כל ביציו שטעון כבר, ואם יטעון פעם אחרת כשרה, ונוכל לדעת זאת כששהתה בין סוף לידה לתחלת לידה כ״א יום שלמים, כי כן זמן עיבורה. והוא הדין לתרנגולת שלא ילדה מעולם שנולד בה ספק טריפות שאם ילדה אחר כ״א יום מזמן שנולד בה ספק טרפות היא והביצים מותרים. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שו]

יז ביצה שאסורה לישראל על פי הדין, אסור למוכרה לגוי, גזרה שמא ימכרנה לישראל. ואפילו ביצת נבלה שהיא אסורה רק מדרבנן, אין להתיר למוכרה לעכו״ם משום דהוי ספק דרבנן דשמא לא ימכרנה לישראל, אלא גם איסור דרבנן אסור למכור לגוי שמא ימכרנו לישראל, שאנו מוזהרים שלא יהיה מכשול על ידינו לישראל בשום פנים. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שז. שוב יצא לאור הליכות עולם ח״ו, ושם (עמוד רנב) גם כתב כן]. כיצד יעשה, יטרפנה בקערה וימכרנה לנכרי, שאז ודאי לא יקנה אותה ישראל ממנו. במה דברים אמורים שרואים אותה טרופה בידו, שיש לחוש שישראל מכרה לו מפני שהיא טריפה, אבל מותר לקנות ממנו פת שנילוש בביצים במקום שנוהגים לאכול פת של נכרי, כיון שאין רואים אותה טרופה בידו. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שז]

יח מותר להושיב לכתחילה תרנגולת לדגור על ביצי טריפה, להוציא מהן אפרוחים. ואף על פי שהאפרוחים היוצאים מהם מותרים, אין בזה משום מבטל איסור לכתחילה, הואיל וביצי הטרפה נפגמים לגמרי קודם יצירת האפרוחים, ונעשים כעפר בעלמא ופנים חדשות באו לכאן. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד שט]

סימן סו – דברים האסורים משום דם

א נאמר בתורה: ״ואיש איש מבית ישראל וגו׳ אשר יאכל כל דם, ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם, והכרתי אותה מקרב עמה״. ודם שאסרה תורה הוא דם בהמה, חיה ועוף, בין של טהורים בין של טמאים. ודם דגים וחגבים מן התורה מותר, ומדרבנן צריך שיתן בהם קשקשים, לסימן והיכר. [ילקו״י איסור והיתר מהדור׳ תשמ״ז עמו׳ א׳. מהדו״ב עמוד קעט]

ב דם שנמצא בביצים, אם נמצא בחלמון [הצהוב שבביצה] כל הביצה אסורה, ואם נמצא בחלבון, זורק את הדם ואוכל את השאר. ואם נמצא הדם מעל החלמון, וחושב שיתכן שבא הדם מצד החלבון ונדבק על החלמון, יוכל לנסות בזהירות להסיר את הדם על ידי צמר גפן בנחת, ואם הצליח להסירו ונשאר החלמון שלם, זה סימן שהדם הוא מהחלבון, וזורקו ואוכל את השאר. ויש שנהגו להחמיר בכל אופן ולאסור את כל הביצה, בין שנמצא הדם בחלבון ובין שנמצא בחלמון. וכל זה בביצים המגיעים ממקומות שיש בהם גם תרנגולים זכרים, אבל ביצת ספנא מארעא, שהתחממה התרנגולת מן הקרקע, ואין שם תרנגול זכר בתוך ששים בתים מן המקום שנמצאת התרנגולת, ונמצא דם בביצה, בין בחלמון בין בחלבון, זורק את הדם ואוכל את השאר. וכן ביצים המשווקות כיום על ידי ״תנובה״ ונמצא דם בביצים בחלמון, וכל שכן בחלבון, יש להתירם על ידי שיזרוק את הדם – משום מראית העין – ואוכל את השאר, שהואיל וביצים אלה באים מן הקיבוצים והמשקים שהתרנגולות שם מסוגרות בלול, ואין שם תרנגול זכר כלל, ואינן ראויות לגדל אפרוח, אין לחוש לדם שבהן משום ריקום אפרוח. ואף אם אפשר שישנם קצת ביצים של זכר מעורבים בביצים המשווקות, רובא דרובא הם מביצים של ספנא מארעא, וכל דפריש מרובא פריש, והביצה מותרת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קפ. יביע אומר חלק ג׳ חיו״ד סימן ב׳, וחלק י׳ חיו״ד דף שסח טור ב׳ אות ב. שו״ת יחוה דעת ח״ג סי׳ נז]

ג ביצים המשווקות על ידי תנובה, אם נמצא בהם דם ולא זרקו, ושכח וטרף את הביצים עם הדם, מותר לאכלם אף שיש שם תערובת דם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קפב]

ד ביצים (שאינן של תנובה) הטרופות בקערה, ונמצא דם על החלמון של אחד מהביצים, אף אם יזרוק את הדם שעליו כל הביצים אסורות. (כשאין ששים נגד ביצת האיסור). אבל ביצים שבורות יחד בקערה ועדיין לא טרפם ביחד, ונמצא דם בחלמון של אחד מהם, יקח החלמונים [הצהוב] כל אחד בפני עצמו, וישאיר את החלמון שבו הדם בקערה עם שאר החלבונים שבקערה ויזרקם. ובעת שמוציא מהקערה את החלמונים, אף על פי שעולה עמם מעט מהחלבון, אין לחוש לזה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קפב]

ה אשה שעשתה עיסה שנילושה בביצים, ואחר הלישה נמצאת טיפת דם בקליפה של אחד הביצים, והיו שם כמה ביצים בתערובת, יש להתיר לאכול עיסה זו גם במקומות שיש בלול של התרנגולים גם תרנגול זכר. ויש להקל בזה גם בהפסד מועט. [שם עמוד קפז]

ו ביצה שנמצא בה דם, מותר למוכרה לגוי, ואין לחוש שיחזור וימכרנה לישראל. [שם]

ז ביצה בת יומא, שנמצא בה דם על החלמון, אף על פי שאין לחוש שהדם הוא ריקום אפרוח, מכל מקום לא פלוג רבנן, והביצה כולה אסורה. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד ט].

ח ביצה בת יומא, שנמצא בה דם בחלמון, ונתערבה עם ביצים הרבה, ויש הפסד מרובה או שעת הדחק בדבר, אפשר להתירם. [ע׳ ערוך השלחן אות טז].

ט ביצה הנמצאת במעי התרנגולת לאחר שחיטה, ונמצא בה קורט דם, יש להתיר הביצה (אך יזרוק הדם שעליה), אפילו במשק שהתרנגולות מעורבות עם תרנגולים זכרים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קפח. יביע אומר חלק ג׳ חיו״ד סימן ב׳ אות ג-ז]

י מותר לגמוע ביצה כשהיא בקליפתה, בין חיה בין שלוקה, ואין צורך לבדוק שמא יש בה דם, כי רוב הביצים אין בהם דם. וכן היה נוהג האר״י ז״ל. ומטעם זה נהגו לקנות מן הגוים פת הבאה בכסנין שנילושה עם ביצים, ולא חששו שמא יש בביצים דם, מפני שהולכים אחר רוב ביצים שאין בהם דם. [ומכיון שאילו היו קובעים סעודה עליהם, היה צריך לברך עליהם ברכת המוציא וברכת המזון, מוכח שיש להם דין פת, ובמקום שנהגו היתר בפת של גוים, גם זה מותר. תוס׳ ביצה טז:].

[ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצא. יביע אומר חלק ה׳ חיו״ד סימן ו׳ אות ה׳. בן איש חי. כף החיים סימן סו. הליכות עולם ח״ו עמוד יז]

יא ומיהו כשמטגנים ביצה במחבת נהגו לבדוק את הביצה אם יש בה קורט דם או לא.

יב מי שגמע ביצה חיה ונישאר ממנה קצת, ונודע לו שהיה בביצה דם שהוא תחילת ריקום האפרוח (במקומות שיש תרנגול זכר עם התרנגולות), אין צריך תשובה וכפרה, בתעניות וסיגופים. אך ירבה בלימוד תורה לכפר על מה שבא לידו דבר זה. [ילקוט יוסף איסור והיתר עמוד קצב. שו״ת יביע אומר חלק א׳ חלק יורה דעה סימן יד].

יג ביצים שלוקות בחמין מותר לאכלן אף על פי שאינן יכולות להיבדק. וכל שכן שאם הניחו ביצים על הכיסוי של קדרת החמין, ומצאו דם בביצה, שאין החמין נאסר. [ילקו״י שם].

יד ביצים שהניחום על גבי הכיסוי של קדרת החמין, ומצאו באחד הביצים דם בחלמון, אפילו אם הביצים הם ממקומות שיש שם תרנגול זכר, יש להתיר את שאר הביצים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצג]

טו מותר לקנות ביצים בקופסאות שימורים סגורות, שנשברו ונפתחו על ידי הסוחרים, ואין לחשוש מפני תערובת דם, שהולכים אחר הרוב, ורוב הביצים אין בהם דם. ובפרט שהמוכרים מקפידים שלא לערב ביצה עם דם עם שאר ביצים, שלא יקלקלו את השאר. ויש להקל בזה גם במקומות שמצוי תערובת של תרנגול זכר עם התרנגולות. [שם עמוד קצג]

טז ביצה שמצאו בתוכה שני חלמונים, הרי זו מותרת, ואין חוששין שמא ביצה זו באה מעוף טמא, שיש תרנגולות שמטילות ביצה בשני חלמונים, ומאותן ביצים יוצאים אפרוחים תאומים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצג]

יז כבר נתבאר שדם דגים וחגבים מותר, אך אם קיבצו לתוך כלי, אסור משום מראית העין שיאמרו שאוכל דם של בהמה או עוף. ואפילו אם אוכלו בחדרי חדרים גם כן אסור משום מראית העין. ואף כשאינו מכונס תוך כוס, אלא מכונס על גבי דף או שלחן, אסור. אולם אם יש היכר שדם זה הוא דם של דגים, כגון שמניח בו קשקשים, או שנתן שם חתיכת דג, מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצד. יביע אומר ח״ו חיו״ד סי׳ ח׳ סק״א]

יח אין דם דגים אוסר תערובתו, באופן דליכא משום מראית העין. [איסור והיתר א׳ עמוד קצה].

יט דם האדם אם פירש ממנו, כגון, אם נשך בשיניו כיכר או פרי, ויוצא דם משיניו על הכיכר או הפרי, בכיכר צריך לגרדו, ובפרי יש להדיחו. אבל אם הדם לא פירש ממנו, או שניכר שהוא דם האדם, כגון שהדם נוטף מאצבעו, מותר. אבל אם הדם שעל גבי האצבע נתייבש, אסור למוצצו בפיו מפני

מראית העין. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצה]

כ דם שבין השינים מוצצו אם ירצה, ואפילו מצות פירוש אין בזה. [כתובות כא: שלחן ערוך סימן סו סעיף י׳. ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד קצה].

כא הקונים בשר מן האטליז שלא הוכשר על ידי מליחה, (והוא בלי עטיפה בנייר או בניילון), ומניחים אותו בסל או בקופה שדרך להניח בהם לחם, לא יפה עושים, ויש למחות בהם שלא יעשו כן, כי הדם שעל הבשר נסרך ונדבק בסל ובקופה, ואחר כך יהיה נדבק בלחם. ואפילו אם יחשבו שאחר כך ידיחו את הלחם, כיון שאין דרך להדיחו, אין לעשות כן לכתחלה, וכמו שפסק מרן בשלחן ערוך (סי׳ צא ס״ב), שכל דבר שצריך הדחה, כגון להניח בשר מבושל צונן בכלי של איסור צונן, אסור לכתחלה, שמא יאכלנו בלא הדחה. אבל אם היה הבשר עטוף בנייר או בניילון מותר לכתחלה. ואם מניח הבשר עם הפירות והירקות, והדרך היא לשטוף את הפירות והירקות קודם האכילה, אין לחוש בזה, אבל בפירות שאין הדרך להדיחם קודם האכילה, אין להניח בשר עם הפירות, אפי׳ בשר המוכשר מדמו, שיש לחוש שמא יאכל פירות אלו עם חלב. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמ׳ קצו. יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים, דף שלג טור ב׳]

כב מאכל צונן שאין דרכו בהדחה, שהונח בכלי איסור שלא הודח, שאינו נאסר, אלא שצריך להדיחו קודם אכילה, דעת רבינו יוסף חיים להחמיר שלא ישהה אותו בכלי אפילו זמן מועט, אלא מיד שיזכור יסירנו, פן ישכח ויאכלנו בלא הדחה. אך חומרא בעלמא היא, שאם מניחו רק לזמן מועט, אין צריך לסלקו מיד, ואין לגזור שמא ישכח לאוכלו בלא הדחה. [יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים דף שלד טור א׳].

סימן סז – מהלכות דם

א בדם בהמה וחיה אין איסור כרת אלא בדם הנפש שהנשמה יוצאת בו, אבל דם האיברים אינו אלא בלא תעשה. והני מילי בדם שפירש ויצא לחוץ, או שנצרר בחתיכה, או שפירש ממקומו מחיים, ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר, אבל אם לא פירש מחיים, ולא נצרר בחתיכה, מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד קצז. יביע אומר ח״ה או״ח סי׳ יח אות ב]

ב לפיכך מי שדעתו יפה מותר לו לאכול בשר חי ״באומצא״, שדם האיברים שלא פירש לחוץ מותר. ובלבד שידיחנו מן הדם שעליו. והרמב״ם מצריך לו חליטה בחומץ, קודם שיאכל ממנו. ורוב הפוסקים חולקים עליו ומתירים, וכן דעת רב אחאי גאון, הראב״ד, והתוספות, והרא״ש, והרמב״ן, והרשב״א, והר״ן, והסמ״ג, והסמ״ק, ולכן פסק מרן בשלחן ערוך (סי׳ סז סעיף ב) להתיר, וכן עיקר. ויזהר שלא יהיה בבשר מהחוטין שדם בהם, ודם האיברים שפירש, אסור לאוכלו. ולכן צריך למלוח הבשר קודם בישולו, כדי שהמלח יוציא את כל הדם שבחתיכה, שאם לא כן יהיה בתבשיל דם האיברים שפירש. ואם הדם פירש ממקום למקום באותה חתיכה, מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רא]

ג אף על פי שמותר לאכול בשר חי בלא מליחה [אחר הדחה מדם שעל פניו], מכל מקום השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה, אסור לאכול מבשרה חי, אלא אם כן ימלח את הבשר יפה, ועל ידי מליחה מותר אפילו לבישול בקדרה. ולצלי מותר אפילו בלא מליחה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רז]

ד אם נצרר הדם מחמת מכה, אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחנו יפה. אבל מותר לצלותו בין בשפוד בין על גבי גחלים, אפילו בלי חיתוך ומליחה. [איסור והיתר כרך א׳ עמ׳ ריב]

סימן סח – דיני מליגת העוף

א אם צולה ראש בהמה על האש, צריך שיניח את בית השחיטה למטה, כדי שהדם יזוב דרך פתחי בית השחיטה. ואם הניחו על הצדדים, המוח והקרום אסורים, ושאר הראש מותר, ואפילו קליפה אין צריך. אלא אם כן נקב את עצם המוח והיה הנקב למטה, לפי שהדם זב דרך שם. [וגם במליחה כשהוא מולח את הראש, צריך לנקוב הראש קודם מליחה]. [שם עמ׳ ריג]

ב יש מי שכתב דלהסיר את השער בלבד אפילו הניחו על הצדדים מותר. ויש מי שאוסר. [אך להבהב העוף באש בלי הראש, שרי]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד ריג]

ג אם בישל הראש שלם, הכל אסור, אלא אם כן יש ששים כנגד המוח והקרום. [שם עמ׳ ריד]

ד הבא למלוג הראש צריך לחתוך חוטין שבלחי קודם המליגה. וכן צריך להדיח בית השחיטה. וצריך לחתוך אף חוטי הגף. והדין כן גם בעוף, וכן אין הפרש בזה בין מליגה לצלייה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד ריז]

ה הבא להבהב את התרנגולת באש, כדי להסיר ממנה שיירי נוצה שבה, [בדרך המבוארת לעיל, והיינו שמניח הראש ובית השחיטה למטה], צריך קודם ההבהוב להדיח את בית השחיטה, כדי שלא יתבשל דם בית השחיטה ויבלע בבשר. ואחר כך מעבירו באש, ולא ישהה אותו הרבה באש כדי שלא יבלע דמו בבשרו, דמה שנבלע בחום האש מסתרך בו ואינו יוצא על ידי מליחה, ולכן יזהר להעביר התרנגולת על האש באופן שלא ישהה אותה על האש איזה זמן שיכול להבליע הדם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד ריח]

ו מה שאמרנו שהבא להבהב תרנגולת באש, שצריך להדיח את בית השחיטה, הוא גם אם מהבהב באש היוצא מקש, או אש של ניירות, ולאו דוקא באש של עצים. [שם עמוד ריח].

ז כשמולגין הרגלים אין צריך למולחם תחלה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד ריט]

ח מותר להניח רגלי הבהמה על האש כדי להסיר שערן ולהסיר הטלפים, ואחר כך למולחם. ויש מחמירין וחותכין מעט את ראשי הטלפים, ומניחין החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו. ומנהג יפה הוא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד ריט]

ט רגלי בהמה שנחרכו ונתבשלו בלי מליחה, אין החריכה במקום מליחה, ויש לאסור הרגלים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכ]

י פרסות הרגל שנמלחו בקליפתן ולא חתך ראשן לא נאסרו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכ]

יא אם רוצים למלוח התרנגולת על גבי נוצתה, כדי שיוכלו למלוג אותה אחר כך במים רותחים בכלי ראשון, אין לעשות כן לכתחלה, שיש לחוש שמא הנוצות מפסיקות בין המלח לבשר העוף, ולא תועיל המליחה הזאת לעוף. ומכל מקום בדיעבד שכבר נעשה כן, ומלגו התרנגולת אחר המליחה, אין לאוסרה, מכיון שיש לומר שכח המלח חודר גם דרך הנוצות להוציא הדם מן העוף. כמו שהדין הוא בעצם שיש בו מוח, שמליחת העצם מבחוץ מועילה למוח שבתוכו. [איסור והיתר שם עמ׳ רכ. יחו״ד ח״ה סי׳ נא. הליכות עולם ח״ו עמ׳ קמה].

יב מותר לטבול את העוף לאחר שחיטתו [כריתת ראשו] במים חמים שלכל היותר יהיו בחום של 42 מעלות חום, כדי להקל על מריטת הנוצות, אם רק על ידי כך ניתן להשתמש במכונות המריטה. אלא שצריך להשגיח מאד במשך כל זמן הטבלת העופות שלא תעלה מדת החום על הנ״ל. ואם השתמשו במכונה במים רותחים שהיד סולדת בהם, יש להכשיר את הכלים והמכונה, ורק לאחר מכן יש להשתמש באופן הנ״ל. [איסור והיתר עמ׳ רכא]

יג מותר למלוג תרנגולת ברמץ, והוא שידיח בית השחיטה תחלה יפה יפה. [כמו שנתבאר לעיל גבי הבהוב בסעיף ה׳]. ואם צריך את הבשר עבור בישול בקדרה, יזהר שלא ישהנה כל כך באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם או להפליט. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד רכב]

יד אפילו בכלי שני יש אומרים שלא ימלוג התרנגולת, ואם מלג מותר. אולם לצורך אורחים מותר למלוג את התרנגולת לכתחלה בכלי שני. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכב]

טו אם השפחה [נכרית] מלגה את התרנגולת קודם המליחה ברותחין, ואין ידוע אם מלגה בכלי ראשון או בכלי שני, אם היא יודעת בטיב יהודים, ויש שם נער או נערה שיודעים בטיב הענין, התרנגולת מותרת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכג]

טז אין מולחין את הבשר ולא מדיחין אותו קודם שיבררו החוטין והקרומים האסורים וגיד הנשה, והחלב [בצירי]. ומי שטעה ומלח בשר בלא ניקור גיד הנשה, יסיר הגיד ומבשל הבשר. ואם מלח עם החלב, צריך ששים בבשר כנגד החלב. וכל זה דוקא בשהה שיעור מליחה, הא לאו הכי אין צריך ששים כנגד החלב, אלא מסיר החלב והגיד ומבשל. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד רכג].

יז דעת מרן השלחן ערוך שגם עוף אין למולחו עד שישבור את עצם הגף, ועצם הלחיים. ויש מקילים בזה. ועל פי זה יש הכשרים הניתנים כיום הנוהגים כסברת המקילים. ויש אומרים שגם אנו מנהגינו להקל בזה, ולכן גם הספרדים יכולים לסמוך בעופות על הכשרים שאינם נזהרים בזה. ועל כל פנים על הרבנים נותני ההכשרים שלכתחלה לא יתנו הכשר אלא באופן שישברו את עצם הגף ועצם הלחיים קודם המליחה. כדי שההכשר יהיה גם לדעת מרן השלחן ערוך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכה]

סימן סט – דיני מליחה

א כבר נתבאר שאסור לבשל בשר בלא מליחה, מפני שהדם יוצא מהחתיכה על ידי הבישול וחוזר ונבלע בתוכו ובתבשיל, ואף על פי שההלכה היא שכל זמן שהדם בתוך הבשר, ולא פירש לחוץ, אינו אסור, מכל מקום על ידי הבישול הדם יוצא מהבשר, וחוזר ונבלע בתבשיל ובבשר, ונחשב כדם האיברים שפירש. ולכן צריך למלוח את הבשר קודם הבישול, כי בטבע המלח למשוך לחוץ את כל הדם שבתוך הבשר. ואמרו בגמרא (חולין קיג.): אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רכה. וע״ש ו׳ חקירות בעיקר דין מליחה והנפקא מינה]

ב העיקר להלכה דנקטינן לדינא דדם שבישלו או מלחו אינו אסור אלא מדרבנן, וכדעת רוב הפוסקים. ולכן בשר שנמלח ולא הודח הדחה אחרונה, ונתבשל עם המלח שעליו, ולא היה ששים בתבשיל כנגד המלח שבו, מותר לכתחילה להוסיף ולהרבות על התבשיל עד שיהיה ששים כנגד המלח שעליו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רלב. ועיין בשו״ת יביע אומר ח״א חיו״ד סי׳ ג, ובחלק ה׳ חיו״ד סימן ה׳ אות ד׳, ובח״י בהערות לרב לפעלים ח״א חיו״ד דף שיט טור ב׳, וסי׳ כה, שהביא מ״ש הגרי״ח בפשיטות דקי״ל כמרן, שדם שבישלו אסור מן התורה, במחכ״ת ליתא, והרהמ״ח עצמו (סי׳ יז) כתב שאין שום הכרח שכן דעת מרן. וכן עיקר דמרן ס״ל דדם שבישלו מדרבנן. כמ״ש כן כמה פעמים בב״י, והכי סוגייאן דעלמא].

ג בדם כבוש – נחלקו הפוסקים אם הוא כדם שבישלו, שאיסורו מדרבנן, או לא, והעיקר להלכה דנקטינן דדם כבוש הרי הוא כדם מבושל ואיסורו רק מדרבנן. ולפיכך אם יש ספק אם הבשר שהה במים זמן של מעת לעת או לא, יש להתירו גם לבישול על ידי מליחה והדחה כדת, [כדין ספק דרבנן]. ואף בספק כבוש בשאר איסורים אם שהה מעת לעת או לא, אזלינן לקולא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רמב]

הדחה שקודם המליחה

ד צריך להדיח את הבשר היטב קודם המליחה. ומה שנוהגים הטבחים לרחוץ הצלעות כשהן שלימות בהעברה בעלמא כדי לנאותן, אינו נקרא הדחה. ובמקומותינו בימות הקיץ פעמים שהבשר שאצל הקצבים מתייבש הדם עליהם, בפרט במקום הצואר, ואינו יוצא בהדחה בעלמא, ולכן לכתחלה צריך להעביר את הדם שהוא בעין בידים, ומוליך ידו אנה ואנה על הבשר לשפשף היטב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רמה]

ה יש אומרים שצריך להשהות את הבשר בתוך גיגית עם מים, במשך חצי שעה, כדי לרכך את הבשר קודם המליחה. ויש אומרים שדי בשטיפה היטב. וכבר פשט המנהג במקומותינו גם אצל הספרדים ועדות המזרח לשרות את הבשר במים כחצי שעה, אך מנהג זה הוא מצד חומרא, אבל לא מעיקר ההלכה. ולכן בשעת הדחק או אם השעה דחוקה לו כגון בערב שבת, או לצורך אורחים או לצורך סעודת מצוה, די בהדחה היטב, וישפשף הבשר בידיו, עד שהיו מי הרחיצה לבנים, וגם יסיר את טיפות הדם הקרושות שעל הבשר, ולאחר מכן יוכל למלוח את הבשר כדין. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד רנח]

ו אם בדיעבד עבר והדיח הבשר היטב בברז, ושפשף בידו, ולא שרה אותו חצי שעה במים, אפילו לכתחלה יכול למלוח על סמך הדחה זו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רס]

ז מים שהם קרים מאד, כגון בימי החורף והקרה, או מים שהיו במקרר, אינם ראויים להדחת הבשר קודם המליחה, כי המים הקרים מקשים את הבשר, והרי יש אומרים שההדחה באה לרככו, ולכן יש להניח את המים איזה זמן על האש, או לערב בהם מעט מים חמים, עד שתפוג צינתן, ואחר כך ידיחו בהם הבשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד רס]

ח אם עברו והדיחו את הבשר במים קרים מאד, ועברו ומלחו את הבשר ובישלוהו, הבשר מותר גם שלא במקום הפסד מרובה. ואם טרם בישלוהו, טוב יותר לחזור ולהדיחו במים רגילים, ולחזור ולמולחו כדת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסג]

ט יש אומרים שמותר להדיח הדחה ראשונה במי פירות. ויש חולקים. והעיקר לדידן כדעה ראשונה, וכל שכן בדיעבד שאם הדיח את הבשר במי פירות, ועבר ומלח ובישל את הבשר, שהבשר מותר באכילה. ומיהו כשיש לו מים להדחה, לכתחלה לא ידיח במי פירות, ולא ישרה את הבשר במי פירות.. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסג]

י אם שרו את הבשר במים שבכלי, והוציאוהו משם, ומי ההדחה נשארו בכלי יותר מעשרים וארבע שעות, גם למי שסובר דיש כבישה בכלים כאן אין הכלי נאסר, מאחר שהדם מעורב במים. ומיהו אם אין ששים כנגד הדם יש אומרים שאין להתיר אלא דוקא בהפסד מרובה. ויש חולקים אחר שאין כבישה לכלים. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסד].

יא מותר לשרות בשר בהמה יחד עם בשר עוף. אלא שיש שנהגו להמנע מכך מצד חומרא בעלמא, ומשרים אותם בנפרד, מפני שבשר העוף הוא רך וחוששים שמא ישכחו את הבשר במים הרבה זמן, ובשר העוף הרך יבלע מדם בשר הבהמה. אולם לענין מליחה המנהג להקל למלוח בשר עוף ובשר בהמה יחדיו, הואיל ומולחן בכלי מנוקב שהדם פורש לחוץ. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסה]

יב לכתחלה יש להשרות את הבשר במים באופן שכל החתיכה תהיה בתוך המים, ולכן כששורים בשר דק עם בשר עבה ביחד, יש ליתן את הבשר הכבד על הבשר הקל, כדי שכל החתיכות יהיו בתוך המים. [דאחר שנהגו לכתחלה לחוש לטעמא דריכוך, יש להשרות את כל החתיכה במים]. ואמנם אם עברו ושרו את הבשר בכלי וחציו היה מחוץ למים, אין צריך לחזור ולהדיח את כל החתיכה, אלא די לחזור ולהדיח את חצי החתיכה שהיתה למעלה מן המים. וישפשף היטב בידיו בעת ההדחה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסה]

יג אחר ההדחה יש למלוח את הבשר כמות שהוא, בלי לחותכו קודם המליחה. שאם יחתכנו, על ידי דוחק החיתוך מפליט דם על פניו, ואם חתך החתיכה אחר ההדחה, צריך לחזור ולהדיח את ב׳ החתיכות, כדי להסיר את הדם שעל פני החתיכה, שבאופן כזה לא תועיל לו המליחה בלי שיחזור להדיח. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רסז]

יד אם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים, ועבר ולא הדיח מקום החתך קודם המליחה, והבשר נתבשל, יש להתיר הבשר כדין בשר שנמלח מצד אחד, דשרי בדיעבד. [שם עמ׳ רסח]

טו יש אומרים שכל הדין שאם חתך את הבשר, שצריך לחזור ולהדיח מקום החתך, הוא דוקא בחתך את הבשר בסכין, שאז על ידי דוחקא דסכינא הדם שבתוך הבשר פירש לחוץ, ויש דם על פני הבשר, ולכן צריך להדיח שנית. אבל אם חתך את הבשר בידיו, וליכא דוחקא דסכינא, אין צריך להדיח. ויש חולקים בזה. ולדינא גם כשחתך ביד יש ליזהר לחזור ולהדיח הבשר. ואמנם לכולי עלמא אין צריך לחזור ולשרותו במים חצי שעה, אחר שהבשר כבר נתרכך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רע]

טז ההדחה מועילה לרגלי הבהמה אף שהם בתוך הטלפיים, שכולם חתיכה אחת הם. ולכן אין צריך להסיר הטלפיים לפני ההדחה, ואדרבה יש ליזהר שלא להסירם אחר ההדחה, שבהסרת הטלפיים בשר הרגל מפליט דם בעין, והרי עיקר ההדחה באה להעביר דם בעין. ואחר המליחה כשמסיר את הטלפיים, לדעת הרמ״א קולף מהרגל במקום הסמוך לטלפיים כדי קליפה, כדין בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב. אבל לדעת מרן השלחן ערוך אין צריך קליפה. ויחזור וידיח וימלח. ואם חתך את הטלפיים קודם המליחה, יש להדיח מקום החתך, ולהניח מקום החתך כלפי מטה, כדי שיהיה מקום לדם לזוב. וברגלי עופות יש נוהגים לקצוץ את הצפורנים קודם המליחה. [איסור והיתר א׳ עמ׳ רעא]

יז מים מלוחים כמו מי הים, או מים חריפים, אינם ראויים להדחה, פן על ידי מליחת המים יפלוט דמו ויחזור ויבלע ממנו. ולכן לכתחלה אין להשרות את הבשר במי ים מלוחים, אך בדיעבד אם עברו ושרו הבשר במי הים, אין הבשר נאסר אלא ידיחנו היטב וימלחנו ויכשירנו לקדרה. ואם היה במים רוב מלח, כמו ים המלח, והבשר שהה בהם שיעור כדי שירתיח, הבשר נאסר, שהרי נכבש במי מלח ודינו כבשר שנכבש בציר. [שם עמ׳ רעב]

יח מקומות שמזריקים לתוך הבשר חומר המורכב ממים מלוחים, עם תרכיז אדום, ועושים זאת כדי להאדים את הבשר, אין חומר זה מועיל להוציא הדם במקום מליחת הבשר, וצריכים לחזור ולמולחו. ואמנם אם הזריקו לתוכו הרבה מים ושהו בבשר זמן של מעת לעת, הבשר נאסר לבישול, אחר שכבוש כמבושל, ומותר לצלי. [או״ה כרך א׳ עמוד רעה]

יט מותר למלוח בשר להכשירו לקדרה בחדר האמבטיה, שאין שם בית כסא, ואין לחוש לרוח רעה, כיון שהאמבטיה בדרך כלל משתמשים בה גם תשמישים אחרים, וגם מניחים שם דברים מסוימים למשמרת, ואין בה זוהמא כמו בית המרחץ שהוא מקום רחיצה לרבים, שאין האמבטיה שלנו אלא ליחידים, ואחר רחיצה שוטפים אותה ונשארת טהורה ונקיה. אולם בחדר אמבטיה שיש שם שירותים, לכתחלה אין ראוי להקל בזה, אך בשעת הצורך אפשר להקל גם בזה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רעו]

כ אם שרה את הבשר במים חצי שעה, והוציאו מהכלי, ולא היה לו פנאי למלוח את הבשר עד שעבר זמן למעלה משעה, היכא דאפשר טוב לשרותו שנית במים לפני המליחה. ואם עבר ומלח בלא לחזור ולהדיח, אפילו אם נתייבשה החתיכה, הבשר כשר. ואפילו אם אין הפסד מרובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רעז]

כא מי שאין לו מים או שאר משקין, או מי פירות כדי להדיח בהם את הבשר קודם המליחה, אינו יכול למלוח בלי הדחה ראשונה, ויש אומרים שגם לא מועיל שיקנח החתיכה היטב. ולדבריהם אם יש לו מרק מבושל מקודם, והוא צונן, ורוצה לקנח את החתיכה במרק מהדם שעל פניה, ולמולחה, ולבשלה במרק, אין להקל, ואין תקנה לבשר זה אלא בצלי. ויש מקילין על ידי קינוח. וראוי לחוש ולהחמיר בזה לכתחלה. [שם עמר׳ רעח]

כב מי שאין לו מים או שאר משקין, או מי פירות, כדי להדיח את הבשר קודם המליחה, אם הוא סמוך לשחיטה באופן שהדם שעל החתיכה עדיין לא נקרש ולא נתייבש, יש אומרים דבזה סגי בקינוח יפה יפה, באופן שלא ישאר דם על פני החתיכה. ויש אומרים דבכל גוונא לא מהני קינוח במקום הדחה במים, ואין לו תקנה אלא בצלייה. [שם עמוד רעט]

סימן סט סעיף א׳ – להשתמש בכלי ששורין בו בשר

כג נהגו לייחד כלי מיוחד לשריית הבשר, ואין שורין את הבשר בקדרה שמבשלים בה. ומכל מקום בשעת הדחק כשאין לו כלי מיוחד לשריית בשר, מותר לשרות בשר קודם המליחה באקראי בקדירה שמבשלים בה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפ]

כד נהגו שלא להשתמש לדברים אחרים בכלי המיוחד לשריית בשר. וכל זה דוקא בדבר לח אף שהוא צונן, או דבר יבש רותח, אבל מותר להניח פירות וכל דבר יבש צונן, בתוך הכלי שרגילים לשרות בו את הבשר קודם המליחה. ויש שלא נהגו להקפיד בזה, מאחר שמדיחים היטב את הכלי אחר שריית הבשר. ולכן אם הוא דחוק לשרות את הבשר באופן עראי בקדרה של בישול, יכול לשרות בו את הבשר, אך אחר השרייה ידיח הכלי היטב, שלא ישאר בו שיירי דם כלל. [דמאחר שלא מייחד את הקדרה לשרות בה בשר תמיד, מותר להשתמש בכלי ששרו בו בשר]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפ]

כה מותר לשרות בשר לצורך המליחה בכלי של גוים אפי׳ לכתחלה, ואפילו שלא בשעת הדחק, ובלבד שהקדרה תהיה נקייה ולא יהיה בה לכלוך משיירי מאכל אסורים. [שם עמ׳ רפא].

כו כבר נתבאר לעיל [סימן סו סעיף יח] שיש ליזהר שלא ליתן בשר בלא עטיפה בתוך סל עם לחם, אחר שאין דרך להדיח הפת. ובפירות, אם הדרך להדיחם מותר. [איסור והיתר א׳ עמ׳ רפב]

כז קדרת בשר ששרו בתוכה בשר פעם ושתים, אין הכלי נאסר, אלא ידיחנו היטב במים מבית ומבחוץ, ומותר אחר כך להשתמש בקדרה זו אפילו רותח, דמה שנהגו שלא להשתמש ברותח בכלי ששרו בו בשר, הוא דוקא בכלי המיוחד לשרות בו בשר תמיד.[שם].

כח יש שנהגו שבאותו כלי ששורין בו הבשר קודם המליחה, שורים בו הבשר אחר המליחה, אחר שמנפצים את המלח שעל הבשר, ואין צריך לייחד כלי גם להדחה שאחר המליחה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפב]

כט יש ליזהר שלא למלוח בשר קפוא שהוצא מהפריז׳ר, אלא ימתינו עד שהבשר יופשר לגמרי ואחר כך ידיחוהו וימלחוהו כדת. ולכתחלה יזהר שלא להניח הבשר בתוך מים חמים שהיד סולדת בהם, אף שהם בכלי שני. אך לצורך אורחים וערב שבת יש להקל בכלי שני. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפג]

ל אם נמלח בשר ונקרש ולא ידענו אם שהה שיעור מליחה לפני שנקרש, גם אם הבשר טרם נתבשל מעיקר הדין אין צריך לחזור ולמולחו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפד]

לא אם מלחו בשר וקודם שהוציא את כל דמו הקפיאו אותו בפריז׳ר, [דהיינו שהקפיאוהו קודם ששהה שיעור מליחה], וחזרו אחר כך והפשירוהו, טוב לחזור ולפזר עליו מלח ולהשהותו במלחו שיעור מליחה. ואם לא מלחוהו פעם נוספת, ושהה כדי שיעור מליחה אחר שהופשר, [או שיש בזה ספק] ונתבשל, מותר בדיעבד. ויש אומרים דאף על פי שהבשר לא שהה במלחו אחר ההפשר שיעור מליחה, אף שנקרש בינתיים, השהייה במלח בתחלה עם השהייה שאחר ההפשרה, שניהם מצטרפים לשיעור מליחה אף לכתחלה. ולדינא, לכתחלה טוב להמתין שיעור מליחה, ואם לא המתין, יש לצרף שיעור מליחה שקודם ההקפאה ואחריה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפד]

לב בשר שנמלח והניחוהו בתא ההקפאה קודם ששהה שיעור מליחה, ואחר כך הוציאוהו מהמקרר ובישלוהו מיד אחר שהופשר, דינו כבשר שלא שהה שיעור מליחה ואסור, אלא אם כן יש ששים בקדרה נגד אותה חתיכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד רפו]

לג חתיכה שמקצתה קרושה ומקצתה אינה קרושה, לא ימלחנה עד שירככנה כולה. ובשר שנמלח ושהה שיעור מליחה, והודח, ואחר כך נמצא באמצעיתו קרח, לא מועיל לבשר זה שיחזור וימלחנו אחר שנפשר, כיון שהבשר סביביו היה נפשר בשעת מליחה ופלט כל דמו, שוב המליחה לא תפלוט לדם שבפנים כמו בחלחולת (בסימן עה), ואין תקנה לבשר זה רק לצלותו. ויש אומרים שיש תקנה לבשר זה על ידי שיחתוך ממנה מקצתה הקרושה וירככנה וימלחנה בפני עצמה, והשאר מותר. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפו]

לד בשר שנמלח וקודם ששהה שיעור מליחה הכניסוהו לתא ההקפאה, ואחר זמן קצר הוציאוהו משם ובישלוהו, ואין ידוע אם נקרש או לא, ועד אחד מעיד שלא נקרש, נאמן להתיר את הבשר, אפילו אם הבשר שהה במקרר זמן שאפשר היה לו ליקרש. אולם אם לפי הזמן ששהה שם לא היה יכול הבשר להיקרש, סמכינן להקל גם בלא העד. ובספק הולכים להקל כמבואר בסעיף ל. [איסור והיתר א׳ עמוד רפז]

סימן סט סעיף א׳ – אופן המליחה

לה לאחר שהוציאו את הבשר מן המים, יש להמתין מעט קודם שימלחנו, עד שינטפו ממנו כל טיפות המים, כדי שהמלח לא ימס מהמים שעל פני הבשר, וממילא לא יוכל להוציא את הדם שבחתיכה. אבל אין להמתין עד שהבשר יתייבש לגמרי. [איסור והיתר עמ׳ רפז]

לו אם עבר ומלח בלי להמתין עד שהמים שעל הבשר ינטפו ממנו, אם מלח במלח דק כקמח, יש אומרים שהבשר אסור אף בדיעבד. ויש מתירים על כל פנים בדיעבד. [שם רפח].

לז אם המתין שעה ארוכה עד שהבשר נתייבש מאד אחר ההדחה, ומלח את החתיכה, יש אומרים שצריך לחזור ולהדיח כדי ללחלח את הבשר קודם המליחה, ולחזור ולמלוח. ויש שמקילים בזה. ולמעשה, טוב לחזור ולהדיחה כדי לרככה שתוכל לקבל המלח כראוי, ואם לא עשה כן, ומלחה כך, יש לסמוך בדיעבד על הטעם שההדחה היא כדי להעביר הדם בעין שעל פני החתיכה, וכיון שהדיחה מקודם אין כאן דם בעין, ומותר. [ילקוט יוסף או״ה כרך א׳ עמוד רפח. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד לג]

לח בשר שנמלח בלי הדחה ראשונה כלל, אפילו שהה במלחו כשיעור זמן המליחה, ונזכרו בדבר קודם שנתבשל, יש לו תקנה לבישול לכתחלה על ידי שידיחנו וימלחנו שנית במשך שעה אחת כדת, ויכשירנו לקדרה, וכמו שכתב מרן השלחן ערוך (סימן סט סעיף ב׳) בסתם. ואפילו כשיש הפסד מועט, מורים לו לכתחלה להדיחו ולמלחו שנית, ומותר, אף אם במליחה הראשונה שהה במלחו שיעור מליחה, ולדעת הרמ״א אם מלחו בשר בלא הדחה קמייתא, אין להתיר בשר זה לקדרה, אלא לצלי. זולת במקום הפסד מרובה שיש להתיר גם לקדרה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רפט. יביע אומר חלק ו׳ חיו״ד סימן ה׳]

לט אולם אם נזכרו שלא הדיחו את הבשר קודם המליחה רק לאחר הבישול, התבשיל נאסר לכולי עלמא, שאין המליחה מועילה בלא הדחה ראשונה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצו]

מ בשר שהיה חם שהיה סמוך לעת שחיטת הבהמה, ומקונח יפה, שנמלח ונתבשל בלא הדחה, יש אוסרים את הבשר, ויש מתירים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצז]

מא חתיכה שהודחה רק מעט קודם המליחה ועדיין לא מלחו, חייב לחזור ולהדיחו שנית כדינו. ואם עברו ומלחו את הבשר אחר הדחה מועטת, יש אומרים דצריך לחזור ולמולחו, ויש אומרים שאין צריך לחזור ולהדיחו ולמלחו שנית. וכן עיקר. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצז]

מב אם מלחו תרנגולת בלא הדחה ראשונה, ועורו עדיין עליו, ונתבשל כך, יש לצדד להתיר את התרנגולת באכילה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצח]

מג נשים שמפרידות עור העוף מהבשר, שנופחין העור ונשאר מופרד מהבשר, ומולחין על גבי העור מבחוץ, אם לא מלחום מבפנים אסורין אפילו בדיעבד. ואמנם אם נמלח גם מהצד הפנימי, וגם על העור, יש להתיר הבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצט]

מד חתיכה שנמלחה בלא הדחה ראשונה, ונתערבה חתיכה זו עם חתיכות אחרות שנמלחו אחר הדחה כדת, ואין מכירין את החתיכה, הרי היא בטלה ברוב כדין יבש ביבש, ואין צריך לחזור ולמלוח את כולם. ומכל מקום טוב ונכון לחזור ולמלחן שנית כהלכתן. אך ימלחו כל חתיכה לבדה ובפני עצמה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצט]

מה אם נמלחה חתיכה בלא הדחה קמייתא יחד עם שאר חתיכות, דעת הרמ״א דשאר החתיכות מותרות והיא אסורה. אך לדעת מרן השלחן ערוך יש היתר לחתיכה לחזור ולמלחה שנית, ואין לאוסרה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד רצט]

סימן סט סעיף ג׳ – באיזה מלח מולחין

מו לכתחלה יש למלוח את הבשר במלח הנקרא כיום ״מלח בישול״. ולא ימלח במלח דק כקמח, כיון שהוא נבלע בבשר ולא מפליט יפה את הדם מהחתיכה. אך אם עבר ומלח במלח דק, אפילו דק ממש כקמח, המליחה מועילה בדיעבד. [ש״ך ס״ק יז]. ואף מי שיש לו מלח בינוני, ועבר ומלח במלח דק כקמח, אין צריך להטריחו ולמלוח שנית במלח בינוני, דחשיב כדיעבד דמהני בכל מלח. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שד].

מז ולכן אם אין לו אלא מלח דק כקמח מותר למלוח בו. וכל שכן במלח הנקרא ״מלח שולחני״, שאינו דק כקמח ממש. וכשמולח במלח דק, ימתין קצת אחר הדחת הבשר, כדי שיטפטפו המים של ההדחה מן הבשר, שלא יתמחה המלח מהמים של ההדחה. וכן כשמולח במלח דק כקמח צריך שטיפה היטב אחר המליחה, ולשפשף הבשר היטב במים כדי להוציא ממנו המלח הדק, מפני שהמלח נדבק בבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד ש]

מח לא ימלח במלח גס ביותר מפני שהוא נופל מעל הבשר. ואם אין לו אלא מלח גס ביותר, יכתשנו מעט קודם המליחה, ואם עבר ומלח במלח גס ביותר, בדיעבד המליחה מועילה. ולכן אם אינו יכול לכותשו, מפני שהוא קשה כאבן, יכול למלוח בו, דחשיב כדיעבד. ויתן הרבה מלח באופן שהמלח לא יפול מעל החתיכה או שלא ימס מחמת המים שעל פני החתיכה. [בית חדש. ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שה].

מט מותר למלוח בשר במלח דיאטטי המיועד לחולי לב, הנקרא ״אומניום כלוריד״, לצורך חולה שהרופאים אוסרים עליו לאכול דבר שיש בו מליחות, וירבו על הבשר מלח יותר ממליחה רגילה. וגם יקפידו שלא לתת הבשר לקדרה אלא אחר שיהיו המים שבקדרה רותחים. וכן מלח הנקרא סודיום, שנועד לצורך חולים, שטעם המלח שבו חלש, מותר למלוח בו בשר להכשירו לקדרה, באופן שירבה מלח על כל צדדי הבשר, עד שלא יהיה נאכל

מחמת מלחו, ואחר המליחה וההדחה כדת, יש להקפיד שלא לתת הבשר לקדרה אלא אחר שיהיו המים שבקדרה רותחים, שאז יש גם היתר חליטה בזה. ואם שכחו ונתנו הבשר לקדרה בעוד המים פושרים, בדיעבד התבשיל מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שג. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קיז].

נ אין הבשר יוצא מידי דמו אלא באופן שימלח את הבשר במלח השואב את הדם מן הבשר ומפליטו ממנו, אבל אם מלחו את הבשר בסוכר ובישלוהו, אף בדיעבד יש לאסור אם אין ששים כנגד חתיכות הבשר שלא נמלחו, וכדין המבשל בשר בלי מליחה כלל. ואין להתיר בזה אפילו למי שהוא חולה שאסור לו להשתמש במלח. ולא עוד אלא שאפילו להחמיר אין לדון את הסוכר כמלח, כגון שטעו ומלחו את הבשר בסוכר ונתנוהו בכלי שאינו מנוקב, שאילו היה מלח, היה נאסר כל מה שיש בציר, מה שאין כן בנמלח בסוכר, דכמאן דליתיה דמי, וכאילו הניחו בשר צונן בכלי שאינו מנוקב שאינו נאסר כלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שו. על פי המבואר יביע אומר חלק ד׳ חיו״ד סימן ב׳. ובהליכות עולם חלק ו׳ עמוד קז, וביביע אומר חלק י׳ דף שלב טור ב]

נא אם עבר ומלח הבשר בסוכר, אפילו בלא הדחה ראשונה, מותר לכולי עלמא לחזור ולמולחו במלח כדין, שמליחה בסוכר הוי כלא מלח כלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמו׳ שה].

נב אם עברו ומלחו בשר בסוכר, ובישלוהו, יש להשהות את הכלים, ולהתיר להשתמש בהם אחר מעת לעת, ואין צריכים הגעלה. וכדין בשר שנתבשל בלא מליחה, שהכלים אחר מעת לעת אין צריכים הגעלה, ומותר לבשל בהם ללא הכשר. ואם הכלים הם מחרסינה או פורצליין, יש להתירם על כל פנים בהגעלה. ואמנם פעמים שיש להורות ב״הוראת שעה״, להצריך הכשר לכלים, כל שיש לחוש שאם יורו להם להקל, יראו את ההיתר כאילו יש איזה סמך כל דהו להכשיר בשר בסוכר, ובהיות והתבשיל כבר נאכל, ואין כל היכר להראות טעותו, נכון להחמיר להם. [יביע אומר חלק ד׳ חיו״ד סימן ג׳, חידושי דינים בעניני איסור והיתר מהדורת תשמ״ז, עמוד לט. ובילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שז. הליכות עולם ח״ו עמ׳ קיט. וראה עוד ביביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים ח״ב חיו״ד סי׳ ד׳, דף שלב טור ב׳, שהתיר את הכלים שנתבשל בהם בשר בלי מליחה, בלי שום הגעלה, מטעם ספק ספיקא להקל].

סימן סט סעיף ד׳ – כיצד מולחין

נג יפזר עליו מלח בשיעור שלא יהיה ראוי לאכול מפני המלח, ואין צריך להרבות יותר מזה, דהיינו, לפזר עליו מלח שיהא עב, אלא יפזר המלח שלא יהיה מקום בלי מלח. אבל אין צריך לתת מלח יותר משכבה אחת. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שח]

נד לכתחילה צריך למלוח את הבשר מכל צדדיו, אולם בדיעבד, אם מלח רק מצד אחד, לדידן דאזלינן בתר הוראות מרן, יש להתיר חתיכה זו, בין בחתיכה עבה בין בחתיכה דקה. ואם נמלח הבשר רק מצד אחד והודח, אבל עדיין לא נתבשל, נכון שיחזור וימלחנו שנית משני הצדדים, ויתן הצד שנמלח כבר בראשונה, למעלה, והצד שלא נמלח בראשונה, למטה. וכן יעשה אפילו אם עברו י״ב שעות או יותר. ואין לחוש לשמא יתהפך הבשר עליון למטה ותחתון למעלה, הואיל ובלאו הכי מעיקר הדין אליבא דמרן אין לחוש כלל. [ספר חידושי דיניף בעניני איסור והיתר מהדורת תשמ״ז עמ׳ כ׳, ובילקוט יוסף חלק ח׳ איסור והיתר כרך א׳ עמוד שי. יביע אומר ח״ה סימן ה׳ אות ה. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קמד].

נה אף חתיכה עבה, אין צריך לחותכה לשנים קודם המליחה, דהמלח מוציא את כל הדם גם בחתיכה עבה, ואפילו עבה כירך של שור הגדול, כל שמלח אותה כהוגן אין צורך לחותכה לשתים, כי כח המלח חודר עמוק לתוך החתיכה ומפליט דמיה. וכן המנהג. [אבל אין לחבר שתי חתיכות בשר ולמולחם יחד, וכן אין למלא חתיכת בשר בבשר שלא נמלח, אלא יש למלוח כל חתיכת בשר בנפרד]. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד שיז].

מליחת עופות שלמים

נו יש להקפיד במליחת העוף למולחו מבפנים ומבחוץ, ובכל פינה. כדי שהמלח יפעל היטב להוציא את כל הדם, ובדיעבד אם מלחו רק מבפנים או רק מבחוץ, מותר, וכדעת מרן שקבלנו הוראותיו בין להקל בין להחמיר. וכשמולחים אווזים ושאר עופות שרוצים למולחם, יש להוציא מהם האיברים הפנימיים קודם המליחה, ולא למולחם יחד עם האברים הפנימיים. וכן בהדחתם מבפנים יש ליזהר לשפשפם יפה כדי להסיר כל שאריות הדם המצוי בתוכם. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמ׳ שיח].

נז בשר שנמלח מצד אחד, והצד שנמלח הניחו אותו למטה כל שעת המליחה, גם בזה יש להתיר את הבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שיט]

נח בשר שלא נמלח לקדרה, ונפרם דק דק על ידי סכין או מכונת בשר, יש להתירו על ידי צלייה, שהאש שואב הדם ומפליטו, ואף על פי שאם נפל דם בעין על הצלי שעל האש, אוסר כדי נטילה, כאן הדם שעל פני החתיכות הדקות אינו נחשב לדם בעין, והאש שואבו, וכבולעו כך פולטו. ומכל מקום יש להחמיר שלא להכשירו לקדרה (לבישול) מפני שאי אפשר להדיחו היטב קודם מליחה, מדם שעל פניו, וגם קשה למלחו מכל צדדיו ומכל חלקיו. והמכונה שטחן בה בשר שלא נמלח כדין, אינה צריכה הכשר כלל, רק ידיחנה ויקנחנה היטב ודיו, שמאחר והבשר הוא צונן, לא שייך לומר בזה ״אגב דוחקא דסכינא בלע״. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שיט. יביע אומר חלק ה׳ חיו״ד סימן ה׳. וחלק ג׳ חאו״ח סימן כד אות ט. יחוה דעת חלק ה׳ סימן נב עמוד רלא]

סימן סט סעיף ה׳ -חתך הבשר אחר המליחה

נט אם אחר שהדיח ומלח את החתיכה כראוי, ושהתה כשיעור מליחה, חתך כל נתח לשתים או יותר, אין צריך לחזור להדיח ולמלוח שנית את מקום החתך, הואיל וכבר יצאה מידי דמה. ויש להקל בזה גם בהפסד מועט, ואף שלא לצורך אורחים או בערב שבת. והסכין אין צריך להגעילו, אלא ידיחנו **ודיו.** [ילקו״י איסור והיתר א עמו׳ שכא. הליכו״ע ח״ו עמו׳ קפב]

סימן סט סעיף ו׳ — שיעור שהיית הבשר במלחו

ס שיעור שהיית הבשר במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל. [שהוא שיעור של כ- 18 דקות]. ואמנם המנהג גם אצל הספרדים ובני עדות המזרח להשהות את הבשר עם המלח שעליו, שיעור של שעה אחת שלימה, ונהגו כן מצד חומרא, אבל לא מעיקר הדין. ולפיכך כשיש צורך למהר את בישול הבשר, כגון בערב שבת, או בשעת הדחק, או לצורך אורחים חשובים, או לסעודת מצוה, די בשהיית הבשר במלחו שיעור של מיל. אך נחלקו הפוסקים בשיעור מיל, שיש אומרים שהוא שמנה עשרה דקות, וכן דעת מרן השלחן ערוך, ויש אומרים שהוא כשיעור שני חומשי שעה, דהיינו עשרים וארבע דקות. ולכן לכתחלה ישהנו במלחו עשרים וארבע דקות, ובדיעבד אם השהה אותו במלחו שמונה עשרה דקות, והדיחו ובישלו, מותר. והוא הדין לחולה שצריכים לבשל לו בדחיפות בשר, אף שאין בו סכנה, שמותר לנהוג כפי עיקר הדין. אך אם אפשר טוב ונכון שלא לצמצם, וגם לצורך חולה או בערב שבת **ימתינו כחצי שעה.** [ילקוט יוסף איסור והיתר א עמ׳ שכב]

סא שיעור שעה שמשהים בו את הבשר עם מלחו, הוא שעה לפי השעון שלנו, שהוא ששים דקות בין בקיץ ובין בחורף, ולא לפי שעות זמניות. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שכח]

סב בשר שנמלח ושהה במלחו שיעור מהלך מיל, ואחר כך הודח הדחה אחרונה, אין צריך לחזור ולמלחו שנית [ולהשהותו שיעור שעה], אלא יכול לבשלו לכתחלה. ויש אומרים שאם הבשר עדיין לא נתבשל יחזור וימלחנו שנית, וישהה אותו במלחו שיעור שעה. ולדבריהם יש ליזהר שלא למלחו עם בשר אחר. והעיקר דאם שהה במלחו שיעור מיל, והודח, בדיעבד יש להקל לכתחלה לבשל את הבשר. והמחמיר לחזור ולמלוח תבוא עליו ברכה. ואם הדיח הבשר בתוך שיעור מיל, ומיד נזכר, רשאי לחזור ולמלוח הבשר שנית, להשלים שיעור מיל, בצירוף שהייתו הראשונה. ואם שהה במלחו יותר מחצי שעה והודח, מותר לכתחלה לבשלו. [דגול מרבבה, ואבני צדק. איסור והיתר כרך א׳ עמוד שכח. הליכות עולם ח״ו].

סג אם נמלח הבשר כראוי, ולאחר שהודח באו לידי ספק אם שהה הבשר במלחו כשיעור מיל, או פחות משיעור זה, אם עדיין לא נתבשל הבשר, טוב לחזור ולמולחו, כדי שיצא מידי ספק, באופן שבצירוף השהיה הקודמת במלח, עם שהייתו במלח שלאחר ההדחה יש שיעור מיל, דהיינו עשרים וארבע דקות, ואח״כ ידיחנו ויבשלנו. אבל אם כבר נתבשל, ונסתפקו אם שהה במלחו כשיעור מיל, יש להתיר התבשיל, דשמא שהה במלחו כשיעור מיל, ושמא הלכה כהראב״ד וסיעתו דבמאי דנפק מניה משערינן, ומסתמא יש ששים כנגד הדם, הילכך יש להתיר התבשיל. ויש חולקים ואומרים דדוקא באופן שידוע לאשה מתי נמלח הבשר, כגון בשעה שש, והספק היה על שעת ההדחה, מתי הודח, אם בתוך השיעור או אחר כך, יש להתיר. אבל אם היה להיפך, שידוע לה שעת ההדחה, והספק שלה הוא על זמן מליחת הבשר, אם הבשר שהה במלחו כשיעור מליחה קודם ההדחה האחרונה או לא, בזה יש להחמיר, דאוקמה בחזקת דם והשתא הוא דנמלח. אולם לדינא יש להקל גם בזה אחר שנתבשל, דספק דרבנן לקולא אפילו היכא דאיתחזק איסורא. אבל קודם הבישול יחזור וימלח. [וראה בסעיף צט-ק]. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמוד שכט]

סד בשר שלא נמלח ועברו ונתנוהו במים רותחים, בעת שמבעבעים ברתיחתן, מותר לאכול את הבשר. וכל שכן אם מלחוהו אבל שהה במלחו שיעור של כ- 10 דקות בלבד, ונתנוהו במים רותחים [חליטה], ובישלוהו, שיש להתיר את הבשר בדיעבד. [שם עמוד של]

סה בשר שנמלח ושהה במלחו כעשר דקות, והודח הדחה אחרונה, ושוב נמלח, יש אומרים שצריך להשהותו שיעור מליחה שלם, ואין השיעור הקודם מצטרף לשיעור מליחה. ויש אומרים דאם סך הכל שהה במלחו שיעור מליחה, אף שהיתה הדחה באמצע, סגי בהכי. וכן עיקר לדינא, דהשהיות **באמצע מצטרפות.** [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד של]

סו בשר שנמלח ושהה במלחו שיעור מיל, או שיעור חצי שעה, ועשו כן לצורך אורחים או ערב שבת, אין צריך להודיע לאורחים שמלחו את הבשר בשיעור מיל בלבד. ואם בישלו לצורך האורחים [אחר ששהה במלחו שיעור מיל], ונשתייר מהבשר, אפילו הוא הפסד מועט יש להתיר הבשר באכילה לכל **אדם.** [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד של]

סז בשר שנמלח ושהה במלחו כשיעור מיל, או שיעור חצי שעה, ועשו כן לצורך ערב שבת או לצורך אורחים, ולבסוף לא בישלו את הבשר, אין צריך במוצאי שבת לחזור ולמלוח את הבשר, כדי להשהותו במלחו שיעור שעה, אלא יכולים לבשלו על סמך המליחה שנעשתה בערב שבת. דהואיל

ואישתרי אישתרי. ואמרינן כן גם מאדם לאדם, דהיינו הואיל והותר לאדם זה, הותר לכל אדם. והמחמיר לחזור ולמלוח תבוא עליו ברכה. [ילקו״י איסור והיתר א עמ׳ שלא. יבי״א ח״י חיו״ד בהערות לר״פ דף שנה טור ב. הליכות עולם ח״ו עמוד נו]

סח מותר להשאיר את הבשר עם מלחו מספר שעות, ולכן אשה שמלחה בשר והוצרכה לילך לכמה שעות, אינה צריכה להמתין בביתה עד שיעבור שיעור שעה אחת, ולהדיח את הבשר, אלא יכולה לצאת ולחזור אחר כמה שעות, ואז תדיח את הבשר כדת. אך צריכה ליזהר שלא להשאיר את הבשר במלח יותר משתים עשרה שעות, לפי שחוזר ובולע מלחלוחית הדם שעל פניו ושבמלח. אך בדיעבד הבשר מותר בבישול [אחר הדחה היטב]. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד שלג].

סימן סט סעיף ז׳ – הדחה שאחר המליחה

סט אחר שהבשר נמלח כראוי, ושהה במלחו כשיעור מליחה, קודם שיתן הבשר בכלי שמדיח בו, ינפץ בידו המלח שעליו, או ישטפנו במים בברז, או שישפוך עליו מים מכלי כשהבשר נמצא על כלי המליחה, או כשמחזיקו בידו ואחר שניפצו או שטפו יתן הבשר בכלי ששורין בו, וידיחנו פעמיים, האחת כדי להעביר מעליו את המלח והדם, והשניה כדי להעביר את הלחלוחית שנשארה עליו. ודי בכך. וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה. ויש אומרים שדעת הרמ״א שצריך להדיח הבשר ג׳ פעמים, מלבד הניפוץ. [או״ה עמוד שלד]

ע יש שנהגו ליתן מים מרובים בכלי קודם שנותן הבשר בתוכו להדיחו, ואמנם כל זה בניפץ הבשר מהמלח שעליו ולא שטפו בברז, דאז יש מקום להחמיר ליתן בכלי מים מרובים, אבל אם שטפו היטב בברז, אין צריך להחמיר ליתן בכלי מים מרובים קודם שנותן הבשר בתוכו להדיחו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שלו]

עא אם הדיח את הבשר פעם אחת, ועבר ובישל כך את הבשר, בדיעבד יש להתיר את הבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שלז]

סימן סט סעיף ז׳ – הדחה אחרונה במי פירות

עב יש אומרים שמותר להדיח הדחה אחרונה במי פירות. ועל כל פנים בדיעבד מיהא אם הדיח את הבשר במי פירות, ועבר ובישל את הבשר, הבשר מותר באכילה. [או״ה א׳ עמו׳ שלט].

סימן סט סעיף ח׳ – הדיח בלא ניפוץ ושטיפה

עג אם לא ניפץ את המלח שעל הבשר וגם לא שטפו, אלא הניח הבשר עם המלח שעליו בכלי עם מים שמדיח בו הבשר, בדיעבד אין לאסור, כי המים שבכלי מבטלין כח המלח. [שם עמוד שלז].

סימן סט סעיף ט׳ – בישל בלא הדחה אחרונה

עד בשר שנמלח ונתבשל עם המלח שעליו בלא הדחה אחרונה, מסתמא יש בחתיכה כשלשים פעם נגד הדם והמלח שעליה, ולפי זה אם יש בתבשיל רוטב וירקות כשיעור החתיכה עצמה, בודאי שיש ששים נגד האיסור, ומותר. [ובפרט שיש אומרים שהמלח שורף את הדם ואין הדם בתוכו]. ואם אין כשיעור האמור, בתבשיל, מותר להוסיף ולהרבות עד שיהיה כשיעור ששים, שכיון שדם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן, מותר לבטל האיסור, ויחזור התבשיל להיות מותר, וכנ״ל. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שמ. יביע אומר חלק ה׳ חיו״ד סימן ה׳ אות ד. וחלק י׳ דף שעא טור א׳. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קד]

עה אם מסופק אם הדיח הדחה אחרונה, או ספק אם יש שלושים כנגד הדם ולחלוחית הדם שעליו, או לא, יש להקל משום ספק ספיקא. ומכל מקום אם עדיין לא נתבשל ואינו יודע אם הודח כדין, לכתחלה חיישינן שמא לא הדיחו ויש להדיחו יפה. [ילקו״י שם עמוד שמב].

עו מי שאין לו מים להדיח הדחה אחרונה, וגם לא מי פירות, מותר לו לקלוף הבשר מכל צדדיו במקום הדחה אחרונה, [כגון שיש לו מרק מוכן, ורוצה ליתן החתיכה לתוך המרק]. [שם עמו׳ שמג]

סימן סט סעיף ט׳ ברמ״א – מלח שניטל כוחו

עז מלח שמלחו בו בשר להפליט דמו פעם אחת, אין למלוח בו בשר פעם שנית. וגם אם עברו ומלחו את הבשר במלח שמלחו בו פעם אחת, כל עוד שהבשר לא נתבשל יש לחזור ולמולחו שנית. וכשחוזר למלוח יזהר למולחו לבד ולא עם בשר אחר שצריך מליחה. וכל זה במלח שהיה על הבשר

ושהה שיעור מליחה, והמלח ספג דם וציר, אבל אם בשעה שפיזר את המלח על הבשר נפל המלח על הארץ, מותר למלוח בו פעם שנית, אם לא נפל עליו דם וציר. [ילקוט יוסף איסור והיתר א עמ׳ שמג]

עח אם עברו ומלחו במלח שכבר מלחו בו, ובישלו את הבשר, יש אומרים שהבשר נאסר כדין בשר שנתבשל בלא מליחה. ואם יש שיעור כנגד הבשר, הכל מותר. וכן אם יש ספק אם יש שיעור או לא, שרי. ויש אומרים דבדיעבד שכבר מלחו בו בשר פעם שניה, וכבר נתבשל הבשר, החתיכה מותרת. וכן עיקר לדינא. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קו. ואף שילקוט יוסף באיסור והיתר כרך א׳ עמוד שמה כתבנו להחמיר בזה, הנה בהגלות נגלות דברי מרן אאמו״ר שליט״א (שנדפסו אחר שנים מהוצאתו לאור של ילקו״י הנז׳) בטלה דעתינו מפני דעתו הרחבה, ומי יזכה לכיון לדעתו הרמה]

עט אין למלוח במלח שניטל ממנו כוחו, כגון שעבר תהליך עיבוד וזיקוק. [או״ה א׳ עמ׳ שמה]

פ אין להכשיר בשר מדמו על ידי פעולה כימית, אף שלדברי חכמי הטבע פעולה כימית זו מוציאה מהבשר את כל הדם. ולכן אין להכשיר בשר בכל מיני חומרים שטבעם כמלח שמפליטים הדם מהבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שמז]

פא מלח שמלחו בו את הבשר, אסור לאכול ממנו, מפני הדם שבמלח. [או״ה א עמ׳ שמז].

סימן סט סעיף י׳ – גוי המעיד שהבשר הודח

פב לכתחלה טוב ליזהר שלא למלוח הבשר רק על ידי ישראלית, ולא על ידי שפחות נכריות, או גוי. וישראל שמלח את הבשר, וגוי המשמש בביתו נתן את הבשר בקדירה, ואין ידוע אם הדיח את הבשר מהמלח שהיה עליו [לאחר מליחתו להוציא את דמו], קודם נתינתו בקדרה, או לא, אם הגוי יודע מנהג ישראל שנוהגים להדיח את הבשר מהמלח שעל פניו, סומכין על דבריו שאומר שהדיח את הבשר קודם שנתנו בקדירה. וכל זה באופן שיש שם ישראל נכנס ויוצא, או איזה קטן בן דעת, שאז הגוי מפחד לשקר בדבר. ואמנם גוי האומר במסיח לפי תומו שהבשר הודח, ואינו בקי במנהגי ישראל, ואין שם ישראל נכנס ויוצא, אינו נאמן, אף שהבשר כבר נתבשל והוי מילתא דרבנן. ויש חולקים ומתירים, שכיון שהוא מסיח לפי תומו, ודם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן, סומכים עליו. ורבים חולקים על זה. ולדינא, כיון שעל כל פנים אין האיסור אלא מדרבנן, יש להתיר להוסיף מרק וירקות ובשר כשר אחר לתוך הקדרה, עד שיש לשער שיש ששים כנגד הדם והמלח שעל פני הבשר, ומותר, שכל איסור דרבנן שנתערב, מותר להוסיף עליו ולבטל את האיסור בששים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שמח. הליכות עולם ח״ו עמוד פה]

פג קטן המעיד שהדיחו את הבשר מהמלח שעליו והניחוהו בקדרה אחר הדחה, יש להתיר את הבשר אף אם אין שיעור בקדרה נגד הבשר, כל שהדבר בידו להדיח את הבשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שנד]

פד מי שאמר על חתיכות בשר שנתבשלו שהוא יודע שלא נמלחו, ואחר כך חזר בו וטען שנתחלף לו בבשר אחר, הבשר מותר באכילה גם לו עצמו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שנו]

סימן סט סעיף יא – בשר שנתבשל בלא מליחה

פה בשר שנתבשל בלא מליחה, צריך שיהיה בתבשיל ששים כנגד אותו בשר, ואז גם החתיכה עצמה מותרת. ואם אין שיעור בתבשיל כנגד אותה חתיכה, התבשיל והחתיכה אסורים, והקדרה יש להתירה אחר מעת לעת, אף בלי הגעלה, והוא הדין לשאר הכלים שנשתמשו בהם בתבשיל הזה, כיון שיש כאן ספק ספיקא, שמא הלכה כהראב״ד וסיעתו הסוברים דמשערין במאי דנפיק מיניה, ובודאי שיש ששים כנגד הדם שיצא מהבשר, ואף להלכה דבכוליה משערינן, שמא לא יתן הכלי טעם בתבשיל ההיתר שיתבשל אחר כך בקדרה ההיא, שדבר זה לא יצא מידי ספק, וכמ״ש המהרש״ך ח״א (סימן עז), ויש לדבריו סיוע בראשונים. ומלבד זה יש חזקת היתר לכלים, ובצירוף דעת הסוברים שדם ובשר חשיבי מין במינו, דמדאורייתא בטל, ולכן יש להתיר את הכלים אף לכתחלה לאחר מעת לעת. [ילקו״י או״ה א׳ עמ׳ שנז. שו״ת יביע אומר ח״ד סי׳ ג׳ אות א׳, וח״ח חיו״ד סי׳ ח׳ עמ׳ רעט. ולא שייך לומר בזה שאין עושים ספק ספיקא בידים, וכמו שנתבאר בשו״ת יבי״א ח״ז חאו״ח סי׳ מב אות ב. וע״ע בשו״ת יביע אומר ח״י בהערות לרב פעלים ח״א חיו״ד סי׳ יז, דף שיט. בדין דם הנפלט מהבשר ע״י מליחתו אם יש להחשיבו כמין במינו עם בשר, והעלה דחזי לאצטרופי לספק אחר, ובצירוף עוד ספק יש להקל].

פו חתיכת בשר שלא נמלחה ונפלה לתבשיל של בשר, שצריך שיעור ביטול בקדרה לבטל את טעם אותה חתיכה, ואין שיעור בקדרה אלא אם כן נצרף את אותה חתיכה שלא נמלחה, יש להחמיר שלא לצרף את החתיכה עצמה לשיעור ששים כדי להתיר את התבשיל. שמשמע מלשון מרן, שאין החתיכה מצטרפת. ומכל מקום מותר להוסיף על מה שבקדרה מים וירקות ובשר אחר (שנמלח והוכשר), עד שיהיה ששים נגד החתיכה, וירתיח אותם יחד, וכל התבשיל מותר, כולל אותה חתיכה. שכיון שדם שבישלו אינו אלא מדרבנן, קיימא לן שבאיסור דרבנן מותר להוסיף עד שיעור ששים, ואין בזה איסור

משום ביטול איסור לכתחלה. כדקי״ל בש״ע (ס״ס צט). ואם החתיכה נפלה לתבשיל שהמים שבו היו רותחים, ראה בסעיף הבא. [ילקו״י איסור והיתר שם עמ׳ שסא, ועמ׳ שסה. יביע אומר ח״ח סי׳ ח]

פז בשר שנתבשל בלא מליחה, אף אם נזכרו בדבר קודם שהבשר נתבשל לגמרי, כל שהמים [שבכלי ראשון] הגיעו לחום שהיד סולדת בו, כבר חשיב בכלל בשר שנתבשל בלא מליחה, שצריך ששים כנגדו. ובשר שנתבשל בלא מליחה, אך בעת נתינת הבשר בקדרה היו המים רותחים, יש להתיר בדיעבד, מפני שעל ידי נתינת הבשר ברותחים, נעשית חליטה לבשר, ונצמת הדם בתוך החתיכה, ואינו נפלט. ואפילו אם אין הפסד מרובה יש להתיר בדיעבד. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שסב. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קלה]

פח חתיכת בשר שלא נמלחה ונפלה לקדרה של בשר שנמלח והוכשר כדת, ונשפך מהתבשיל באופן שאין ידוע אם היה ששים בתבשיל נגד החתיכה כולה או לא, תולין להקל, והחתיכה והתבשיל מותרים באכילה, דדם שבישלו הוא מדרבנן, וספק דרבנן לקולא. והרי זה דומה למה שפסק מרן בש״ע (סי׳ צח סעיף ב) בדין מין במינו ונשפך. אבל אם משער שאילו אם היתה הקדרה מלאה [קודם שנשפך] אין ששים בנפח כנגד החתיכה, יש לאסור את כל התבשיל, אלא אם כן ירבה עליהם חתיכות לבטלם בששים. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד שסב. שו״ת יביע אומר ח״ח חיו״ד סי׳ ו׳ עמוד רעג].

פט שיעור ששים משערין באופן כזה, שממלאים הקדרה מים, ומניחים כלי רחב מתחת לקדרה, ותוחבים לתוך הקדרה חתיכת בשר כמו אותה חתיכה שנפלה לתבשיל בלא מליחה, וכל המים היוצאים מחוץ לקדרה הרי הם הנפח של אותה חתיכה, ואם יש ששים כנגד אותם מים, התבשיל מותר. [ילקו״י או״ה א׳ עמו׳ שסב].

צ קטן או נכרי שנתנו דם בקדרת בשר, וידוע שנתבטל ברוב, אבל יש ספק אם יש ששים בתבשיל כנגדו, נראה שכיון שדם שבישלו מדרבנן, הולכים להקל. [ילקו״י או״ה א׳ עמו׳ שסד].

צא והוא הדין בחתיכות שלא נמלחו שנפלו לתבשיל שיש בו חתיכות בשר שנמלחו, ונאבדו חלק מהחתיכות, באופן שאין אנו יודעים אם היה ששים, תולין להקל. [שם עמו׳ שסה].

צב בשר וחלב (החי״ת בצירי) שיש ספק אם נמלחו יחד, או לא, יש אוסרים את הבשר, דספק דאורייתא לחומרא. [ובמקום הפסד מרובה יש להקל]. אבל אם היה שומן וחלב לבד [מין במינו] שרי, דספק דרבנן לקולא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שסה]

בשר שיש ספק אם נמלח

צג בשר שנתבשל, וספק אם נמלח מקודם, או לא נמלח כלל, יש להתיר את התבשיל והבשר, ללא כל חשש. שהרי נקטינן לדינא דדם שבישלו הוא מדרבנן, והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא. ואפילו אם אין שם הפסד מרובה יש להתיר. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמ׳ שסו. וע״ע בזה בשו״ת יביע אומר ח״א חיו״ד סי׳ ה׳, וחלק ח׳ חיו״ד סימן ה׳ עמ׳ רסז. והליכות עולם חלק ו׳ עמוד פט. ושם דן באריכות במחלוקת הט״ז, והש״ך בנקה״כ, ושאר אחרונים, וכן במחלוקת הש״ך והפר״ח בספק דרבנן היכא דאתחזק איסורא. והביא דעת כמה ראשונים שסוברים דספיקא דרבנן לקולא אפי׳ היכא דאתחזק איסורא, וכ״ד הרבה אחרונים. ושם אות ד הביא דברי הכתב סופר שלדעת האומרים ספק דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, ספקא דרבנן לקולא אף בדאתחזק איסורא. ושם באות ז׳ רוב התלוי במעשה, דלא אזלינן בתריה, אי הוי מדאורייתא או מדרבנן].

צד וכל זה אם האשה עצמה עוררה את הספק אם מלחה את הבשר או לא, אבל אם האשה העמידה את הבשר בקדירה לבשל והלכה מכאן, אין לנו לעורר ספק אם הבשר נמלח או לא, ופשיטא שבודאי הבשר נמלח ומותר לאכול מהתבשיל. [או״ה כרך א׳ עמוד שפ]

צה אשה ששלחה בשר לבעלה ממקום אחר בערב שבת אחר חצות, וכתבה לו שיקבל בשר לצורך שבת, ולא הזכירה לו בתוך הכתב אם נמלח או לא, והבעל בישל והטמין את הבשר לצורך שבת, ובשבת נסתפק אם נמלח או לא, יש אומרים שמותר לו לאכול מהבשר, דחזקה ששלחה לו בשר שנמלח. ויש אומרים שאם בשלו בלא מליחה אסור לאכול עד שיברר הדבר. והעיקר כסברא ראשונה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפא]

צו יש אומרים דכל מה שאנו מתירים בספק נמלח, הוא דוקא באשה הרגילה למלוח בשר בביתה, ואירע לה מקרה שנסתפקה אם מלחה הבשר או לא, דבזה אנו מקילין אחר שהבשר נתבשל. אבל אם אין האשה רגילה למלוח הבשר בביתה כלל, אלא דרכה לקנות בשר שהוא כבר מוכשר, ואירע מקרה שנסתפקה אם הבשר שבישלה הוא מהבשר שקנתה לצורך צלייה [שהוא אינו מוכשר], או שבישלה מהבשר שקנתה לצורך הבישול [שהוא בשר שנמלח כבר בחנות], וכן אם קנתה בשר ובישלה אותו, ונסתפקה אם קנתה בשר מוכשר כבר, או לא, יש להחמיר ולאסור החתיכה מספק. אולם העיקר לדינא שיש להקל גם בזה. [ילקוט יוסף או״ה שם עמוד שפב].

צז אשה הרגילה למלוח בשר בביתה, וקנתה כמה חתיכות בשר והתחילה למלוח אותם, ואירע מקרה באמצע המליחה שהוצרכה להפסיק את פעולת המליחה, ואינה זוכרת אם מלחה כולם, וכאשר חזרה לאחר שעה הדיחה את כל החתיכות ובישלה אותם, יש אומרים דבזה אין להקל. ויש מתירים גם

בזה משום ספק דרבנן. וכן עיקר. [או״ה א׳ עמ׳ שפב]

צח אשה ששכחה אם מלחה בשר או לא, וזכרה שהדיחה את הדף שמולחין עליו את הבשר, כיון שעשתה מעשה יש לומר דלכולי עלמא יש להקל אפילו באין הפסד מרובה. אולם גם בזה אם אין מרגישים טעם מלח בבשר קודם הבישול, יחזור וימלח כדין. [שם שפג]

צט אשה שבאה לבשל בשר, ויש לפניה חתיכה שיש ספק אם נמלחה או לא, אין להקל לבשל את הבשר בלי מליחה משום ספק דרבנן לקולא, אלא צריכה למלוח את הבשר מספק. ורק אם הספק נתעורר אחר הבישול, אמרינן ספק דרבנן לקולא. [או״ה א׳ עמוד שפד]

ק והוא הדין באשה שמלחה בשר ויש לה ספק אם מלחה כהוגן או לא, או שנסתפקה אם הבשר שהה במלחו שיעור מליחה או לא, או שיש ספק אם הודח כהוגן אחר המליחה או לא, שאם הוא קודם הבישול טוב שתחזור ותמלח כדינו אם עדיין לא נתבשל. אבל אם נתנו את הבשר בקדרה, כבר נתבאר דגם בזה יש להקל בספיקו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפד]

קא אשה שמלחה בשר ונסתפקה אם מלחה משני הצדדים או מצד אחד, לא מבעיא לדידן דנקטינן כדעת מרן שהבשר מותר, אלא אף לדעת הרמ״א יש להתיר בשר זה אפילו בלא הפסד מרובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפו]

קב אשה שמלחה בשר, ושהה שיעור מליחה, אך נסתפקה אם מלחה את הבשר בכלי מנוקב או בכלי שאינו מנוקב, יש להתיר את הבשר באכילה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפו]

קג מי שקנה בשר ואין ידוע אם מלחוהו או לא, יש אומרים שמותר לו לטעום בלשון לראות אם יש בו טעם מלח או לא, וסומכים שפיר על טעימה זו. ויש אומרים שאין להתיר על ידי טעימה בלשון. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפו]

קד בשר שנתבשל ועקרת הבית אומרת שמלחה את הבשר, אך בתה הבוגרת אומרת שלא מלחה הבשר, יש להאמין יותר לבעלת הבית, דהוי מידי דרמיא עלה. [או״ה א׳ עמ׳ שפו].

סימן סט סעיף יב – בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה

קה בשר ששהה שלשה ימים מעת לעת בלא מליחה, החמירו הגאונים בזה מספק לומר שדמו נתייבש בתוכו, ואינו יוצא על ידי מליחה והדחה לבשלו כשאר בשר, ואין לו תקנה כי אם לצלי. ואחר שצלאו לא יבשלנו, ואם עבר ובישלו אחר הצלייה, הבשר והתבשיל מותרים באכילה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שפט].

קו זמן זה של ג׳ ימים הוא מעת שהבהמה או העוף מתו לאחר שחיטה, אבל עוף שנשחט ושוהה מלמות אחר שחיטה הרבה זמן, ושהה אחר כך ג׳ ימים בלי מליחה מעת תחלת השחיטה, אבל טרם עברו ג׳ ימים מעת יציאת הנשמה, יש להתירו למליחה ובישול. דכל שיש בו חיות האיברים פועלים את פעולתם, ודמו עדיין ברתיחתו, ופועל פעולתו ואינו מתייבש. ואפילו הכבד ובני מעיים שלו יש להתיר, ולא חשבינן להו כמאן דמנחא בדיקולא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצה]

קז בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, וצלאוהו, אף על פי שלכתחלה אין לבשלו אחר הצלייה, מכל מקום בערב שבת כשאינו מוצא בשר אחר לבשלו, יש מתירים לבשלו מפני כבוד השבת, ובלבד שתהיה חתיכה שאי אפשר לאכלה צלויה. ויש מקילים יותר, משום דבבישול יכול לעשות מטעמים רבים, מה שאין כן בצלי. ולדינא, היכא דאפשר לתקן על ידי שיעשה חליטה לאותה חתיכה אחר הצלייה, יש להקל לבשלו אחר הצלייה לצורך סעודת מצוה או הפסד מרובה. וכן אם הדיחו ומלחו תחלה כשאר בשר, ואחר כך צולהו, יכול לבשלו אחר כך לכבוד שבת. [וראה להלן סעיף קכג]. [ילקוט יוסף איסור והיתר א׳ עמוד שצא]

קח בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, וצלאוהו, יש אומרים שאף-על-פי שלכתחלה אין לבשלו אחר הצלייה, מכל מקום לצורך סעודת מצוה, או לצורך הפסד מרובה, מותר לבשלו אפילו לכתחלה, אם נצלה כל צרכו יפה יפה. ויש חולקים. ולדינא, היכא דאפשר לתקן על ידי שיעשה חליטה לאותה חתיכה אחר הצלייה, יש להקל לבשלו אחר הצלייה לצורך סעודת מצוה או הפסד מרובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצב]

קט לכתחלה היכא דאפשר אין להשהות בשר יותר מג׳ ימים בלי מליחה או הדחה, שיש לחוש שמא יבואו לבשלו. ואפילו אם בדעתו לצלותו מיד, אין להשהות בשר יותר מג׳ ימים בלי הדחה או מליחה. ולפיכך, קצבים שיש להם בשר משחיטה של יום א׳, צריכים לשרות הבשר ביום שלישי בערב בתוך גיגית מים, כדי שלא יעבור על הבשר ג׳ ימים בלי מליחה ושרייה. ואם התיזו מים על הבשר תוך ג׳ ימים לשחיטה, המקילים בזה יש להם על מה שיסמוכו, אך אין זה למהדרין. ולענין כבד ראה להלן סעיף קלב. [איסור והיתר א׳ עמ׳ שצג]

קי יש אומרים שבשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה והדחה, אפשר להתירו לבישול על ידי חליטה. ויש חולקים. וכן נראה דעת מרן. ולכן נכון להחמיר בזה שלא להתירו לבישול גם על ידי חליטה. ואמנם מושב קטן ואנשים בו מועטים, וחלה אחד מאנשי המושב בחולי שאין בו סכנה, ונפל למשכב, ואמר לו הרופא שרפואתו לשתות מרק של בשר, ואין ברשותו אלא בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה, יש להקל בזה על ידי שריית הבשר במים פושרים, ואחר כך ימלחו אותו וידיחו אותו כדין, ואחר כך יעשו לו חליטה במים רותחים מאד, וישתה המרק ויתרפא. [איסור והיתר כרך א׳ עמ׳ שצה. יביע אומר ח״י חיו״ד סי׳ ב׳]

קיא יש מי שאומר שזמן ג׳ ימים נמנה רק אחר הפשט עור הבהמה. ואין דבריו נראים להלכה, ומונים ג׳ ימים מיציאת הנשמה, גם קודם הפשט העור. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצו]

קיב שומן של בשר או של אווזים ששהה ג׳ ימים בלי מליחה, יש אומרים שאף על פי שהשומן הוא רך, גם בזה יש לאסור את השומן לבישול. וכל ההיתר הוא רק על ידי בישולו במים באופן שיהיה במים ששים כנגד השומן, ואחר כך ישפוך המים ויקלוט השומן הצף על גביו, ובתנאי שימלחנו תחלה. ויש חולקים ואומרים שבשומן יש להקל שלא להצריך לו צליה, כי אז יהיה נימוח בחום האש, וילך לאיבוד, ולכן יש להתיר בישולו על ידי שרייתו כשעה שלימה במים פושרים כדי שיתעורר דמו לצאת על ידי המליחה, ואחר כך ימלחוהו וידיחוהו כדת, ואחר כך יחלטו אותו כשיתנוהו לקדרה אחר שהמים יהיו רותחים, ומותר. ואף שאין אנו בקיאים בחליטה, בדיעבד וכן בשעת הדחק יש לסמוך להקל על חליטה ברותחים. וכן הסכימו האחרונים. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רז. ומה שכתבנו באיסור והיתר כרך א׳ עמוד שצו, להתירו על ידי שיבטל השומן בששים, הנה להמבואר בהליכות עולם יש עוד אפשרות להקל בו על ידי חליטה, ומה שכתבנו שם להחמיר, אינו באופן שעושה על ידי חליטה. ועיין ביביע אומר חלק א׳ סימן ג׳ אות יא דבשר שנחלט ברותחין בלא מליחה מותר לאכלו בדיעבד].

קיג בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה, יש אומרים דמה שנאסר לכתחלה לבשלו אחר הצלייה, הוא דוקא במים פושרים שמרככין אותו, אבל במים רותחין [דהיינו אחר חליטה] מותר לבשלו אחר הצלייה, דאין דם האיברים פורש, ומה שעל פני הבשר יצא על ידי צלייה. ויש אומרים שאין נראה כן מדברי מרן השלחן ערוך, אלא בכל אופן לכתחלה אין לבשלו אחר הצלייה, אפילו במים רותחין. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצז]

קיד בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, וחתכוהו דק דק ומלחוהו יותר מן הראוי, ושראוהו אחר כך במים, והיו המים אדומים כבשר דעלמא הנשרה, ואחר כך חזרו ומלחוהו ב׳ פעמים והדיחוהו, ואחר מליחה והדחה אחרונה אזיל סומקא ואתי חיוורא, ונעשו המים לבנים, אפילו הכי הבשר אסור. דבשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה אין לו היתר אלא בצלייה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצח ושצט]

קטו בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה, ונתנו את הבשר במים פושרים קודם המליחה כדי לעורר את דמו שיצא במליחה, גם באופן כזה לא מועיל למלחו, ואין תקנה לבשר זה אלא בצלייה. ואמנם אם זקוקים לבשלו ואי אפשר בצלי מכל מיני סיבות, אפשר להקל לשרותו במים פושרים כשעה שלימה כדי שיתעורר דמו לצאת על ידי המליחה, ואחר שימלחוהו וידיחוהו כדת, יתנוהו לתוך מים רותחים שיחלטו אותו, ומותר. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד שצח]

קטז בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, שאסור לאוכלו אלא על ידי צליה, ועברו ומלחו ובישלו את הבשר, צריך שיהיה ששים בתבשיל כנגד הבשר כדי להתירו. ואם לא היה ששים בתבשיל כנגד הבשר, יש אומרים שהבשר אסור באכילה כדין בשר שנתבשל בלא מליחה, ויש חולקים, וכן עיקר. ואת הכלים יש להתיר אחר מעת לעת. ואף כלי חרס וכלי פורצליין [שהמנהג לחושבם ככלי חרס], יש להתיר אפילו בלא הגעלה לאחר שעבר עליהם מעת לעת, בצירוף חזקת כשרות של הכלים. [איסור והיתר א׳ עמוד שצט. הליכות עולם ח״ו עמוד רו]

סימן סט סעיף יא בהגה – חתיכה שלא נמלחה כראוי

קיז והוא הדין אם נמלחה החתיכה, ולא נמלחה כראוי, דהיינו שנתן עליה כמה גרגירי מלח בודדים, וכיוצא בזה, שדינה כאילו לא נמלחה כלל, וצריך שיהיה בתבשיל ששים כנגד החתיכה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תא]

קיח בשר שנמלח והוכשר כדת, ויש ספק אם שהה ג׳ ימים בלי מליחה והדחה, או לא, יש להתירו לבשלו בקדרה כבשר רגיל, משום ספק ספיקא. ויש אומרים שכל זה אחר שהבשר כבר נמלח והוכשר כדת, אבל לכתחלה אין להכשירו על ידי מליחה לבישול. ויש מתירים אף לכתחלה, למולחו ולהכשירו לבישול. וכן עיקר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמ׳ תא]

בשר ששהה ג׳ ימים – היתרו לצלי

קיט בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, מותר לצלי בלא מליחה אף לכתחלה, אלא שטוב למלחו קצת כשאר צלי. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תב]

קכ בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה שהותר לצלייה, הוא גם באופן שהבשר ששה הרבה יותר מג׳ ימים בלי מליחה. ומכל מקום טוב להזדרז לצלותו בהקדם, שלא ישכח ויבא לידי תקלה לבשלו ולאוכלו על ידי מליחה והדחה כשאר בשר. [איסור והיתר א׳ עמו׳ תב].

קכא בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, והניחוהו בקדרה על האש, והמים הגיעו לחום שהיד סולדת בהם, והוציאו את החתיכה, שוב אין להתיר את החתיכה בצלייה, ודינו כדין בשר שנתבשל בלא מליחה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תג]

קכב בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה, ועברו ומלחוהו כמליחת בשר לקדרה, וצלאוהו, גם באופן כזה אסור לבשלו אחר הצלייה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תג]

קכג בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, ושרו אותו במים תוך הג׳ ימים, יוכל להשהותו עוד ג׳ ימים אחרים פחות חצי שעה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תג]

קכד יש מי שאומר שאין די בהדחה בעלמא, אלא צריך שרייה במים חצי שעה כדי שיוכל להשהותו עוד ג׳ ימים בלי מליחה. ויש אומרים דדי בהדחה בעלמא. ולכתחלה אין להקל בהדחה בעלמא, אלא היכא דאפשר יש להשרות את הבשר במים. אך המקילים על ידי הדחה בעלמא, באופן שמתיזים הרבה מים על כל הבשר, כבר נתבאר לעיל [סעיף קח], שיש להם על מה שיסמוכו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תד]

קכה בעת ששורין את הבשר במים, לכתחלה יכניסו את כל הבשר לתוך המים, באופן שכולו יהיה בתוך המים. אך אם עברו והדיחו אותו רק מצד אחד, יש להקל בדיעבד ובהפסד מרובה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תה]

קכו יש אומרים שאין להתיר לכתחלה להשהות בשר ג׳ ימים בלי מליחה, אף אם שורים אותו במים בתוך ג׳ הימים, כדי להשהותו עוד ג׳ ימים נוספים. וכל ההיתר בזה הוא רק בדיעבד. ויש מתירים בזה, וכן המנהג להקל אפילו במקומות שיש בשר בשפע, ואין פוצה פה ומצפצף. והמנהג להקל לעשות כן אפילו כמה פעמים, שבכל ג׳ ימים [פחות מעט] מניחים הבשר בתוך מים, כדי שיוכלו להשהותו עוד ג׳ ימים. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תה]

קכז קצב המוכר בשר צריך להודיע לקונים על זמן השחיטה, כדי להזהירם שלא יעבור זמן של ג׳ ימים בלא מליחה והדחה. ואם הדיח הבשר, יודיע להם על זמן ההדחה, שימנו ג׳ ימים מזמן ההדחה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תו]

קכח טבח שעבר ומכר בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה בלא להודיע על כך, אין מעבירין אותו ממשרתו, ולא נפסל לעדות. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תו]

קכט בשר [חלק] המונח בתוך מקרר חשמלי (בפריזר), או בשר חלק קפוא הבא מקרית חוצות, שמקפיאים אותו עד שנעשה כאבן, אפילו שהה עשרה ימים או יותר אין לחוש בזה שמא נתייבש דמו בתוכו, ומותר למולחו ולהדיחו ולבשלו בקדרה, אחר שיפשירו אותו, ובאופן שכשרות הבשר ברורה גם מצד השחיטה, וכן המנהג פשוט בארץ ישראל על פי הוראת גאוני ירושלים. ואין להחמיר בזה, שהיא חומרא יתירה. [ואם הבשר נשאר קפוא אפשר לרככו תוך ג׳ ימים רק במים פושרים]. ומיהו החרדים לדבר ה׳ נזהרים לקנות בשר חלק קפוא שהוכשר קודם ההקפאה, או בשר חלק טרי משחיטה מקומית. ומכל מקום אף הנוהגים להקל בבשר קפוא [שלא נמלח], מה טוב אם לאחר מליחה והדחה כדת, יתנו את הבשר לקדרה בשעה שהמים רותחים, כדי שיתוסף טעם להיתר של חליטה ברותחים. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תז. יביע אומר ח״ב (חיו״ד סי׳ ד), ובחלק ז׳ חיו״ד סימן ד].

קל בשר קפוא ששהה בפריז׳ר ג׳ ימים בלי מליחה והדחה, והוציאו אותו מהפריזר ושהה בחוץ עוד ג׳ ימים בלי מליחה, אך ההפשר היה תוך זמן של ג׳ ימים, יש מתירים בשר זה לבישול. אבל אם שהה אחר ההפשר ג׳ ימים מעת לעת, אין להכשירו אלא לצלייה.[שם תיא]

קלא בשר ששהה שלשה ימים בלי מליחה, וחל יום שלישי בשבת או ביום טוב, ואם לא ישרה אותו במים ביום השבת, ייפסד הבשר לבישול, יש אומרים שאסור לשרותו במים בשבת, משום מתקן מנא. ויש מתירים. ולדינא נכון יותר שיניח את הבשר בכיור, ויטול ידיו על הבשר בשפע, כדי שהמים יבואו על הבשר מכל צד. ומה שמטלטל את הבשר ליתנו בכיור, אין בזה חשש משום מוקצה, שכבר ביארנו בילקוט יוסף (שבת כרך ב׳ עמוד ריח) דלדידן אין לבשר חי דין מוקצה. וגם לאשכנזים יש להקל בזה במקום דחק כזה. והוא הדין כשחלו ב׳ ימים טובים ושבת. וכשיכול ליתנו במקפיא, עדיף יותר שיעשה כן. ומותר לומר לגוי שישרה אותו במים כדי שלא יאסר בבישול לאחר השבת, וטוב לומר לגוי שיאמר לגוי אחר לשרותו, דהוי כעין שבות דשבות שמותר במקום הפסד, ואם אין שם גוי, מותר לישראל ליטול ידיו הנקיות על הבשר, כדי שלא יאסר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד תיא. יביע אומר חלק ו׳ חלק אורח חיים סימן לה אות ג׳. הליכות עולם ח״ו עמ׳ ריד].

קלב גם כבד ששהה ג׳ ימים בלי מליחה, אין היתר לבשלו אחר צלייה, ומכל מקום מי שקנה עופות רבים עם הכבדים שלהם, ואין באפשרותו לצלות מיד את כל הכבדים, מותר לו לכתחלה להשהותם ימים רבים במקרר, עד שיתאפשר לו לצלותם, ואם הניחו הכבד בתא ההקפאה (פריזר) עד שנקפא

מאד, מותר גם לבשלו אחר צליה. ואם מניחים במקרר (לא בתא ההקפאה) יותר מג׳ ימים, יאכלם בצליה לבד, ומכל מקום אין לחוש שמא יבשלם אחר כך. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תיג. יחוה דעת חלק ו׳ סימן מו עמוד רמח]

קלג בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות, בטלה ברוב, ומותר לבשל כולן, ואפילו היתה ראויה להתכבד. אבל לא יבשל את כולן בקדרה אחת, אלא יבשל כל חתיכה בפני עצמה, או שירבה היתר על החתיכה שיעור ששים. [שם תיד]

קלד חתיכה שנתבשלה בלא מליחה, ונתערבה באחרות, יבש ביבש, בטלה ברוב, ואין צריך ששים לבטלה. וגם אין צריך להשליך חתיכה אחת לים. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תטז]

קלה בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה ועברו ומלחו אותו בכלי שאינו מנוקב, דינו כשאר בשר דאם שהה בכלי שיעור שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח אסור אף בצלי. [שם תיח]

קלו בשר ששהה ג׳ ימים בלי מליחה ועברו ומלחוהו עם שאר בשר, יש להתיר את אותה חתיכה לצלי, דאף שהיא בלעה מהדם של החתיכה השניה, מכל מקום מה שבלעה תפלוט בצלייה. ואין צריך למלוח אותה חתיכה קודם הצלייה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תיט]

קלז בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה, ועברו ומלחוהו עם שאר בשר שכבר נמלח, והודח בכלי שאינו מנוקב, יש אומרים שהכל נאסר, דשמא יצא הדם שנתקשה על ידי מליחה, ואוסר את שאר הבשר, כיון שמונח בכלי שאינו מנוקב. ויש מתירים את שאר הבשר על כל פנים במקום הפסד מרובה על ידי מליחה שנית, דאיידי שיפלוט ציר יפלוט דם שבלע. ויש אומרים שאין להקל בדבר אחר שאפשר בצלייה. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמ׳ תיט].

סימן סט סעיף טו – בשר המלוכלך בדמים

קלח בשר שלא נמלח, ושראוהו במים קודם מליחה, ושכחו להוציאו מן המים, ונשאר שם עשרים וארבע שעות או יותר, אסור לאוכלו על ידי מליחה בבישול בקדרה, אלא ידיח אותו ויצלהו על האש, והאשכנזים נוהגים לאוסרו אף בצלייה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכ. יביע אומר חלק ה׳ חלק יורה דעה סימן ה׳ אות ד]

קלט יש אומרים שכל מה שהבשר [שנכבש במים מעת לעת] נאסר לבישול הוא דוקא בבשר שהיה דם על פניו, שלא הודח כלל. אבל אם הבשר הודח מדם שעל פניו, אף על פי שלא נמלח אם שהה במים מעת לעת יש להתירו גם לבישול. ויש חולקים וסוברים שגם אם הבשר הודח מדם שעל פניו, אם שהה במים מעת לעת נאסר לבישול, ומותר רק לצלי. וכן עיקר לדינא. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכא]

קמ בשר שלא נמלח שנכבש במים מעת לעת, אף שנאסר לבישול והותר רק לצלי, מכל מקום מותר לבשלו אחר הצלייה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכב]

קמא כבר נתבאר לעיל, דדם כבוש דינו כדם מבושל, שאין איסורו אלא מדרבנן, ולכן בשר שקודם שנמלח נכבש במים, וספק אם עבר עליו מעת לעת בתוך המים או לא, מותר להכשירו על ידי מליחה לבשלו בקדרה. דספק דרבנן לקולא, ועוד, שיש כאן ספק ספיקא להקל, שמא לא נכבש במים מעת לעת, ואף אם תמצא לומר שנכבש מעת לעת, שמא הלכה כדעת הסוברים דכבוש כמבושל הוא רק בשלשה ימים, ושמא הלכה כהסוברים דכבוש כמבושל הוא רק בחומץ. ויש לצרף כאן חזקת היתר דמעיקרא. וכן בכל ספק כבוש בשאר איסורים, אם לא נכבש בחומץ וציר, יש להתירו משום ספק ספיקא. וכל שכן ספק כבוש בבשר (מבושל) וחלב שיש להקל, שלא אסרה תורה אלא דרך בישול, ולא בכבישה. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תכג. יביע אומר ח״ח סי׳ ז. ואף בספק כבוש בשאר איסורים, אם שהה מעת לעת או לא, אזלינן לקולא. וראה בהליכות עולם חלק ו׳ עמוד כ׳]

קמב בשר שלא מלח והיה במים מעת לעת, ונתבשל, ונשפך מהתבשיל באופן שאי אפשר לעמוד על שיעורו אם היה ששים או לא, יש להקל בספיקו, ככל ספק דרבנן, דדם שבישלו דרבנן. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכד]

קמג כבוש שנתנענעו מימיו בתוך כ״ד שעות, י״א דחשיב כבוש. ויש חולקים. [שם].

קמד בשר ששהה מעת לעת במי נהר, מאחר והמים מתחלפים יש אומרים שאין בזה דין כבוש כמבושל. ויש חולקים. ובלאו הכי יש להתיר מאחר שיש במים ששים כנגד הבשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכה]

קמה בשר שלא נמלח שנכבש במים מעת לעת, בכלי המיוחד לשריית הבשר, הבשר מותר רק לצלי (וכמבואר לעיל), ומכל מקום הכלי מותר לשרות בו שוב בשר, שהרי אין שורין אלא חצי שעה, ונזהרין שלא לשרות בו בשר עשרים וארבע שעות. [או״ה א׳ עמוד תכה]

קמו בשר שנשרה במים כ״ג שעות והוציאוהו, ואחר כך חזרו והניחוהו שעה אחת באותם מים, או במים אחרים, יש מחמירים בזה, דכבוש בסירוגין הוי כבוש. ויש מתירין דסוף סוף לא היה במים כ״ד שעות רצופים. וכן עיקר. ועל כל פנים לכתחלה אין ראוי להקל בזה. [שם].

קמז אם הכניס בשר בתוך שקית ניילון, והצטבר שם הדם, ושהה מעת לעת, יש לזה דין כבוש, ונאסר לבישול, ואין לו היתר אלא לצלי. וכן עופות שכרכו אותם בניירות, ונתנו שם קרח, ובתוך כמה שעות הקרח נמס, והבשר נכבש במי הקרח מעת לעת, לדידן אין הבשר נאסר כי אם לבישול. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכו]

קמח בשר שהונח קודם המליחה בכלי, ונטף ממנו דמו ונמצא שחלק מהבשר היה בתוך הדם במשך זמן של מעת לעת, חשיב ככבוש ואותו חלק אין לו היתר אלא בצלייה. [שם תכו]

סימן סט סעיף טז – מקום מליחת הבשר

קמט הכלי שמולחים עליו בשר צריך להיות מנוקב או משופע, כדי שהדם יזוב ממנו בלי עיכוב. והמדרון צריך להיות באופן שאם ישפך שם מים יצאו מיד. ואם השיש שבמטבח חלק לגמרי, מותר למלוח עליו אפילו שאינו מונח כמדרון. ובלבד שלא יהיו שם סדקים ונקבים. ואם השיש אינו חלק, צריך שיהיה מונח כמדרון, באופן ששופכים שם מעט מים והם זבים מיד, ולא יהיו בו סדקים ונקבים. [איסור והיתר מהדורת תשמ״ז עמוד מא. ובילקו״י חלק ח׳ איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכז, על פי המבואר בשלחן ערוך סימן סט סעיף טז וברמ״א שם].

קנ מותר למלוח הבשר על גבי חול דק, שאם יבואו עליו מים, תיכף ומיד יבלעו בתוכו, ואינו דומה לקרקע מרוצף. וכן נהגו כל בעלי הוראה להתיר בסתם רצפה של עפר, שדינה כמו כלי מנוקב. [כן כתב בהליכות עולם חלק ו׳ עמוד קפ. ומה שכתבנו בילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכט, דראוי להחמיר שלא למלוח הבשר על גבי קרקע ממש, הנה הלשון שם ״ראוי להחמיר״ ואינו מעיקר הדין, וגם אפשר דהיינו בקרקע יבשה שאין הדם היוצא מהבשר נבלע בתוכו תיכף ומיד. אבל אין הכי נמי מעיקר הדין מותר למלוח בשר על גבי חול דק, שאם יבואו עליו מים תיכף ומיד יבלעו בתוכו].

קנא אם מלח בתוך שק שיש בו נקבים הוי כמלח בכלי מנוקב. אבל אם מלח בשק אטום, דינו כמלח בכלי שאינו מנוקב. ומותר למולחו על גבי מחצלת, שהנקבים שבה מרווחים, והדם זב מהם. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכט. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קפ]

קנב אין למלוח בשר על גבי עור של בהמה, דחשיב כמולח בכלי שאינו מנוקב. אלא אם כן העור נמצא בשיפוע שהדם זב לחוץ. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תכט]

קנג אין למלוח על כלי עצם, אם אינו נמצא בשיפוע ומדרון. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמ׳ תל]

קנד כלי שאינו מנוקב שנתנו לתוכו קשין וקסמין, ומלחו שם בשר, אף שהבשר מותר, שהרי היה לדם להיכן לזוב, מכל מקום הכלי נאסר מאחר שאינו נקוב. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תל]

קנה אם נמלח בכלי מנוקב, וקודם שיצא מידי כל דמו הניח את הבשר בכלי שאינו מנוקב, יש אומרים שיחזור וימלחנו בכלי מנוקב, שבכהאי גוונא מפליט כל הדם שבו. ויש חולקים. ובשר ששהה כדי שיצא ממנו כל דמו, ואחר כך הניחוהו בכלי שאינו מנוקב, ונתמלא מציר, מותר. ולפי זה בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה מותר. ויש מי שאוסר בזה ובזה, ויש לחוש לו לכתחלה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תל]

קנו מלח בשר בכלי שאינו מנוקב, אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח. אבל בצונן מותר להשתמש בו אחר שיקנח הכלי יפה. ומיהו בכלי חרס יש להחמיר אפילו על ידי הדחה. ואם נשתמש בו בלא הדחה, ידיח מה שנשתמש בו. אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלא]

קנז בשר שנמלח בכלי מנוקב מותר להשתמש בכלי זה אפילו רותח. אך נהגו העולם שלא להשתמש כלל בכלי שמולחין בו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלב]

קנח אם נתן בשר מלוח לתוך קערה של איסור תפלה, אפילו נוגעים זה בזה מותר. [שם תלה]

סימן סט סעיף יח – בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב

קנט בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב, או שמלח את הבשר להכשירו לקדרה כדין, ואחר כך נתנו בכלי שאינו מנוקב, ושהה בכלי זה כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו המים להרתיח, כל חתיכה שהיא משוקעת בציר ודם שבשולי הכלי אסור לאכלו אפילו צלי, ואם רק חלק מן החתיכה היה בתוך הציר, החלק שבתוך הציר אסור לאוכלו אפילו צלי, וחלק החתיכה שמחוץ לציר מותר, אפילו היה כולו שומן, ויקלוף [כדי קליפה] מהצד שלא היה בתוך הציר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלה]

קס לא שנא חתיכה אחת או כמה חתיכות, אם נמלחו בכלי שאינו מנוקב כל מה שבציר אסור. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלז]

קסא חתיכה שיש ספק אם נמלחה בכלי מנוקב או בכלי שאינו מנוקב, החתיכה כולה מותרת לכולי עלמא. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלז]

קסב חתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב, ונתן עליה מלח כשיעור מליחה לצלי, אין החתיכה נאסרת כלל. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלח]

קסג חתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב, שנתערבה חד בתרי בחתיכות שנמלחו בכלי מנוקב, החתיכה בטלה ברוב, ואפילו אם היתה החתיכה ראויה להתכבד. [או״ה שם עמ׳ תלח]

קסד חתיכת בשר שנמלחה בכלי שאינו מנוקב, והוציאו את החתיכה מן הכלי ולא נודע איזה צד ממנה היה בתוך הציר, ואיזו חלק מהחתיכה היה למעלה מהציר, כל החתיכה אסורה מספק. ואם ברור לנו שרוב החתיכה היה מחוץ לציר, ורוב החתיכה היתה מחוץ לציר, יש להתיר חתיכה זו, מדין חד בתרי בטיל. שגם בחתיכה אחת יש לומר חד בתרי בטיל, ואותו חלק שנכבש ונאסר, ושאין אנו יודעים את מקומו, מתבטל כלפי רוב החתיכה המותרת. ואין צורך שיהיה ממש פי שנים כנגד החלק של החתיכה שבתוך הציר, אלא די ברוב רגיל. ומותר לבשל אחר כך את כל החתיכה ולאוכלה. אבל אם יש בידינו ספק אם רוב החתיכה היתה מחוץ לציר או לא, ושמא אין רוב בחתיכה נגד מה שהיה מונח בתוך הציר, יש להחמיר בזה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תלט. הליכות עולם ח״ו עמו׳ קפא].

סימן סט סעיף יט, וכ׳ – חליטת הבשר

קסה הבשר אחר שהודח ונמלח יפה יפה והודח אחר המליחה כדת, מותר להניחו בקדרה לבשלו, אע״פ שאין המים רותחים, ומותר גם ליתן את הבשר לתוך מים פושרים שעדיין לא הגיעו ליד סולדת בו. וכך היא דעת רוב גדולי הפוסקים, אבל הרמב״ם סובר שאין המלח מפליט את כל הדם שבחתיכה, אלא רק את הדם שבשטח העליון של החתיכה. ולכן הוא מצריך לתת את החתיכה בקדרה שהמים שבה רותחים, שאז המים הרותחים צומתים את הדם שבחתיכה שלא יפרוש, והרי היא כחליטה. ומרן השלחן ערוך (סי׳ סט סעיף יט) פסק בסתם כדעת רוב הפוסקים שאין צריך שיהיו המים רותחים. והביא שיש מי שהצריך חליטה, וכל מקום שכותב מרן הלכה ב״סתם״ להיתר, ואחר כך מביא יש אומרים לחלוק על הסתם, הלכה כסתם מרן, בין בהפסד מועט בין בהפסד מרובה, ולא הביא סברת החולקים אלא לכבוד בעלמא. וכן אמר מרן בעצמו, שכן דעתו, וכמו שהעיד מרן החיד״א בספר ברכי יוסף (שיורי ברכה סי׳ סא סק״ב). [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תמא]

קסו משפחות יוצאי תימן שעלו לארץ ישראל לצמיתות, יכולים להקל ולנהוג כמנהג ארץ ישראל, בכל עניני איסור והיתר, כדעת המרא דאתרא מרן השלחן ערוך, ובכלל זה רשאים שלא להצריך חליטה לבשר שנמלח. אולם אם ברצונם להמשיך במנהגם לחומרא, שלא לאכול בשר אלא אחר חליטה, תע״ב. אך אינם חייבים להמשיך כמנהגם בתימן להחמיר בזה. [איסור והיתר א׳ עמו׳ תמו. יחוה דעת ח״א סי׳ כז עמוד עז. ירחון קול תורה אב תשס״ג עמוד לה]

קסז אף על פי שלכתחלה אין אנו סומכין על חליטה הבאה במקום מליחה, שאין אנו בקיאים בחליטה, מכל מקום בשר שנחלט ברותחין בלי מליחה כלל, בדיעבד מותר לאוכלו, באופן שידוע לנו שהמים היו רותחים בשעה שנתן הבשר לתוכם. [שם עמ׳ תנ]

קסח חולה החסר לו דם, וצריך לאכול בשר, ואסור לו מלח, יש להקל לחלוט את הבשר ברותחין, שאף שאין אנו בקיאים בחליטה, כל זה לבריאים, אבל לחולה יש להקל. וראה לעיל סעיף מז לענין למלוח במלח מזוקק לצורך חולה. [ילקו״י שם עמוד תנב. הליכו״ע ח״ו עמ׳ קיז]

קסט בשר שנמלח ושהה שיעור כדי מליחה, לכתחלה אין ליתנו עם המלח שעליו בתוך כלי שאינו מנוקב. אבל אם עברו ונתנוהו בכלי בלא הדחה, ונתמלא מציר, מותר. ולפיכך בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה, מותר. ויש מי שאוסר בזה, ויש לחוש לדבריו לכתחלה. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תנד]

קע אין לאכול מבשר שנמלח, קודם שהודח מהמלח שעליו, אף ששהה שיעור מליחה, עד שידיחנו יפה יפה. וכן לכתחלה נכון להחמיר שלא לחתוך ממנו בסכין קודם שידיחנו. ואם חתך ממנו בסכין אין צריך להגעיל הסכין אלא ידיחנו ודיו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תנה]

סימן סט סעיף כא – במקום שאין מלח

קעא במקום שאין מלח מצוי יש לצלות את הבשר. ויש אומרים שאסור לאכול צלי כשלא נצלה חצי צלייתו ופלט כל דמו. ויש חולקים ואומרים שאין צריך לצלות החתיכה אפילו כחצי צלייתו, וכן עיקר לדינא. אולם אם רוצה לבשלו אחר צלייתו, יצלהו עד שיזוב כל דמו, ואחר כך יבשלוהו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תנה. יביע אומר חלק ח׳ חיו״ד ר״ס ח׳]

קעב במקומות שאין מלח מצוי אפשר להקל לתת את הבשר תחת עשן, ולעשנו, ולאוכלו בלא בישול, באופן שהדיח את הבשר מדם שעל פניו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תנז]

קעג צלה בשר ולפני שיצלנו כמאכל בן דרוסאי נמלך ומלחו ובשלו, צריך ס׳ נגדו, שהדם נתעורר לצאת בצלייתו, ואין כח במלח להוציאו, ופורש בבישול. [או״ה א׳ עמוד תנח]

קעד מי שחתך מלח קשה בסכין חולבת שאינה בת יומא, ומלח בו הבשר, יש מתירים את הבשר כשהוא בערב שבת או כשיש הפסד מרובה. ויש אוסרים. והעיקר להקל. [שם תנט]

קעה מותר למכור בשר לא מוכשר, לחילוני החשוד על אכילת בשר בלי להכשירו כדת, שכל שיש ספק אם יעשה איסור יש להקל. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תנט]

קעו בשר שאפשר להתירו ולאכול אותו צלי, אין זה נחשב בגדר ״הפסד מרובה״ בכדי להתירו אף בבישול במקרים מסויימים. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמ׳ תסא. יביע אומר ח״ה סי׳ ה׳ אות ה]

סימן ע – למלוח כמה חתיכות זו על גב זו

א מותר למלוח הרבה חתיכות זו על גב זו, ואפילו אם החתיכה התחתונה גמרה פליטת דמה קודם העליונה, אין אנו חוששין שתחזור ותבלע מהדם של הבשר המונח עליה, מפני שהבשר שוהה הרבה זמן לפלוט את צירו, במשך שתים עשרה שעות, וכל זמן שפולטת ציר אינה בולעת כלל. ואין הבדל בזה בין אם מולח בשר עוף עם בשר בהמה וחיה, או בשר שור עם בשר גדיים וטלאים. ולכן מותר למלוח בשר עוף עם בשר בהמה וחיה. ואפילו אם בשעת המליחה מתקבץ הציר ועומד בגומא שבין החתיכות מותר. וכן מותר להניח את העופות זה על גב זה לאחר המליחה, ואין בזה כל חשש. [איסור והיתר א׳ עמוד תסב]

ב חתיכה שנמלחה, ובתוך כדי שהיא פולטת ציר הניחו עליה חתיכה נוספת ומלחוה, מותר להדיח את החתיכה התחתונה ולבשלה מיד, ואין צריך להמתין שיעור כדי מליחה שתפלוט מדם החתיכה שהונח עליה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסד]

ג אולם אסור למלוח דגים עם בשר בהמה חיה ועוף, לאחר שניטלו קשקשיהם, אפילו בכלי מנוקב, מפני שהדג הוא רך וממהר לפלוט את כל דמו וצירו קודם שיפלוט הבשר או העוף את דמו, ובולע אחר כך מהבשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסה]

ד המולח דגים [על מנת שיקבלו טעם מהמלח] עם בשר עופות, העופות מותרים אבל הדגים צריכים קליפה. שהמליחה אוסרת עד כדי קליפה. ואם נמלחו עם הקשקשים שעליהם, הכל מותר ואין צריך קליפה. ואין לאסור את הדגים והבשר מחשש סכנה, כדין בשר ודגים שנתבשלו יחד, דבמליחה ליכא סכנה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסה]

ה לפיכך בשר שנמלח כדת וגמר פליטת כל דמו וצירו, וכן דגים שנמלחו והודחו, ואחר כך חוזרים למולחם יחד, אין הדגים והבשר נאסרים מחשש סכנה. ולכן מותר לבשל הדגים אף דיש לחוש שמא בלעו מטעם הבשר בעת המליחה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסו]

ו המולח דגים עם בשר במליחה מועטת כמו מליחה לצלי, גם הדגים מותרים ולדידן אין צריך קליפה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסז]

ז יש אומרים שאם מלח דגים עם בשר, והדגים היו למעלה, אינם צריכים קליפה כלל, דדם אינו עולה למעלה. ויש חולקים ואומרים דהוי כדין תתאה גבר, וצריך לקלוף מהדגים. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסז]

ח כל מה שאמרו שהמולח דגים עם בשר, הדגים נאסרים כדי קליפה, הוא דוקא כשמלח הדגים והבשר ביחד, או שהעוף היה עם מלח והדג בלא מלח, שבזה הדג צריך קליפה [כשנמלח בלא קשקשים], אבל אם היה על הדג מלח, ועל העוף לא היה מלח, ונתנם זה בצד זה, או אחד על גב השני, אף הדגים מותרים בלי קליפה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסח]

ט יש אומרים שאם הדג תפל והעופות מלוחים, אם הדג לא נמלח כלל, אף על פי שבולע מדם העופות, מכל מקום אגב שיפלוט את דמו יפלוט גם כן את הדם של העופות. אבל אם הדג נמלח כבר בעבר, וחזרו ומלחו עופות לידו, אחר שהדג כבר פלט את דמו, צריך קליפה. ויש אומרים שגם אם הדג לא נמלח כלל, צריך קליפה, וכן נראה שהוא דעת מרן השלחן ערוך. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תסח]

י מותר למלוח דגים כדי ליתן בהם טעם, או כדי להוציא מתוכם את הטעם התפל, בקדרה שמלחו בה בשר. ויש להתיר בזה אף לכתחלה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תע]

יא דגים טמאים שנמלחו יחד עם דגים טהורים, הדגים נאסרים כדי קליפה מכל הצדדים שנגעו בדגים הטמאים, משום הציר של הדגים הטמאים שנבלע בדגים הטהורים. ומכל מקום ציר דגים טמאים אינו אלא דרבנן, ולכן אם יש ספק אם הדגים טמאים נמלחו יחד עם הדגים הטהורים, או לא, הדגים הטהורים מותרים. ולפיכך מותר לקנות מהעכו״ם דגים מלוחים טהורים, אף על פי שמונחים עם הטמאים בכלי אחד, שמא לא נמלחו יחד. וכל זה שאין

בדגים שמנונית, אבל אם יש בהם שמנונית אסור מה״ת, ובזה אפילו אם יש ספק אם נמלחו עם הדגים הטמאים או לא, ספיקא לחומרא. ומיהו סתם דגים אין בהם שמנונית, ובספק אם נמלחו עם דגים טמאים אזלינן לקולא. [ילקו״י או״ה כרך ב׳ עמוד קעז]

יב בשר שחוטה שמלחוהו עם בשר טריפה, או שבשר הטריפה מלוחה והכשרה תפלה, ונוגעים זה בזה, אסור כדי קליפה, שאף על פי שאינו בולע מדם הטריפה בולע מצירה. אבל אם בשר הכשרה מלוחה ובשר הטריפה תפלה, מותר בהדחה בלא קליפה, בין שבשר הכשרה למעלה בין שהוא למטה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תעא. איסור והיתר כרך ב׳ במבוא. ירחון קול תורה אב תשס״ג עמ׳ לט]

יג וכל זה כשהבשר כחוש, אבל אם הבשר שמן, ומלחוהו על בשר טריפה, בין אם בשר הכשרה לבדו שמן, בין אם בשר הטריפה לבדו שמן, האיסור מפעפע בכל החתיכה ואוסר את כולו, משום דתתאה גבר. ואם בשר הכשרה היה למטה, ומלחו מעליו את בשר הטריפה שיש בו שומן, מעיקר הדין בשר הכשרה מותר [על ידי קליפה], דתתאה גבר, אך המחמיר תבוא עליו ברכה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תעב]

יד אם יש ספק אם בשר השחוטה נמלח עם בשר נבילה או לא, הוי ספק דאורייתא ולחומרא. אבל אם יש ספק אם הדג הטמא נמלח עם דג טהור, הוי ספיקא דרבנן והולכים לקולא, דציר דגים טמאים לדעת מרן הוא מדרבנן. [ילקו״י איסור והיתר א׳ עמוד תעב].

טו בשר שמלחוהו ועדיין פולט את דמו וצירו, לכתחלה יש ליזהר שלא להניח לידו בשר שלא נמלח כלל, או שכבר נמלח והודח, מפני שיש לחוש שיבלע מהדם. ובדיעבד אם עשו כן הבשר מותר על ידי שיחזור וידיחנו וימלחנו שנית. ויש מתירין את הבשר [שנמלח והוכשר מדמו] אף בלא מליחה שנית, והמיקל בזה יש לו על מה שיסמוך. [או״ה א׳ עמוד תעג]

טז יש אומרים דבשר שלא נמלח כלל, שהניחוהו ליד בשר שיש עליו מלח ופולט את דמו, אם לא הודח מתחלה יש לאוסרו לבישול, שהרי המלח של החתיכה השניה הסמוכה לזו מבליע את הדם שעל פני החתיכה לתוך החתיכה, ודם זה שוב לא יוצא על ידי המליחה שימלח אחר כך, כי אם בצלייה. אולם בהפסד מרובה יש להקל על ידי הדחה ומליחה כדין. ויש חולקים ואומרים דאף בהפסד מועט יש לו לבשר זה תקנה לחזור ולמולחו שנית. וכן עיקר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמוד תעד. וראה לעיל סי׳ סט סעיף קעו].

יז לכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים שלא להשהות בשר עם מלחו לאחר שפלט כל דמו וצירו, [יותר משתים עשרה שעות, ראה לעיל סימן סט סעיף סח], לפי שיש לחוש שיחזור לבלוע מהדם שעל פני החתיכה ושבמלח. ובדיעבד מותר אפילו אם שהה במלחו עשרים וארבע שעות או יותר, ואפילו כמה ימים. [שם עמוד תעה]

יח בשר שנמלח בערב שבת, ונשכח עם מלחו ונזכר בשבת, אסור להדיחו אף על ידי נכרי, דהוה ליה כדיעבד שהרי הוא מותר למוצאי שבת. ויש שמערימים ורוחצים ידיהם על הבשר בהערמה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תער]

יט חתיכת בשר שנמלחה ולא שהתה שיעור מליחה, ונפלה לציר, יש להתיר החתיכה אפילו אם נכבשה בתוך הציר יום שלם, דאין כבישה בכלי מנוקב. [איסור והיתר א׳ עמוד תער]

כ חתיכה שמלחו אותה ב׳ פעמים [בלא הדחה בינתיים], מותרת, ולא חיישינן שמלח השני מבליע הדם הנשאר ממליחה הראשונה, אף אם נמלחה בפעם השניה לאחר זמן פליטת צירה. ולכתחלה לא יעשה כן, אלא אם רוצה למלוח את הבשר הרבה, ידיח אותו תחלה מהמליחה הראשונה, ואחר כך יחזור וימלחנו. אולם בתוך שיעור מליחה מותר להוסיף מלח על המלח שיש על החתיכה [בלא הדחה בינתיים], ואין בזה כל חשש. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תער]

סימן עא – מליחת ראש ושאר האיברים של בהמה ועוף

א הראש של הבהמה והעוף מותר למולחו מכל צדדיו כשהוא שלם, ואפילו לכתחלה, ואין השער מפסיק בין המלח לבשר לעכבו שלא יוציא דמו. שהרי מוח שבעצמות נכשר על ידי מליחה, ואין העצם מעכב, וקל וחומר לשיער שבראש. וראה להלן. [שם עמוד תעט]

ב את המוח מקיפים שני קרומים, הקרום החיצוני הוא קשה ודבוק לעצם הגולגולת, והקרום הפנימי הוא רך יותר וסמוך למוח, ובקרומים אלו יש חוטים רבים של דם, ומליחה רגילה אינה מספיקה להוציא את הדם שבתוך הקרומים, וגם המוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש, לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו, ואין מקום לדם לזוב, ואפילו צולהו על האש אי אפשר לאש לשאוב את דמו, והדם מתקבץ בעצם המוח העשוי כקדרה, לפיכך הבא למלוח את המוח להכשירו לבישול, לכתחלה יש לו לחתוך את הראש לשנים, ולהוציא את המוח מתוך הגולגולת, ולהסיר את הקרום, ולמלוח את המוח לאחר הדחה ושריה במים. ואם אינו יכול לעשות כן, ינקוב את הראש עד המוח, כדי שיהיה מקום לדם לזוב. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תעט]

ג לדברי המקובלים טוב להזהר מלאכול מוח של בהמה [גם לאחר ההכשר מדמו כנד׳], או כבד של בהמה משום שגורם לשכחה ומטמטם את הלב. [ילקו״י שם עמ׳ תפ. הליכו״ע ו׳ עמ׳ קנו]

ד גם בראש עוף יש לנהוג כמו מליחת ראש בהמה, אלא שדרך העולם לזרוק את ראש העוף מחמת גריעותו ואין מבשלים אותו כלל. והרוצה לבשלו ינקב עצם הגולגולת קודם המליחה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפא]

ה הרוצה למלוח ראש בהמה עם המוח שבתוכו, ינקוב העצם כנגד הקרום, וינקוב גם את הקרום, וימלח, ויניח הנקב למטה. ומותר אפילו לקדרה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפא]

ו אם הראש נמלח כשהוא שלם בלא נקיבת העצם, הקרום והמוח אסורים ושאר הראש מותר. וכל שכן שיש להתיר שאר בשר שנמלח עם הראש. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפא]

ז בלשון יש חוטים של דם, ומליחה רגילה אינה מספיקה כדי להוציא את הדם מאותם חוטים, ויש לחותכם קודם השרייה והמליחה, כדי שהדם הכנוס בתוך החוטים יוכל לצאת. ונהגו לחתוך את קצה הלשון ולהסירו קודם המליחה, שאז נחתכים חוטי הדם של הלשון, והדם הכנוס בתוך חוטים אלו יוכל לצאת. וכל זה לצורך בישול בקדרה, אבל לצלי אינם צריכים לא חתיכה ולא מליחה, שהאש שואבת הדם שבחוטים. והמחמיר לקרוע החוטין, תבוא עליו ברכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמ׳ תפא]

ח הצוואר ומקום בית השחיטה מתמלאים בדם אחר השחיטה, ודם זה נדבק שם ומתייבש עליו, ולכן קודם הכשרת בשר הצוואר יש לשפשפו ולנקותו היטב מכל לכלוכי הדם שעליו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפג]

ט בצוואר יש חוטים של דם שאינו יוצא במליחה רגילה, אלא אחר החיתוך. ויש אומרים שלאחר שמפרידים את בשר הצוואר מיתר חלקי הבשר של הבהמה, וחותכים אותו, ממילא נחתכים גם חוטי הדם ואז אין צריך לחזור ולחותכם. ויש אומרים שהמנהג לנקר החוטין שבצואר אף אם חתך כל הראש. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפג]

י קודם מליחת הקנה והושט יש לנקותם היטב משיירי הדם שבהם. ויש למלוח את הושט והקנה גם מבפנים וגם מבחוץ, כדין כל חתיכת בשר חלולה. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תפד]

יא הקוליות ושאר העצמות שיש בהם מוח צריכים מליחה, ומליחת העצם מועילה למוח שבקרבו, ואין צריך לנקוב העצם. ויש מקומות שנוהגים לשבר את כל העצמות קודם המליחה, ואין מניחין עצם שלם. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפד]

יב יש נוהגים לכתחלה שלא למלוח עצמות עם בשר, אלא מולחין את הבשר לבדו והעצמות לבדן. אך מנהגינו שלא להקפיד בזה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפד]

יג יש אומרים שאם הוציאו את המוח מהעצם, ואחר כך חזרו והניחוהו בתוכו ומלחו את העצם, אין המליחה מועילה להוציא את הדם מהמוח, אחר שהוציא את המוח מהעצם. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפו]

יד יש אומרים שעצמות שאין בהם מוח כלל, אינם צריכים מליחה כלל, ולכן אם נפל עצם שאין בו מוח לתבשיל, אין צריך לשער ששים כנגדו, כיון שאין בו דם כלל. ויש אומרים שאין עצם שאין בו מעט דם, ולכן כל העצמות צריכים מליחה. [או״ה א׳ עמוד תפו]

טו הטלפיים [פרסה] הם חלולים מבפנים ואין הבשר דבוק בכולם, ולכן צריך לחתוך מעט למטה ולמלוח. ויניח מקום החתך למטה כדי שהדם יזוב, ויכול למלוח גם מבחוץ על השיער. ויזהר שיהיה בחיתוך זה נקב ממש. וטוב שיהיה גדול כל כך שיראה ממנו הבשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפז]

טז אם שכח ולא חתך את הטלפיים קודם המליחה, לכתחלה יחתכם וימלחם שנית. ואם כבר בישלם, בדיעבד מותר. והאשכנזים אוסרים מה שבתוך הטלפיים אם נמלחו בלי חיתוך ונתבשלו. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפח]

יז נוהגים לחתוך את ראשי הצפורניים ברגלי העוף קודם המליחה, ואם לא חתך ובישל את העוף, יש להתירו. ומנהג בגדאד להסיר את כל הארכובה התחתונה עד צומת הגידין, ונהגו כך מפני שהתרנגולים שם אינם חשובים כל כך. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפח]

יח אם קציצת הצפורניים גורמת להפסד מרובה, כגון במשחטות שקציצת כל הצפורניים גורמת לעיכוב ההכשרה בכמויות גדולות ולהפסד מרובה, יש להקל להם שלא לקצוץ את כל הצפורניים. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפח]

יט נהגו לקצץ את כנף העוף קודם המליחה. וגם בזה אפשר להקל במקום שהדבר גורם להפסד מרובה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפט]

כ אם רוצה לצלות חתיכות בשר שיש בהם חוטין מלאים דם, אינו צריך לקרוע החוטין. והמחמיר לקרוע החוטין גם לצלייה, תבוא עליו ברכה. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפט]

כא בבשר הלחי יש חוטים של דם, ומליחה רגילה אינה מספיקה להוציא את הדם מחוטים אלו, ולכן יש לחותכם לפני המליחה כדי שהדם שבתוכם יוכל לצאת. אולם כשמפרידים את בשר הלחי מן הראש וחותכים אותו, ממילא נחתכים חוטי הדם, ואז אין צורך לחזור ולחותכם. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תפט]

כב ביד הבהמה ובכתף ובחזה, יש חוטים של דם, ולכן יש לחותכם לפני המליחה, כדי שהדם הכנוס בחוטים יוכל לצאת. אולם כשמפרידים את יד הבהמה מן הכתף, וחותכים את הבשר לכמה נתחים, ממילא נחתכים גם חוטי הדם ואין צורך לחזור ולחותכם. ובבהמה גסה מקפידים לחתוך חוטי הכתף מפני הדם שנקרש שם. [איסור והיתר א׳ עמוד תצ]

סימן עב – דיני מליחת הלב והריאה

א הלב מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה, לפיכך צריך לקורעו קודם מליחה ולהוציא דמו ולמלחו אחר כך. ודי לקורעו או לאורך או לרוחב, ואין צריך לקורעו גם לאורך וגם לרוחב. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצא]

ב מלח את הלב ולא קרעו, קורעו לאחר מליחתו, ומותר, אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו, דכבולעו כך פולטו. והוא הדין אם צלאו ולא קרעו שקורעו לאחר צלייתו, ומותר. אבל אם בשלו בלי קריעה אסור עד שיהיה ששים כנגד הלב, דלא ידעינן כמה נפק מיניה. [ילקו״י שם עמוד תצג]

ג אין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו, ולכן עוף שנתבשל עם הלב בלא שקרעו קודם הבישול, מסתמא יש בעוף ששים כנגד הלב, ודי בזה, אפילו אם הלב דבוק בעוף, שלדעת מרן השלחן ערוך אין חילוק בין איסור דבוק לאיסור שאינו דבוק, דבכל אופן לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה [חוץ מבשר בחלב, דגם שאין האיסור דבוק אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה]. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצד]

ד יש מי שאומר שגם עוף שהוא בלי רגלים וכנפיים, יש בו ששים כנגד לבו. ויש חולקים. ובמקום הפסד יש לסמוך על דברי המתיר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצד]

ה יש נוהגים לכתחלה לחתוך את ערלת הלב, ולחתוך את הגידין שבפנים, ואינו אלא חומרא וזהירות בעלמא. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצה]

ו אמרו רבותינו (הוריות יג:), חמשה דברים משכחים את הלימוד, ואחד מהם: האוכל לב של בהמה. ולכן רבים נמנעים מלאכול לב של בהמה, וגם רבינו האר״י ז״ל כתב, שאין לאכול לב של עוף. ויש מקומות שבהם רק הזכרים מקפידים על זה. וטוב להקפיד בזה, הן הזכרים והן הנקבות. ולדברי המקובלים טוב להזהר גם מלאכול מוח או כבד של בהמה או עוף. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצה. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קנו]

ז הריאה אינה צריכה שום חיתוך, ומכל מקום נהגו לקורעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שלה, ומנהג יפה הוא. ואחר קריעת הריאה יש להוציא את התולעים שבריאה. [או״ה עמ׳ תצו].

סימן עג – דיני צליית הכבד

א הכבד יש בו ריבוי דם, לפיכך אין לו תקנה לבשל ועל ידי מליחה כשאר בשר, אפילו אם יקרע את הכבד שתי וערב וימלחנו. ואם רוצה לבשל את הכבד צריך קודם לצלותו, וקודם הצלייה יחתוך את הכבד לאורכו ולרוחבו, ומניח מקום חיתוכו למטה, וצולהו, ורק אחר כך יבשלו. וכבר נתבאר שלדברי המקובלים טוב להזהר מלאכול מוח או כבד של בהמה או עוף. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תצט. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קמט]

ב יש אומרים שאם צולה את הכבד ואינו רוצה לבשלו אחר כך, אין צריך לקורעו כלל, כי האש שואבת ושורפת את כל הדם שבסימפונות הכבד. ויש שמצריכים חיתוך גם לצלי משום הדם שבסימפונות. ויש שסומכים על נטילת המרה מהכבד, דאפשר לדם לזוב דרך חתך זה, או שסומכין על תחיבת הכבד בשיפוד. ומכל מקום ירא שמים יחמיר על עצמו להצריך קריעה והנחת מקום החיתוך כלפי מטה גם כשרוצה לצלות הכבד, בין בכבד של עוף בין בכבד של בהמה. ובדיעבד שלא קרעו קודם הצלייה, קורעו לאחר הצלייה, ומשליך הסימפונות ואוכל. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקג]

ג כשצולה כבד מעיקר הדין אין צריך שיתן עליו מלח כלל, אלא שכבר נהגו לפזר על הכבד קודם הצליה כמה גרגירי מלח, כשהוא תחוב בשיפוד. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקו]

ד מי שעבר ובישל כבד לבדו בלי שיצלה אותו תחלה, הכבד מותר באכילה, שהכבד פולטת ואינה בולעת. והקדירה אסורה. וצריך להגעיל אותה כדי להכשירה. ואם בישל הכבד עם בשר או ירקות הכבד עצמו מותר, ושאר מה שבקדירה אסור. [עד שיהיה שישים כנגד הכבד]. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקז.

הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קנה]

ה לכתחילה אין לבשל הכבד בלא שיצלה אותו תחילה אחר קריעת שתי וערב וכו׳, אפילו אם רוצה לאסור הכלי. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקז]

ו אין חילוק בדיני הכבד בין כבד של בהמה לכבד של עוף, ואפילו כבד של אווז מפוטם [שהיא לבנה] דינו כנזכר. ובכבד של עוף שהוא חלוק לשנים, צריך לחתוך כל חלק ממנו כפי המבואר לעיל. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקז]

ז כבד שנמלח והודח כדין בשר, (ששהה במלחו שעה והודח), וצלו אותו בקערה של תנור, יש להורות להתיר הכבד באכילה, בדיעבד. אבל לכתחילה אין להתיר לצלות כבד בקערה או במגש, אפילו על ידי מליחה והדחה. אבל בשר מותר לאחר שנמלח והודח. [שם עמ׳ תקז]

ח הדבר פשוט שכבד או בשר שנצלו חצי צלייתן, או פחות, מותר לאוכלם כך, ואפילו לכתחלה אין צריך לצלותו כל צורכו, כי הדם שנשאר בתוכו הוי דם האיברים שלא פירש, ומותר, ומה שיוצא מהכבד, מוהל בעלמא הוא. ואין לחוש לדם האיברים שבתוך החתיכה שפירש ממקום למקום, שגם דם שפירש ממקום למקום, באותה חתיכה, הוי דם האיברים שלא פירש, ומותר, כשם שמותר לאכול בשר חי בלא מליחה באופן שרוחצו מהדם שעל פניו – ורק בדם האיברים שפירש ממקום למקום, בחיים חיותה של הבהמה, חשוב כדם שפירש שאסור, כמו בשובר מפרקתה של בהמה. ורבים מן הפוסקים מתירים לבשל את הכבד לאחר חצי צלייתו, ובדיעבד שנעשה כן, מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א׳ עמ׳ תקח. יביע אומר ח״ח סי׳ ט. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קצז-ח]

ט הרוצה לצלות בשר או כבד בקרקעית התנור באופן שאין אש, [שהתנור גרוף אלא שקרקע התנור עדיין חם מאוד], רשאי לעשות כן, שאין צריך צלייה באש ממש אלא בחום שיכול לשאוב ולשרוף הדם. ואין לחוש שמא נפלט מהם הדם וחזר ונבלע. וכן אם היה בתנור טס של מתכת חלקה ולוהטת חום, ומניח הבשר או הכבד עליה, לצלותם, מותר. אבל להניחם בתוך מחבת חם לצלותם, יש להחמיר לכתחלה, כיון שהוא כלי. ולפיכך בתי מלון ואולמי חתונות הצולים כבד ובשר לא מוכשר על פלאטה חשמלית שאין לה שפה סביב, והדם נשפך או מחליק ויורד, או שנשרף מחום האש שהוא יותר ממאה מעלות, יש להתיר להם להמשיך במנהגם. [ילקו״י או״ה כרך א׳ עמוד תקי. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קצג]

י כבד שנצלה בין הקדרה לאש, ובעודו על האש נגע בקדירה שיש בתוכה תבשיל, יש אוסרים את התבשיל ומצריכים להכשיר את הקדירה. ויש מתירים את התבשיל ואוסרים את הקדירה. ועל כל פנים לכתחילה יש להזהר בזה. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיג]

יא כבד שקודם צלייתו נכבש בטעות עשרים וארבע שעות במים, יש מתירים אותו בצלייה. ויש שאסרוהו אפילו לצלי. והעיקר כסברא ראשונה, וכל שכן כשיש ספק אם שהה במים מעת לעת או לא, דהכבד מותר בצלייה. ומיהו לכתחלה אין לעשות כן. [שם תקיד]

יב מותר לצלות כבד ותבשיל בתנור אחד זה ליד זה, ואין לחוש לריח הדם שיבלע בבשר. [ילקו״י איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקטז]

יג הצולה כבד בשפוד אין לצלות עמו בשר, אפילו אם מניח את הכבד למטה ועליו הבשר. ובדיעבד אם צלה הכבד עם הבשר בשפוד אחד, הכל מותר. [איסור והיתר א׳ עמ׳ תקטז].

יד יש אומרים שמותר לצלות כבד או בשר המונח בתוך נייר אפייה, ויש חולקים. וכן עיקר לדינא שאסור לצלות כבד או בשר כשהוא עטוף בנייר, שהרי זה נחשב כצולה בכלי שאינו מנוקב. ואף בדיעבד ראוי להחמיר. והוא הדין שאין לצלות בשר או כבד כשהוא עטוף בניילון או נייר צלופן, או נייר כסף, או בשקית מיוחדת לצליה, כיון שכל אלו מעכבים את הדם מלצאת. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיז].

טו לכתחלה לא ימלח את הכבד על גבי בשר, אלא תחתיו. ובדיעבד אם מלח בשר והניח עליו כבד ומלחו, מותר. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיח].

טז אם מלח בשר ושהה שיעור מליחה, והדיח הדחה אחרונה, ואחר כך מלח עליו כבד, יש אוסרים ויש מתירים. ולכתחילה יש לחוש לדברי האוסרים, ובדיעבד לדידן שרי. [שם תקיט].

יז יש אומרים שאפילו בדיעבד אם מלחו כבד עם בני מעיים, הבני מעיים נאסרו. ויש שכתבו להתיר בזה בדיעבד. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיט].

יח כבד שנמלח בכלי שאינו מנוקב, יש אוסרים הכבד כדין בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב. ויש מתירים. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיט]

יט יש אומרים שאחר צליית הכבד לכתחלה יש להדיחו מפני הדם שעליו, אם רוצה לבשלו אחר הצלייה. ויש שנהגו להדיח הכבד אפילו אחר צלייה לבד. אולם מנהגינו שאין מדיחין הכבד אחר צלייתו, אך אם רוצה לבשלו אחר הצלייה, טוב להחמיר ולהדיחו קודם הבישול. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקיט]

כ אם צלו עוף ונמצא בתוכו כבד, יש להתירו באכילה. אבל אם בישלו עוף ונמצא בתוכו כבד, צריך שיהיה שישים נגד הכבד. ולדידן אין חילוק בזה בין אם הכבד דבוק בעוף לבין אם אינו דבוק בעוף, דבכל אופן אם יש שישים נגד הכבד כל התבשיל מותר, כולל הכבד עצמו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד

תקכ]

כא כבד שעטפוהו בניילון והניחוהו בתוך העוף, ובישלוהו עם העוף, יש לאסור את כל התבשיל עד שיהיה שישים נגד הכבד. ואם נצלה בצלי קדר באופן הנזכר, אם הניילון נסדק דינו כנ"ל. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכא]

כב מה שנוהגים הקצבים להשקיע את הכבד בתוך דם כדי שייראה יפה וטוב למכירה, אין בזה חשש כלל, לא משום איסור בל תשקצו, ולא משום איסור דם בעין, מאחר שהדרך הוא להדיח את הכבד קודם הצלייה. וגם משום איסור אונאה אין כאן, אם יודע הלוקח מזה, או אם המוכרים נוהגים לעשות כן. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכא]

כג כבד שנמשח בשמן מותר לצלותו בלא לקנח את השמן. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכב]

כד חולה החסר לו דם, מותר לו לבלוע ויטמין העשוי מכבד בהמה כשרה, הנעשה על פי הכשר. וכשאין עם הכשר, יעשה שאלת חכם. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכב]

כה כבד ששהה ג׳ ימים מעת לעת, יש אומרים שאסור לבשלו אחר הצלייה, ויש מתירים. ולדינא ראוי להחמיר כסברא ראשונה שלא לבשלו אחר הצלייה, כדין בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה, שאין לבשלו אחר הצלייה. ובדיעבד אם הכבד שהה ג׳ ימים וצלאו ובישלו אחר הצליה, הכבד מותר. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכב]

כו כבר נתבאר לעיל דמי שקנה עופות רבים עם הכבדים שלהם, ואין באפשרותו לצלות מיד את כל הכבדים, מותר לו לכתחילה להשהותם ימים רבים במקרר עד שיתאפשר לו לצלותם, ואין חשש שמא יבוא לבשל את הכבד אחר הצלייה. ואם מניחם בתא ההקפאה של המקרר עד שנקרשים ונקפאים לגמרי, מותר לכתחילה לבשל את הכבדים לאחר צלייתם כנהוג בכל הכבדים. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכג]

כז כבד שהוציאו מהפריזר לכתחילה אסור למולגו בכלי שני כדי להפשירו. ואם עירה עליו מכלי ראשון, יש לצדד להתיר הכבד בדיעבד [לצליה]. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכג]

סימן עד – דין הטחול

א הטחול אף על פי שיש בו מראה אדמומית ונראה כיש בו ריבוי דם, דינו כשאר בשר לכל דבר, ודי לו במליחה והדחה כדת כדי לבשלו. שאין זה דם, אלא בשר הדומה למראית דם. וכן מותר לצלותו על האש גם בלא מליחה, כדין בשר רגיל, וכן אין צריך לקורעו כלל, שאין האדמומיות שבו דם, אלא שומן בעלמא. [איסור והיתר עמ׳ תקכד]

ב מותר למלוח טחול עם בשר, וכן לצלותו או לבשלו עם שאר בשר, אף שנראה שיש הרבה דם, ובלבד שהסירו הקרומים והחלב מהם. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכה]

ג טחול שנצלה בלא ניקור אין להקל ולומר דסתם טחול וחלב שבו יש שישים כנגד החלב האסור, שלא כל הטחולים שוים, ואין להתיר אלא אם כן נראה לעין שיש שישים בהיתר כנגדו. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכה] ד. יש נוהגים שלא לבשל הקליות בקדירה, או ביצי זכר אפילו לאחר שניקר אותם, משום דאית בהוא רוב דם. ויש אומרים שאין למנהג זה יסוד, כי הוא היתר גמור בין לבשלם בין לצלותם כמו שאר בשר. וכן מנהג הספרדים. ובדיעבד לכולי עלמא אין לחוש לזה. [שם].

סימן עה – דין מליחת המעיים

א אין מחזיקין דם בבני מעיים. ובני מעיים הם: המעיים עצמם, הקיבה, כרס, דקין [המעיים היוצאים מן הקיבה של הבהמה ומסתובבים סביב הכנתא], וחלחולת בלא שומן שעליהם [החלק האחרון של המעי הדבוק לפי הטבעת]. ולפיכך אם טעו ובישלו אותם בלי מליחה, מותרים. אלא אם כן אסמיק. אולם לכתחלה צריך למולחם. ושומן שעליהם דינו כשאר בשר, ולכן כשמולחים החלחולת ושאר מעיים אין מולחין אותם בצד פנימי מעבר המאכל, אלא בצד החיצון ששם השומן דבוק. ויש ליזהר למלוח בני מעיים כשדבוק בהם שומן. [ילקוט יוסף שם עמ׳ תקכז. יביע אומר ח״א סימן ג׳ אות א-ה. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קס]

ב בני מעיים בלא שומן שעליהם אף על פי שאין מחזיקין בהם דם, מותר למולחם עם בשר שיש בו דם, שמאחר וגם בני מעיים פולטים ציר על ידי המליחה, איידי דטרידי למפלט לא בלעי. ולכתחלה אין למלוח כבד עם בני מעיים, ובדיעבד גם זה מותר. ובני מעיים ששהו שלשה ימים בלא מליחה, לכתחלה יש לצלותם, ובדיעבד שטעו ובישלום, יש להתירם. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקכט. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד קסב]

ג יש לפתוח את הקורקבן ולהוציא ממנו את כל האוכל שבתוכו, ואחר כך למולחו מכל הצדדים מבפנים ומבחוץ. [איסור והיתר כרך א׳ עמוד תקל]

ד שומן הכנתא שעל הדקין מלא חוטין מלאים דם, ולפיכך יש אוסרים אותם לקדירה אפילו על ידי חתיכה ומליחה. ועכשיו נוהגין היתר. ואותם חוטין של דם כשאדם בקי בהם חותכן ונפשלים היטב [דהיינו לנקרם] עד שלא ישאר אחד מהם. [או"ה א' עמוד תקל]

ה אף שלכתחלה יש להחמיר בכרס שלא למולגו ברותחים בלא מליחה תחילה כדת, מכל מקום בדיעבד יש להורות להקל כשמלג או שבישל את הכרס בלא מליחה, שכרס הוא בכלל מה שאמרו אין מחזיקין דם בבני מעיים. אולם האשכנזים היוצאים ביד רמ"א נוהגים להחמיר בזה אף בדיעבד. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקל]

ו שומן שעל בני המעיים יש בו דם וצריך למולחו. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקלא]

ז ביצה שנמצאת במעי התרנגולת אחר שחיטה ואין לה אלא חלמון בלבד, יש להחמיר לדון אותה כדין בשר, ולהצריכה מליחה לפני שיבשלו או יטגנו אותה. וטוב שלא למלחם עם בשר, אלא בעת המליחה ירחיקם מעט מן הבשר. אבל מעיקר הדין מותר אף למולחם עם בשר. ואסור לבשל ביצה זו בחלב. ורק אם אכל אותה בפני עצמה מותר לאכול אחריה גבינה ושאר מאכלי חלב. אבל אם יש לה חלבון וחלמון, אפילו אם היתה מעורה בגידין, הרי זו ביצה גמורה ומותר לאכול אותה בחלב. ואסור למלחה עם הבשר שיש לחוש לבליעת הדם מן הבשר, ובדיעבד אם עבר ומלחה עם בשר, אינה נאסרת אלא כדי קליפה, ואם יש לה קליפה, די במה שמשליך הקליפה, והביצה מותרת. ואם לא היה לה אלא חלמון בלבד, וטעו ולא מלחו אותה, ובשלוה או טיגנוה בלי מליחה, בדיעבד יש להתיר, על פי דעת פוסקים רבים מן הראשונים שגם בחלמון בלבד נחשבת ביצה גמורה. ואין צריך ששים פעם כנגדה כדי לבטלה. אלא סומכים בזה על הפוסקים המתירים. ואם נגמר גם החלבון ונגמרה גם קליפתן, ומלח אותם עם בשר, יש להתירן בדיעבד, אף שלא במקום הפסד מרובה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקלב. יביע אומר חלק ה' חיו"ד סימן ו' אות ג']

ח ביצים שנמצאו בתרנגולת אחר שחיטה, ולא נגמר אלא החלמון, וטעה ובישלן בתבשיל בלא מליחה, אין צריך שישים בתערובת לבטלן, שתערובתן אינה אסורה. וכן אם טעו ובשלו עם מאכלי חלב וגבינה, יש להקל שלא לאסור התערובת במקום הפסד מרובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א' עמו' תקלד. יביע אומר ח"ה חיו"ד סי' ו אות ד].

ט ביצה שנמצאת בתרנגולת אחר שחיטה, ולא נגמר אלא החלמון בלבד, שצריכה מליחה כדי לבשלה או לטגנה, ושהתה שלשה ימים בלא מליחה, אף על פי כן מותר למולחה ולבשלה, ואין דנים אותה כדין בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה, שאינו מותר בבישול אלא לצלי, כיון שהיא רכה, וגם אין מחזיקים בה דם, וכדין בני מעיים, שאף על פי שאסורים מדין בשר בחלב אין מחזיקים בהם דם. והדין כן אף שלא במקום הפסד מרובה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א' עמוד תקלד]

י ביצה שנמצאת במעי התרנגולת, ונגמר גם החלבון שלה עם קליפה רכה, אף לפי המנהג להחמיר למלוח אותה קודם בישולה, רשאי לגומעה חיה בלא מליחה. כשם שמותר לאכול בשר חי ללא כל מליחה. [ילקו"י איסור והיתר ח"א עמוד תקלה. הליכות עולם ח"ו עמוד קע]

סימן עו – דיני צליית בשר

א כשם שמליחת הבשר מפליטה את הדם מהבשר, כך גם צליית הבשר באש מפליטה את הדם ממנו. וכשרוצים לאכול בשר צלי על האש, אין צריך להכשיר הבשר במליחה. ואף אם רוצה לבשל הבשר אחר הצלייה רשאי, שהרי כבר נפלט כל הדם שהיה בבשר על ידי הצלייה. ומכל מקום טוב להחמיר ולפזר על בשר הצלי [קודם הצלייה] כמה גרגירי מלח, ויצלה מיד. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקלו]

ב כשצולים בשר מעיקר הדין אין צריך להדיח את הבשר קודם הצלייה. ומכל מקום המנהג להדיחו קודם הצלייה. אך אם לא הדיח הבשר, מותר. והמחמיר שלא לאכול בשר שלא הודח ולא נמלח קצת קודם הצלייה, תבוא עליו ברכה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקלז]

ג כבד או בשר שצולין אותו על האש, מותר לחתוך ממנו בסכין בעודו על האש, אף על פי שעדיין לא נצלה כל צורכו, והבשר לא נמלח קודם צלייתו, והסכין לא נאסר. וכן מותר לנעוץ מזלג בתוך הכבד או הבשר בזמן הצלייה כדי להפוך מצד אל צד, או כדי לבדוק אם נצלה היטב, והמזלג לא נאסר. והאשכנזים מחמירים בזה לכתחלה. [איסור והיתר א עמ' תקלח]

ד אם אין לקצבים סכין מיוחדת לחיתוך החלבים, צריך לשפשף הבשר קודם הצלייה, ובדיעבד אם לא שפשף הבשר קודם הצלייה, הבשר מותר. ואם יש לקצבים סכין מיוחדת לחלבים, אף לכתחלה אין צריך לשפשף הבשר קודם הצלייה. ובלאו הכי כבר כתבנו שהמנהג להדיחו קודם הצלייה בכל אופן. אולם אף אם לא הדיחוהו הבשר מותר. [שם תקלט]

ה אף על פי שהאש שואב את הדם שבחתיכה, אם דם נטף על הצלי אפילו אם אותו דם הוא צונן, לא אמרינן שהאש שואבו, אלא אוסר ממנו כדי נטילה. [או"ה א' עמוד תקלט]

ו שומן הבשר דינו כבשר עצמו בין בדיני שרייה מליחה והדחה, ובין לענין צלייה. [שם תקמ]

ז מותר לגלגל ולהפך השפוד בעת צליית הבשר, אפילו במהירות ובאופן תמידי, ואפילו בתחלת הצליה, ואפילו לכתחלה, ואין לחוש שמא הבשר הצלי יפלוט דם ויחזור ויבלע ממנו, מפני שהאש שואבו מיד. וכן המנהג פשוט. והשפוד נשאר כשר כמו שהיה קודם הצלייה. והאשכנזים מחמירים שלא להפוך השפוד, וגם אוסרים השפוד. [ילקוט יוסף חלק ח' איסור והיתר כרך א עמ' תקמ, יביע אומר חלק ה' חיו"ד סימן ה' אות ב-ה]

ח מותר לתת בצל או תפוחי אדמה בשיפוד עם הבשר ולצלותם יחד, אף לכתחלה, שאף אם יבלע מדם הבשר, כבולעו כך פולטו. וכן מותר לצלות בשר טחון עם פירורי לחם ובצל, וכן פשט המנהג. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמא. יביע אומר ח"ה יו"ד סימן ה' אות ג]

ט יש להתיר להוציא את השפוד מעל האש עם הכבד או הבשר שעליו, באמצע הצלייה, כדי לראות אם ניצלו היטב או לא, או כדי לתקן הגחלים, ואין בזה חשש. והאשכנזים מחמירים בזה לכתחלה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמא]

י שפוד או רשת צלייה שצלו בו כבד או בשר, מותר לצלות בו שנית בשר או כבד, ואין צורך ללבנו בין צלייה לצלייה. ואין לחוש לדם הנבלע בו, דכבולעו כך פולטו. והאשכנזים מחמירים בזה לכתחלה. וגם לדעת הרמ"א יש להקל ברשת שלא להצריך ללבנו בין צלייה לצלייה, ורק בשפוד החמיר הרמ"א ללבנו בין צלייה לצלייה. [איסור והיתר עמו' תקמב].

יא מותר לצלות כמה כבדים ביחד, כגון כבדי עוף או חתיכות כבד על רשת או שיפוד אחד, אף על פי ששלהבת האש נמצאת במקום אחד ואינה מגיעה לכל שטח הכבד או הבשר. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמג]

יב מותר להשהות את הצלי על השיפוד לאחר שהוסר מעל האש ולאחר שפסק הבשר מלזוב דם, ואין חוששין שמא יחזור הבשר החם ויבלע מהשיפוד. והאשכנזים מחמירים בזה לכתחלה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמג]

יג כבר נהגו להקל ולצלות בשר שהוכשר יחד עם בשר שלא הוכשר מדמו בשפוד אחד. ומכל מקום אם אפשר טוב ליזהר בזה. והאשכנזים אוסרים זאת לכתחלה. [או"ה א עמ' תקמג].

יד אם רוצה לצלות חתיכות בשר שיש בהם חוטין מלאים דם, אינו צריך לקרוע החוטין, אלא די שיניח מקום החתך כלפי מטה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמד]

טו החותך בשר אחר צלייתו ורואה שזב ממנו מוהל אדום ועב, אין צריך לחוש לזה כלל, שאין מוהל זה אלא ציר ושומן וכל הדם שהיה בבשר כבר נפלט בזמן הצלייה. [שם].

טז בשר צלי שלא נצלה כראוי מותר לאכלו כך, ואפילו לכתחילה אין צורך לצלותו אפילו כחצי צלייתו, כי הדם שנשאר בתוכו הוי דם האיברים שלא פירש ומותר. אולם אם רוצים לבשלו אחר הצלייה, לכתחלה יצלוהו כל צורכו, ולא חצי צלייתו, ואם נצלה חצי צלייתו ובישלוהו כך, הבשר מותר באכילה. וכן חולה שאסור לו מלח, על פי פקודת הרופאים, יצלה הבשר חצי צלייתו ויבשלנו בקדרה אף לכתחלה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א' עמוד תקמד. יביע אומר חלק ח' סימן ט].

יז המולח בשר וצולהו עם המלח שעליו על האש, מותר לו לאכול את הבשר גם בלא הדחה, שכל הדם שיש במלח נשרף וכלה על ידי האש. ויש מי שאומר דהני מילי שמולחו וצולהו מיד אבל אם שהה במולחו, המלח בולע ונאסר, לפיכך מדיחו יפה קודם הצלייה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך א עמוד תקמד]

יח יש אומרים שמותר לצלות בשר או כבד במיקרו-גל גם כשאין בו גופי השחמה, שהרי הדם לא יוצא לחוץ על ידי חימום הבשר בעת ההקרנה. ואף שהדם שבתוך החתיכה פורש ממקום למקום באותה חתיכה על ידי החום, מכל מקום הוה ליה דם האיברים שפירש ממקום למקום באותה חתיכה, וכל שלא יצא לחוץ לדעת מרן השלחן ערוך מותר. ויש חולקים. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמה]

יט מותר לצלות בשר או כבד בגריל המסתובב כנגד אש חשמלי. וכן מותר לצלות בשר על גבי רשת חשמלי. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמה]

כ בשר שצולים על האש מבלי שמלחו אותו תחלה, אין נותנים כלי או לחם תחתיו בזמן הצלייה, בכדי לקבל את השומן הנוטף ממנו. אולם לאחר שהבשר נצלה עד שנעשה ראוי לאכילה, מותר להניח תחתיו כלי או ככר. ומיהו המנהג שלא לתת כלי בכל משך זמן הצלייה, אפילו לאחר שהבשר ניצלה שיעור שראוי לאכילה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמו]

כא אם צלו בשר או כבד בתנור חשמלי, והדם נטף על מגש, המגש נאסר, ולכן נכון ליתן מים בתוך המגש או התבנית שאם יטפטף דם חם לתבנית, יתבטל מיד במים קימעא קימעא, ולא יאסור התבנית. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמז]

כב כבד או בשר קפוא שצולין אותו על האש, אם לא המתין וצלה את הבשר כשהוא קפוא, אין הבשר נאסר, שעל ידי הצלייה כל הדם שיצא לחוץ נשרף ויצא, ואילו הדם שבתוך החתיכה לדידן שרי, דהוה ליה דם האיברים שפירש ממקום למקום באותה חתיכה. והמחמיר להמתין עד שהבשר יופשר ויהיה רך, ורק אחר כך צולהו, תע"ב. וכשרוצה להפשירו במים חמים, לא יפשירנו אלא בפושרים בלבד. [איסור והיתר א' עמ' תקמז]

כג גבינה קרה שנפלה על בשר צלי בעודו חם, הגבינה נאסרת כדי נטילה, (כדי רוחב אצבע האגודל, שהוא שני סנטימטר). והבשר נאסר כדי קליפה במקום שנגעה בו הגבינה. [הליכות עולם חלק ו' עמוד קצז].

סימן עז – דין עופות שמילאום בשר שלא נמלח

א עופות וגדיים שממלאים אותם בשר דק שלא נמלח, אם צולה את העופות עם מה שבתוכן, מותר, אפילו אם פיהם של העופות והגדיים למעלה שאין מקום לדם לזוב דרך פיהם, אף על פי כן מותר. ויש להקל בזה גם לכתחלה, וגם אם החיצון נימלח והבשר הפנימי לא נמלח, דכמו שבולע דם של הבשר הממולא בתוכו, כך פולטו על ידי האש. אבל אם הוא לבישול, צריך למלוח את החיצון לבדו, והממולא לבדו. אבל אם לאחר שמילאו מלח את החיצון לבדו, אינו מפליט דם שבפנימי. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמח]

ב בשר שנמלח והודח כדין מותר להניחו בתוך עופות שגם כן נמלחו, אף שהבשר שבתוכו לא חלטוהו. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקמט]

ג בשר שלא נמלח ונפרם דק דק על ידי מכונת בשר, אף שלא מועילה לו מליחה, מכל מקום מועיל לו צלייה. ומיהו לא יטחן הבשר אף כדי לצלותו. אבל אחר המליחה מותר לחתוך את הבשר דק דק, אחר שאין אנו מצריכים חליטה אחר המליחה. [איסור והיתר א' עמ' תקנ]

סימן עח – שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

א המדביק בצק שבלילתו רכה על חתיכות בשר או עוף שלא נמלחו, וצלה את הבשר עם הבצק שדבוק עליו, הבצק אסור דאפשר שנשאר בו דם, והבשר מותר, שפולט כל דמו ואינו בולע. וכל זה בבציקות שבלילתן רכה, אבל בפשטיד"א שבלילתה עבה, יש אומרים שהבצק מעכב את הדם מלצאת, והבשר נאסר על כל פנים כדי נטילה. ויש אומרים שכיום אין אנו בקיאים מה נקרא בלילה רכה ומה נקרא בלילה עבה, ולכן גם בעיסה שבלילתה רכה יש לאסור, שיש לה דין בישול. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקנב]

ב אולם אם הדביק את הבצק על העוף אחר שנמלח והודח מהמלח שעל פניו, גם הבצק וגם העוף מותרים באכילה, ואין חוששין שמא נשאר דם בבשר ונבלע בבצק. [שם עמ' תקנג].

ג אם מלח בשר שדבוק עליו בצק, חשיב כמלח בכלי שאינו מנוקב, והכל אסור. [שם תקנד]

ד ציר של בשר שנמלח כבר והודח, הרי הוא ציר של היתר ומותר למשוח בו בשר שלא נמלח אף לכתחלה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקנד]

ה יש אומרים שמותר למשוח בשר שלא נמלח, בביצים, שאין הביצה מעכבת את הדם לצאת במליחה או בצליה. ויש חולקים ואומרים, שמאחר והביצה מתקשה הרי זה כקליפה, ואין להקל בזה. [איסור והיתר כרך א' עמוד תקנד]

סימן עט – סימני בהמה וחיה טהורים

א מצות עשה לידע הסימנים שמבדילים בהם בין בהמה וחיה ועוף ודגים וחגבים שמותר לאוכלם, לבין אלו שאסור לאוכלם, שנאמר: והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור. ונאמר: להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל. וסימני בהמה וחיה נתפרשו בתורה, והם שני סימנים: מעלת גרה ופרסותיה סדוקות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב' עמוד מז].

ב הנולד מן הטריפה מותר, והיינו שהבהמה נתעברה קודם שנטרפה. אך ביצה טריפה אסורה, אחר שגדלה באיסור. [איסור והיתר כרך ב' עמוד נז].

ג וכן ולד הנמצא בנבילה מותר באכילה. ובהמה שנדרסה ומתה, ואחר כך מצאו בבטנה ולד חי, אם חי י"ב חודש מותר לאוכלו, אחר שניתר בשחיטת עצמו. וכל זה בנדרסה כנגד החלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב' עמוד נח].

ד בשר האדם ועורו יש אומרים שאסור לאוכלו מן התורה. ויש אומרים שאיסורו מדרבנן, והעיקר כסברא ראשונה. [איסור והיתר כרך ב' עמוד נט. הליכות עולם חלק ו' עמוד רכא].

ה יש אומרים שמותר לחולה אפי׳ אם אין בו סכנה לאכול ולהתרפאות מאכילת המומיא, שהוא בשר מת של אדם שחונטין אותו בסמים, ומרפאין בו. ויש חולקים ומתירים בזה במקום צורך, ומעידים שכך פשט המנהג להקל לצורך חולה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד סב]

ו הבשר של מת ישראל אסור בהנאה מן התורה, והבשר של מת גוי, אף על פי שרבו המתירים אותו בהנאה, מכל מקום נכון להחמיר, כי מרן הש״ע פסק לאסור, ואנו קבלנו הוראות מרן, ומכל מקום במקום צורך גדול יש לפסוק כהמתירים.

ז ראוי ונכון שלא להתרגל לכסוס צפרניו ולחתוך מהעור בשיניו, פן ישאר קצת בין שיניו או בפיו. וגם יש לחוש שיחתוך גם קצת מן הבשר. וכן יש לחוש שיתרגל בזה ויבוא לעשות כן גם בשבת. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד סב]

ח מה שנהגו מקצת מהנשים לבלוע את הערלה לאחר המילה, ואומרות שהוא סגולה להרות ולהביא בנים זכרים, יש לבטל המנהג ולמחות בידן, שהוא איסור גמור. [ילקו״י שם עמוד סז. ושובע שמחות ב׳ דיני מילה עמוד סט. שוב יצא לאור הליכו״ע חלק ו ושם עמוד רכא כתב כדברינו].

סימן פ – דין חיה טהורה

א חיה טהורה, כגון אייל וצבי, החלָב שלה מותר, אבל דמה אסור, וטעון כיסוי הדם. וסימני חיה טהורה נתבארו בשלחן ערוך כאן. ושור הבר דינו כבהמה, שחלבו ודמו אסור, ולדידן אינו טעון כיסוי הדם. וכלאים הבא מבהמה טהורה וחיה טהורה, הוא הנקרא כוי, וחלבו אסור ואין לוקין עליו ומכסין את דמו בלא ברכה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ע]

סימן פא – היוצא מן הטמא טמא

א חלָב בהמה וחיה טמאה או טריפה וצירה ומי רגליה אסורים כבשרה, שכל היוצא מן הטמא טמא. ויש מי שמתיר במי רגליה. והלכה כסברא ראשונה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פא]

ב התורה התירה את החלב בשתיה, שהרי נשתבחה בו הארץ, זבת ״חלב״ ודבש. ולכן אף על פי שהוא דבר הבא מן החי, מותר. והקום של החלב, שהוא הנסיובי שנשאר אחר שנקפאת הגבינה, והובדלה ממנו, גם כן מותר לכל הדעות. אך אחר שהורתח הקום וצף למעלה, ונשאר כמו מים בלבד, ונקרא ״מי חלב״, יש מי שאוסר אותו, מפני שהוא בא מן החי, ואינו בכלל החלב שהתירה אותו התורה. וחלקו עליו כל הפוסקים, ופסקו להקל. וכן פסק מרן בשלחן ערוך. ואף על פי שהאר״י ז״ל החמיר בזה, העיקר כסברת הפוסקים להתיר. [הליכות עולם חלק ז׳ עמוד קה].

ג חולה שאין בו סכנה שהרופא ציוה שישתה מי רגלים של בהמה וחיה טמאה לרפואתו, יש מתירין לו לשתותן, באופן שאין רפואה אחרת. ועם כל זה הנזהר ונמנע מלשתותן גם לרפואה, תבא עליו ברכה, כי מרן השלחן ערוך סתם כדברי האוסרים. ומי רגלים של חמור היות והם עכורים ודומים לחלב, אסורים אפילו לחולה שאין בו סכנה. [שם עמוד פב]

ד מי רגלים של בהמה טמאה שנפלו לתוך תבשיל רותח ויש רוב כנגדה, יש לומר דמותר כמו בזבובים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פג]

ה מי רגלים של אדם לדברי הכל מותרים מעיקר הדין, [כ״כ המרדכי, והוכיח ממה שאמרו בגמ׳ שבת קי. מהו לשתות מי רגלים בשבת וכו׳, ומשמע דבחול שרי. וכ״ה בביאורי הגר״א, אלא שלא הזכיר שם שכ״ה במרדכי. ובילקו״י או״ה קיצרנו בזה]. ומכל מקום יש להחמיר בזה משום בל תשקצו. אך בנפלו לתוך קדרה לכולי עלמא מותר. וכן יש להקל בזה לחולה שאין בו סכנה. [איסור והיתר ב׳ עמ׳ פג]

ו אדם החולה בחולי ״אסטמה״ שהרופאים קבעו שרפואתו בדוקה ומנוסה שישתה חלב אתון במשך מספר ימים, ועל ידי כך יבריא ממחלתו, צריך ליזהר שלא לקחת חלב זה רק אם הרופא הממליץ לשתות הוא רופא מומחה ואומר שהחולה הוא בגדר חולה שיש בו סכנה, שרק אז יש להתיר לתת לו חלב אתון, שכל האיסורים נדחים מפני פיקוח נפש. ומכל מקום גם כשאין בו סכנה יכול לשתות חלב האתון אם נתן בו דבר מר, דהוי שלא כדרך הנאתן שאין איסורו אלא מדרבנן, ובמקום חולי לא אסרו חכמים. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פג. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רכ].

ז גזרו חכמים על חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, לאוסרו באכילה, שמא יערב חלב מבהמה טמאה עם החלב הטהור. [וראה להלן סי׳ קטז כל פרטי הדינים בדין חלב שחלבו גוי]. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פד. יחוה דעת ח״ד סי׳ מב]

ח ואמנם גוי החולב בהמה כשרה, אף אם אין הישראל נוכח שם מתחלת החליבה עד סופה אלא נכנס ויוצא באמצע, הגוי חושש לערב בו חלב טמא, והחלב מותר, בתנאי שהישראל יהיה שם בתחלת החליבה ויראה שהוא חולב לתוך כלים נקיים מצחצוחי חלב שדרכו של הגוי לחלוב לתוכם. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פה]

ט גוי החולב חלב מעדר שיש שם רק בהמות טהורות, אף שאין בעדר בהמה טמאה, יש לאסור את החלב כל שאין הישראל רואהו, או שאינו נכנס ויוצא באמצע החליבה. ואם הישראל יושב בחוץ לשמור על הגוי החולב שלא יביא חלב טמא ממקום אחר, מותר, ובלבד שיראה את כלי החליבה לפני החליבה שיהיו נקיים. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פו]

י גם במקום שהגוים המצויים באותה עיר אינם מערבים חלב טמא עם חלב טהור מחמת שהדבר מאוס בעיניהם, אפילו הכי אין להקל בחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פט]

יא יש אומרים דבמקום שאין חלב טמא מצוי, או שאין כדאיות מסחרית לשווק חלב טמא, מנהג הספרדים להתיר לשתות חלב שחלבו גוי בפומבי. ויש חולקים, וכן עיקר להחמיר. [ובחוץ לארץ, ראה בסעיף דלהלן]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד פט]

יב יש אומרים שבארצות שקיים בהם חוק האוסר לערב סוגי חלב זה בזה, אפשר לשתות חלב עכו״ם. שהגוי חושש מלערב חלב טמא עם החלב הטהור. [חזון איש. אגרות משה]. ויש חולקים ואינם סומכים על חוק המדינה בחשש לתערובת של איסור תורה, וגם מחשיבים איסור זה ככל גזירות חכמים דאף שבטל הטעם לא בטל הדין. [מנחת יצחק, קנין תורה בהלכה, וכ״ד הסטייפלר]. ולדינא, ראוי ונכון להחמיר שלא לשתות חלב עכו״ם זולת במקום חולי או לתינוקות. ומכל מקום הדרים בחוץ לארץ בקביעות וקשה להם להחמיר בזה, וגם אין באפשרותם להשיג חלב ישראל, הסומך על דברי המקילין יש לו על מה לסמוך, גם שלא במקום חולי. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד צ]

יג חלב שחלבו גוי שנתבשל בכלים, אוסר את הכלים שהורתח בהם. ולכן הנוסעים במטוס של חברה לא יהודית, שיש לחוש שהשתמשו בכוסות של הקפה בחלב של גויים, ישתו הקפה בכלי זכוכית שאינם בולעים ואינם פולטים. אולם אם אי אפשר יש להקל בשעת הדחק אף בכוסות של פורצליין וכיוצא בזה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד צד]

יד אבקת חלב של גויים שמערבים בשוקולד וכדומה [עם הכשר מהרבנות], מעיקר הדין אין בזה איסור משום חלב עכו״ם, אחר שידוע שעושים אבקה זו מחלב פרות. וכן דעת החזון איש, הרב זקן אהרן, לבושי מרדכי, ועוד. ולכן מותר לאכול שוקולד זה. אולם עם כל זה ראוי ונכון להחמיר בזה. אך לקטנים יש להקל גם במיני מתיקה. [איסור והיתר ב׳ עמוד צו. וכ״ד כמה מאחרוני זמנינו, ובהם: שו״ת לבושי מרדכי, זקן אהרן וולקין, החזון איש (יורה דעה סימן מא סעיף ד׳), הר צבי, אג״מ, ישכיל עבדי, דבר יהושע, ישיב משה, ציץ אליעזר].

טו אבקת חלב סינטטי או פרווה הנמכרת כיום ברוב החנויות בארץ, אם אין עליהם הכשר אסור לאוכלה מחשש שמא עירבו באבקה זו חומרים אחרים האסורים באכילה. והדין כן גם באבקת חלב סינטטי המיוצרת בארץ. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קב]

טז אין לקנות מיני מתיקה, כמו סוכריות ומסטיקים ושוקולד הבאים מחוץ לארץ בלי הכשר, שיש בהם כמה חששות של תערובת דברים האסורים באכילה, ובמיוחד בשוקולד יש תערובת שומן מן החי, או שומן של נבלות ובהמות טמאות. ואמנם ממתקים שיש להם הכשר מרבנות בחו״ל, כל שלא איתרע חזקת הרבנות, יש לסמוך על הכשרים אלה, ורק בעניני בישול ובשר יש להקפיד על הכשרים הטובים ביותר, ולא לסמוך על כל הכשר שהוא. מסטיק בזוקה [שיש לו הכשר מהרבנות], מעיקר הדין מותר באכילה, והמחמיר תבא עליו ברכה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קב]

יז מותר לאכול ״מעדני חלב״, של חברות מסויימות עם הכשר של הרבנות, אף אם מערבים בהם אבקת חלב של גויים. וכל שכן שיש להקל בזה לילדים. ומכל מקום לכתחלה ראוי להחמיר ולקנות אך ורק עם הכשר מובחר, שאינם סומכים על ההיתר בענין אבקת חלב של גויים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קד]

יח מטרנה [מאכל לתינוקות] הנעשית בתערובת אבקת חלב של גויים, מותר ליתנה לתינוקות, אחר שידוע שכיום עושים אבקה זו מחלב פרות, ולא מחלב בהמה טמאה. אך אם יש לפניו מטרנה עם הכשר מהודר, מהיות טוב שיקנה מטרנה עם הכשר. אבל כשאי אפשר, אפשר להקל בנקל במטרנה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קד]

יט גבינות של גויים אסורים מגזרת חז״ל, מפני שמעמידים אותם בעור קיבת נבילה, ואמנם כשהגוי הקפיא הגבינה בעור קיבה כשרה, ולא בנבילה וטריפה, יש אומרים שמותר לאכול מגבינה זו בדיעבד, כל שיש ששים פעם ויותר בחלב נגד אותה חתיכת בשר, דכיון שאין כאן טעם תערובת של בשר בחלב, אין בזה איסור מעמיד. ויש חולקים. ואמנם עור קיבה של נבילה שיבשה מאד עד שנעשית כעץ ממש, וישראל העמיד בה גבינות, מותר לקנות ממנו גבינות אלו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קה]

כ גבינה של גויים שנתערבה בגבינה אחרת [כשרה], ב׳ החתיכות נאסרות, ואין להתיר משום ספק ספיקא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קו]

כא גם בזמן הזה אסור לקנות גבינות של גויים, אף על פי שכיום משתמשים בכדורים ואבקות כדי להקפיא הגבינות, דחשיב בכלל דבר שנאסר במנין שאין להתירו. ולכן יש להקפיד בחו״ל לקנות גבינות סגורות רק עם הכשר. ויש מקומות שאותיות ״כשר״ הם אותיות בולטות מגוף הגבינה עצמה.

[ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קז]

כב המנהג במקומותינו לאכול חמאה של גויים, אם יודעים בבירור שאין בה זיוף לערב בתוכה חֵלֶב, וגם יש חמאות של גויים שיש בהם תערובת שומן חזיר, ולכן אין לאכול חמאה של גויים בלי דרישה וחקירה היטב. ויש מקומות שנהגו שלא לאכול חמאה של גויים. ואם רוב העיר נוהגים בה איסור אין לשנות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קז]

כג אסור לקנות לבֵּן, או אשל, או פריגוט, וכל כיוצא בהם, הנעשים על ידי גויים, שדינו כדין חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו. אבל אם יש עליהם הכשר כדין [ומגיעים סגורים] מותרים באכילה, אפילו אם הגיעו מחו״ל. וכן אם הגוי מוכר תוצרת של ״תנובה״ וכדומה, מותר לקנות ממנו תוצרת זו. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קיד]

כד הרוצה לאכול לבֵּן ואין מצוי בעיר לבן של ישראל, יכול לקחת לבֵּן של גויים, ולקחת ממנו כפית ולערב עם חלב כשר ולהשאירו יום אחד עד שיהיה לבֵּן, ומהלבן החדש יקח כפית אחת ויזרוק השאר ויערבנו שוב עם חלב כשר, ומהלבן השני יקח שוב כפית אחת, ויזרוק השאר, ויערבנו בחלב כשר, ומהלבן השלישי יקח גם כפית אחת ויזרוק השאר, והלבן הרביעי כולו מותר, שאחרי שלש פעמים כבר כלה כל חלב הגויים. [או״ה ב׳ עמוד קטז]

כה שמנת של נכרים יש לחוש שמא מערבים בה איסור, ולכן אין לקנות שמנת של גויים אלא אם כן יש עליה הכשר כדת. ואם נתברר שאין חשש של תערובת איסור בשמנת דינה כחמאה של גויים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קיז]

כו יש להתיר להאכיל ילדים קטנים גבינות של גויים, בשנות בצורת, כשהגבינות הועמדו על- ידי אבקות או כדורים. ועל כל פנים לתינוקות בודאי שיש להתיר. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קיח. שו״ת יביע אומר ח״ה סימן יא]

כז בהמה כשרה שינקה מדדי בהמה טריפה, ולאחר השחיטה נמצא החלב בקיבתה, החלב מותר בשתיה. וכל שכן בהמה טריפה שינקה מהכשרה, דהחלב הכנוס בקיבה פירשא בעלמא הוא, בין חלב צלול בין חלב קרוש. ולכן חלב הנמצא בקיבה אינו חלב, ומותר לבשל בו בשר אפילו בצלול שבה. ויש מי שאומר שחלב זה יש לו דין חלב גמור ואסור לבשלו בבשר. ויש אוסרים משום מראית העין. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קכ]

כח בהמה שנשחטה ומצאו בה טרפות, אם הוגלד פי המכה, דעת מרן אפילו החלב שנחלב ממנה קודם שלשה ימים והגבינות שנעשו ממנו, כולם אסורים, ושלא כהרמ״א שמתיר אם נעשו קודם שלשה ימים לשחיטתה, ואנו קבלנו הוראות מרן, ולכן אם בעל החלב והגבינות ספרדי, מותר למוכרם לאשכנזי שנוהג היתר בדבר כדעת הרמ״א. [איסור והיתר כרך ב׳ עמ׳ קכו. וע״ש בהערה. שוב יצא לאור הליכות עולם ח״ו, ושם עמ׳ רנ כתב כמבואר כאן].

כט גבינות שנעשו מחלב בהמה, ואחר כך שחטו הבהמה ומצאו שהיתה טריפה, ובהמה זו היתה בעדר עם בהמות אחרות, וחלבה נתערב עם חלב הבהמות הכשרות, הולכים בו אחר שיעור ששים. ואפילו אם יש ספק אם יש ששים בתערובת אם לא, אזלינן להקל כל שיש שם בהמות משובחות הרבה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קכח]

ל גבינות שנעשו מחלב בהמה, ואחר כך שחטו הבהמה ומצאו שהיתה טריפה בטריפות שעל ידי סירכא, אין אוסרים את הגבינות שנעשו מחלבה, משום דהוי ספק ספיקא. ויש אומרים שלא להקל בזה אלא במה שנחלב קודם שלשה ימים, אבל מה שנחלב בתוך שלשה ימים אסור אפילו בהפסד מרובה. ויש אומרים דבכל אופן יש להקל. וכן עיקר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב עמוד קל].

לא אם חלבו את הפרה ויצא דם מעורב בחלב, יש אומרים שחלב זה נאסר מן התורה. ואם מדד אחד יצא חלב עם דם, ומשאר הדדים יצא חלב צלול, יש מתירים את החלב הנקי, ויש אוסרים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קלב]

לב חֵלֶב אשה מן התורה מותר באכילה, אף על פי שבשר האדם אסור באכילה. ואפילו לכתחלה מותר, והיינו בחלב אשה שפירש לתוך כלי. אבל כשלא פירש לתוך כלי אסרו חכמים לגדול לינק אותו מהאשה, דנחשב כיונק מן השרץ. וגדול שינק מן האשה מכין אותו מכת מרדות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קלד]

לג חולה בחולי הדקה שרפואתו לינק חלב מדדי אשה, ולא נמצא שם מינקת אלא אשת איש, יש להתיר לינק ממנה על ידי מחיצה בסדין, שתכניס ראש הדד דרך נקב שבסדין ומשם יינק החולה. וזהו חולי שיש בו סכנה, אבל אם אין בו סכנה אין להתיר, אלא באופן שפירש החלב בכלי או ביד האשה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קלו]

לד אם יש מכה בדדי האשה ואינה מניקה את בנה, ומביאים אשה אחרת שתינק חלב מדדיה ותפלוט, יש אומרים שאסור לעשות כן, משום מראית העין שרואים אותה יונקת מהאשה, וגם אי אפשר שלא יכנס חלב לתוך פיה. ויש מתירים שכיון שהיא פולטת את החלב תיכף, אין כאן חשש איסור משום מראית העין. וכן עיקר לדינא. ולכן אם אי אפשר בענין אחר והיא מצטערת מריבוי החלב יש להקל. ותזהר לפלוט את החלב מפיה, שלא ישאר מאומה. ובזמנינו יש משאבה שאפשר לשאול מבית החולים ובאמצעותה אפשר לשאוב את החלב מדדי האשה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קלז]

לה מותר לילד קטן ובריא לינק עד סוף ארבע שנים. וכן מותר לילד חולה לינק עד סוף חמש שנים. ותינוק היונק חלב, ובתוך כ״ד חודש פירש מלינק, אפילו כמה ימים, מותר אחר כך להחזירו לינק. אולם אם לאחר גיל של עשרים וארבע חודש פירש מלינק שלשה ימים מעת לעת, אסור לו לחזור ולינק, אלא אם כן יגיע לידי סכנה שאז מותר להחזירו לינק. ויש מתירים להחזירו לינק, אף אם חלה בחולי שאין בו סכנה. ויש מחמירים אם אין בו סכנה. וכשיש צורך בדבר יכולים לסמוך על המקילים. ונראה שזהו דוקא באופן שאפשר לחלוב לבקבוק ולהשקותו, אבל באופן שאי אפשר לעשות כן, אפילו כשאין בו סכנה יכול לחזור ולינק, וכל שכן אם יש סכנת אבר. אולם לאחר שעבר החולי או הסכנה, אסור לו להמשיך לינק. [ילקו״י שם עמוד קלח. יבי״א ח״ה חיו״ד סי׳ יא אות ד׳, הליכו״ע ח״ו עמוד רכט].

לו חלב אשה נכרית דינו כחלב אשה ישראלית שמותר בשתיה. ומכל מקום אם צריכים להשיג מינקת לתינוק, ישתדלו מאד שלא לתת לו לינק מנכרית, כי חלב נכרית מטמטם את הלב ביראת שמים, ומוליד בו טבע רע ואכזריות אחר שיגדל. ואפילו אם הנכרית הזאת יושבת בבית ישראל ואוכלת רק מאכלים כשרים, מכל מקום שומר נפשו ירחק מזה גם באופן כזה. אבל אם אין מי שיניק את התינוק, מותר שנכרית תניקה, שכך הוא מעיקר הדין. ונכון שישגיחו עליה שלא תאכל אלא מאכלים כשרים שישפיעו לטובה על התינוק, ולא תאכל נבילות וטריפות וחזיר, כל משך הזמן שהיא מניקה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קמא]

לח מינקת ישראלית שהחכם התיר לה לאכול מאכלי איסור לרפואה, וכגון שיש לה חולי שיש בו סכנה, נכון להחמיר שתמסור את בנה התינוק למינקת אחרת [ישראלית], ולא תניקהו בעצמה, שחלבה יזיק לתינוק היזק נפשי. אך אם אי אפשר מותר לה להניקו, אפילו שלא במקום סכנה, שכל זה הוא ממדת חסידות, משום שמגדל טבע רע. [שם עמ׳ קמד]

לט דבש דבורים מותר, מפני שאינו מתמצה מגופן, אלא כונסין אותו מן העשבים בתוך פיהן, ומקיאין אותו בכוורת כדי שימצאו אותו לאכול ממנו בימות הגשמים. [שם עמו׳ קמח].

מ דבש הנמכר לפני סינון, ויש בו רגלי דבורים וחלק מגופן, צריך להרתיחו היטב כדי שיוכל אחר כך לסננו ולהסיר ממנו את רגלי הדבורים וגופן. ואין לאסור משום שמבטל את טעם האיסור לכתחלה, שהרי אין כוונתו לבטל האיסור, אלא לתקן את הדבש. [שם].

מא טוני רויאל שנקרא גם כן ״מזון מלכות״, שעשוי להבריא ולחזק את הגוף, ומערבים בו דבש פי ארבעים ממנו, כדי שיהיה ראוי לאכילת אדם, מותר לאכול מן הדבש הזה, כמו שמותר לאכול את הדבש הרגיל, ובפרט למי שחלש ותש כח, כדי להברות גופו ולחדש כנשר נעוריו. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קנט. ואף שכתבנו שם להקל במי שהוא חלוש, הנה להמבואר בהליכות עולם ח״ו עמ׳ רלג (שיצא לאור אחר שנים מילקו״י) יש להקל בזה יותר. ובלאו הכי מאכל זה מיועד בעיקר לחלושי כח]

סימן פב – סימני עוף טהור

א סימני עוף טהור לא נתפרשו מן התורה, שהרי התורה לא מנתה אלא מינים טמאים בלבד, שהם כ״ד מינים בלבד, ולכן שאר המינים [שלא נתפרשו בתורה] מותרים. ובכלל זה תרנגולי הודו מותרים באכילה. וכל מי שהוא בקי באותן מינים ובשמותיהם, הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהם, ואינו צריך בדיקה. ועוף טהור נאכל במסורת, והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור. ויש אומרים שאין לסמוך על הסימנים, ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קסב]

ב כל עוף הדורס בידוע שהוא טמא. ואם יש בעוף שלשה סימני טהרה, אצבע יתירה, וזפק, וקורקבנו נקלף ביד, קרוב לודאי שאינו דורס, והוא טהור. ומכל מקום יש עוד סימן כדי לצאת מכל ספק, שבודאי אינו דורס, והוא, שיש לו חרטום רחב, וכף רגל רחב, ״ואפילו אין שום מסורת שהוא טהור״, מותר באכילה. [הליכות עולם ח״ו עמוד רלו].

סימן פג – סימני דגים טהורים

א הדגים מותרים כשיש להם שני סימנים המפורשים בתורה: כל שיש לו סנפיר וקשקשת טהור, וסנפיר הוא ששט בו, וקשקשת הן הקליפות הקבועות בו. וכל שיש לו קשקשת אחת בכל מקום שהוא, הדג טהור. ואפי׳ אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת, מותר. ואפילו אין לו עתה ועתיד לגדלם לאחר זמן, או שהיה לו בעודו במים ומשירן מיד בעלותו ליבשה, מותר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קסה]

ב כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת, לפיכך מצא דג שיש לו קשקשת אין צריך לחזור אחר סנפיר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קסו]

ג דגים אינם צריכים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם, שנאמר: הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגי הים יאסף להם, ושינה הכתוב בדגים ונאמר בהם לשון אסיפה, ובצאן ובקר נאמר שחיטה, לומר לך, שדי להם באסיפה. ואין בהם משום אבר מן החי, ואינם צריכים ניקור מדמם, ומותר לאכול מבשרם ללא הכשרה על ידי מליחה. [ילקוט יוסף איסור והיתר ב עמ׳ קסן].

ד יש ליזהר שלא לסמוך על כל ההכשרים הניתנים לדגי טונה המגיעים מחוץ לארץ בקופסאות שימורים, כי יש הכשרים שלא ניתן לסמוך עליהם לגבי טונה, אחר שהתברר שבין דגי הטונה הכשרים מעורב סוג טונה שאין בהם קשקשים. ולכן יש לברר על איזה הכשרים ניתן לסמוך בענין זה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קסן]

ה כשקונים דג טונה אצל מוכר דגים, ונותן להם מהאמצע של הדג, יש לראות את המוכר חותך בפניהם מהדג שיש בו קשקשים. אבל אם המוכר חתך את אמצע הדג שלא בפני הקונה, ואחר כך אמר שחתך חתיכה זו מדג כשר, ואי אפשר להשוות מקום החתך במדוייק, אין לסמוך על המוכר. [והיינו במוכר שחשוד על הדבר, או במוכר גוי] אולם אם חתך הדג בפני המשגיח, ונתן את החתיכות בשקיות ניילון סגורות הדק היטב, וגם הוסיפו עליהם פלומבה, שהוא חותם בתוך חותם, מותר לקנות דג זה. וכן שקונים דג פיל״ה, יש לקנותו עם חתיכת עור שעליו, כדי שתהיה אפשרות לבדוק אם יש בדג קשקשים או לא. כי יש סוגי דגים של פיל״ה שאין בהם קשקשים. ואם יש חותם בתוך חותם, כמו שמצוי היום שעוטפים את הדג בניילון אטום, עם נייר של ההכשר בתוכו, וסוגרים את הניילון עם פלומבה, שהוא חותם בתוך חותם, אין צריך שיהיה הדג עם עורו. [איסור והיתר ב׳ עמוד קסט]

ו דג הנקרא נסיכת הנילוס, יש לקנותו עם חתיכת עור שעליו, כדי שתהיה אפשרות לבדוק אם יש בדג קשקשים או לא. כי יש בהם סוגים שאין בהם קשקשים. וצריך ליזהר מאיזה בעלי חנויות שאינם יראי השם שמדביקים על נסיכת הנילוס עור עם קשקשים, להראות שהדג טהור, למרות שהוא טמא. ואמנם דג קרפיון אין סוג דג טמא בלי קשקשים. [ילקוט יוסף איסור והיתר ב׳ עמוד קע].

ז דגים שיש בהם קשקשים ואין רואים אותם אלא כנגד השמש, יש להתירם באכילה. ובלבד שהקשקשים נקלפים ביד או בכלי. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעא]

ח דגים שיש בהם קשקשים, ואין רואים אותם אלא על ידי זכוכית מגדלת או מיקרוסקופ בלבד, אבל בעין רגילה [במה שמצוי אצל רוב בני אדם] אינם נראים כלל, [גם שלא כנגד השמש], פשוט שאסור לאוכלן. שכל מה שהתירה התורה, הוא בלי כלי הבטה, אלא שנראה לעין אדם בריא בעיניו. ותו לא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעא. יביע אומר חלק ד׳ חיו״ד סימן כ׳ אות ב. יחוה דעת ח״ו סי׳ מז עמוד רנה]

ט מצא חתיכות דגים ויש באחת מהם קשקשת, אם החתיכות מתאימות כולן, מותרות, חזקה שמדג אחד באו, ואם אינן מתאימות, את שנמצאו בהם קשקשים, מותרות, והשאר אסורות, אפילו נמלחו יחד. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעב]

י יש אומרים שאם נמצא דג שיש לו ראש רחב ושדרה, מותר לאוכלו, דבודאי היה לו קשקשים. אבל אם הדג שלם ואין אנו רואים בו קשקשים, אין לסמוך על סימן ראש ושדרה. ויש אומרים דבכל גוונא אין לסמוך על סימן ראש ושדרה, וכן נראה דעת מרן השלחן ערוך. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעב]

יא ואמנם אם נמצא דג שיש בו קשקשים, אך אין לו שדרה וראשו אינו רחב, מותר לכולי עלמא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעג]

יב דג קטן הנמצא כשחורשים בארץ, אף שאם נמצא במים היה מותר, אפילו הכי אסור. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעג]

יג שמן שבסרדינים הקטנים, ושאר מוצרים של הגויים, שנרשם על הקופסא שהוא שמן זית, אין לחוש שמא שמן טמא הוא, או שנתערב בו שמן טמא, שאומן לא מרע אומנותיה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעד. יביע אומר חלק ה׳ חיו״ד סימן ט אות ד]

יד שמן דגים שלפי הנשמע נעשה משמן דגים טמאים, וחולה שאין בו סכנה [שנפל למשכב מחמת חוליו] זקוק לשתותו לרפואה, מותר לו לשתותו בפני עצמו בלבד, הואיל וטעמו פגום ומאוס, והוי שלא כדרך אכילה. ובפרט דמסתמא אינו שותה ממנו אלא חצי שיעור בכל יום, דהיינו פחות משיעור רביעית. ויותר נכון לשתותו בתוך כריכת גומי או קפסוליות, שהוא חוצץ בין השמן לגרונו. ולבריא שהוא מתחזק והולך על רגליו, אלא שיש לו מיחוש בעלמא, או שהוא חלש, אם שותה ממנו רק חצי שיעור יש להקל. ויותר נכון שישתה על ידי קפסולות. ותינוקות חלשים שצריכים לשתות השמן לרפואה, דינם כדין חולה שאין בו סכנה. והדבר ברור שכל זה באופן שאי אפשר בשום אופן להשיג שמן דגים טהור. אבל כשניתן להשיג שמן דגים טהור אין להתיר את השמן הנ״ל בשום אופן, אף שדמי השמן הטהור יקרים מאד. [יביע אומר חלק ב׳ חיו״ד סימן יב]

יד ביצי דגים שהובאו מחוץ לארץ עם תעודת כשרות מוסמכת, אך נמצאו שחורים, שזה סימן של ביצים טמאים, ואחר הבירור נודע שהיו אדומים ונצבעו בצבע שחור לנוי וליופי, יש להורות להתיר ביצים אלה באכילה, ואין לחוש בזה למראית העין, ומותרים ללא כל פקפוק. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעה. יביע אומר חלק ו׳ חיו״ד סימן ו]

טו דג טהור שנמצא במעי דג טמא, בין שנמצא דרך בית הרעי בין שנמצא דרך בית הבליעה, בין שיצא לחוץ, טהור. ועכשיו אין אוכלים אותו משום מיאוס, אם נתמאס בעיכול. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קעו]

סימן פד – הלכות תולעים

א נאמר בתורה: וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל. כל הולך על ארבע עד כל מרבה רגליים לכל השרץ השורץ על הארץ, לא תאכלום וגו׳. ונאמר עוד: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ, ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. והרבה אזהרות הזהירה התורה על השרצים, ומצינו ג׳ חלוקות בענין השרצים: שרץ המים, שהם השרצים החיים במים, כמו סרטנים. שרץ הארץ, שאלו השרצים הרוחשים על הארץ, כמו נמלים, תולעים שבפירות וירקות, וכדו׳. ושרץ העוף, שאלו השרצים המעופפים, כמו זבובים, יתושים, דבורים, וכדו׳. והאוכל שקצים ורמשים מטמא את הנפש, דכתיב, ונטמתם בם. [שם עמ׳ קפא].

ב האוכל שרץ המים חייב ארבע מלקיות, ושרץ הארץ חייב חמש מלקיות, ושרץ העוף כגון זבובים חייב שש מלקיות. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קפד]

ג שרץ המים אינו דוקא בתולעים שבמים, אלא גם בתולעים שבשאר משקין. [שם עמ׳ קפה]

ד תולעת אפילו היא זעירה ביותר, כל שניתן לראותה על ידי התבוננות היטב, הרי היא אסורה. [ותולעים הנראים במים רק על ידי מיקרוסקופ, ראה להלן]. ואמנם לענין חיוב מלקות יש שרצים שאין חיוב עליהם אלא באכל כעדשה, ויש בכזית. [ילקו״י איסור והיתר ב׳ עמוד קפה]

ה שרצים קטנים הגדלים במים שבכלים, או בבורות שאינם נובעים, מותרים, אף על פי שאין להם סנפיר וקשקשת. ולפיכך מותר לשתות מים אלה ואינו חושש לשרצים שבהם אם יזדמנו לתוך פיו. אבל אסור לשאוב בכלי ולשתות מהם. ואם פירשו ממקום גידולן, כגון לאחורי הבור או על שפת הכלי מבחוץ, אף על פי שחזרו לתוך המים אסורים. [שם קפז]

ו תולעים קטנים מאד הנמצאים במים ובפירות, ונראים נגד השמש בעין חדה ובריאה, אסורים באכילה. [באופן שאין התולעים גדלים במים, או שפירשו לכלי]. ולפיכך צריך לסנן היטב מים אלה, ולהסיר התולעים על ידי סינון של בגד עב. אבל אם אינם נראים כנגד השמש בעין בוחנת, אלא רק על-ידי מיקרוסקופ, אין בהם איסור כלל, לא מדברי תורה, ולא מדברי סופרים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קצג. יביע אומר ח״ד חיו״ד סי׳ כא אות ז. יחוה דעת חלק ו׳ סימן מז עמוד רנב]

ז אם שאבו מים מן הבור, והמים מוחזקים בתולעים, אבל סיננו אותם במסננת, ובישלו במים ההם. ושוב חזרו ושאבו מים לשתיה, וסיננום באותה מסננת, וראו שיש בהם תולעים רוחשים ובדקו את המסננת, וראו שהיתה נקובה, וקיים חשש שיש תולעים בתבשיל, דעת הרב בירך משה גלאנטי להתיר מטעם ספק ספיקא, דשמא השתא הוא שניקבה המסננת, ושמא נימוחו התולעים ברתיחת התבשיל ונתבטלו. אולם אין לסמוך להקל בזה, דהוה ליה ספק ספיקא בתרי גופי דלא עבדינן, ספק אחד במסננת, וספק אחד בתבשיל. [יביע אומר חלק י׳ בהערות לרב פעלים ח״א סימן טז דף שיח טור ב׳].

ח חומץ שהתליע יש אומרים שצריך לסננו תחלה בבגד עבה ואחר כך להרתיחו, ואחר הרתיחה צריך לסננו פעם אחרת. ויש אומרים שמותר להרתיח את החומץ, ואחר ההרתחה לסננו בבגד עב, באופן שלא יוכלו התולעים לעבור דרך הבגד. וכן עיקר לדינא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד קצה. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רנח]

תולעים הנמצאים בפירות

ט תולעים הגדלים בפירות או בירקות כשהם מחוברים עדיין לארץ או לקרקע, אף על פי שלא פירשו לחוץ, אסורים מן התורה, שנאמר: שרץ השורץ על הארץ. והיינו דוקא אם ריחשו התולעים, אבל אם המקום צר ולא ריחשו, מותרים. ולכן תולעים שנמצאים בתוך פולים ואפונים, והקליפה משחרת עליהם מבחוץ, אין לאוסרם, לפי שהן מונחות במקום צר ואינם בכלל השרץ השורץ על הארץ, כל זמן שלא ריחשו. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רס]. ודעת הרמ״א להחמיר אף שלא ריחשה, אך לדידן העיקר כדעת מרן להקל כשלא ריחשה. ותולעים הגדלים בפירות וירקות בתלוש, דהיינו לאחר שנקטפו, מותרים, שלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ, במה דברים אמורים, בזמן שהשרץ עדיין לא פירש מהפרי והוא בתוכו, אבל אם פירש מהפרי, אפי׳ לא הגיע לארץ אלא שמת באויר קודם שהגיע לארץ, אסור. ואפילו לא פירש כולו מהפרי אלא מקצתו. או שלא פירש אלא על הפרי או על הגרעין שבתוכו, או שפירש מפרי לפרי אסור. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ר]

י יש אומרים שתולעים הנמצאים בפירות שפירשו מן הפרי, יש להם דין בריה שאינה בטלה אפילו באלף. ויש חולקים ואומרים שאין להם דין בריה. ולדינא, אף תולעים קטנים מאד שנראים נגד השמש בעין חדה ובריאה אסורים משום בריה, וצריך לסננם היטב, ולהסירם בסינון של בגד עב. [איסור

והיתר כרך ב׳ עמוד רה]. ופירות שאין חזקתם להתליע במחובר, כי אם בתלוש, מותרים, שלא אסרה התורה אלא שרץ השורץ על הארץ. ואם פירשו מן הפרי אסורים. ומכל מקום יש לתולעים אלו דין בריה, שאם נתערבו בתבשיל, ואינם ניכרים, אפילו באלף אינם בטלים, כדין בריה, ויש לאסור את כל התבשיל. וכמבואר בשלחן ערוך יורה דעה (סימן ק). [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רסב].

יא פרי שהתליע ואין ידוע אם התליע במחובר או בתלוש, אסור מספק. [כן הוא לשון מרן. והיינו בפרי שדרכו להתליע במחובר, וכאן יש ספק אם התליע במחובר], שספק תורה להחמיר. ואם נצטרף להם עוד ספק נוסף, אפילו ספק שאינו שקול, יש להתיר. וכן מותר לבשל פרי זה, שיש ספק שמא על ידי בישול הוא נימוח, והרי אין כוונתו אלא לבשל, ולא הוי מבטל איסור לכתחלה. [ילקוט יוסף איסור והיתר ב׳ עמוד רט]

יב פרי שמתליע בתלוש, ונמצאת בו תולעת ויש ספק אם התולעת פירשה, אין לאסור בזה אלא אם כן ידענו בבירור שהתולעת פירשה. הא לאו הכי אע״פ שהיא בחיים וחור הפרי נקוב לחוץ, מותר, ולא חיישינן שמא פירשה מן הפרי וחזרה אליו. ודעת הרמ״א להחמיר אם החור נקוב לחוץ. ולדידן העיקר כדעת השלחן ערוך. [איסור והיתר ב׳ עמוד ריא]

יג כל פרי שמצוי להיות בו תולעים שמהלכים בתוכו, ודרכו להתליע במחובר, אפילו אם הוא רק מיעוט המצוי, טעון בדיקה קודם האכילה. ולדעת הריב״ש אם אינו מחצה על מחצה, הוי מיעוט המצוי. הא לאו הכי אין לחוש לתולעים. ויש מחמירים אף אם מצוי תולעים רק ב- 5 אחוז, או חלק אחד מעשרה. ואם עבר ובישל פירות שדרכם להתליע בלא בדיקה, ועשה מהם קומפוט, אף במין שהרחש מצוי בהם שאסור לאוכלם בלי בדיקה, אם יכול לבדוק בודק, וכל מה שאינו יכול לבדוק הן מהפירות והן מהרוטב, מותרים באכילה משום ספק ספיקא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ריא]

יד ולכן אין לאכול תאנים קודם הבדיקה, אחר שמצוי בהם תולעים, [ואף לאחר שבודק ורואה שאין נראה שם תולעים, אם יניח התאנה במים כשהיא פתוחה, יראה שעל פני המים צפים כמה תולעים, ולכן צריך לבדוק היטב עד כמה שעין האדם רואה הדק היטב]. וכן בתירס מצוי בו מאד תולעים החבויים בין גלעיני התירס ותחתיהם. ואף לאחר שבישלו את התירס אף שהתולעים שבו מתו, מכל מקום נשארים שם. ולכן יש לאכול את התירס רק אחרי שיפריד את הגלעינים מהקלח, ויבדקם היטב. וכן בתותים אין לאוכלם בלי בדיקה ושטיפה הדק היטב. אבל פירות שאין דרכם להתליע אלא כשהם תלושים, אינם צריכים בדיקה. אבל האוכל פיסטוק חלבי, או בטנים, או גרעיני חמניות, או שקדים, מאחר ואין מצוי בהם הרבה מתולעים, אין צריך לבדוק כל בוטן ובוטן. [או״ה ב׳ עמוד רטו]

טו פרי ששהה י״ב חודש לאחר שנתלש מהעץ, מותר לאוכלו ללא כל בדיקה, כיון שכל בריה שאין בה עצם אינה מתקיימת י״ב חודש. ומכל מקום כיון שיש חשש שמא נתהוו תולעים בתלוש ופירשו, שיש לחוש שמא כשיתנם בקדרה יצאו לחוץ וירחשו במים או בדופני הקדרה, על כן הבא לבשל לאחר שנים עשר חודש פירות שהתליעו, יתנם לתוך מים צוננים, ואז המתולעים והמנוקבים יצופו למעלה, וישליכם, ואחר כך יתנם ברותחים, שאם נשארו בהם תולעים, ימותו מיד מבלי שיפרשו ממקומם. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רטז]

טז תמרים, כיון שהתולעים מצויים בהם בעודם מחוברים לקרקע, לא יאכל מהם בלי בדיקה, וצריך לפותחם ולראות ליד הגרעין, כי התולעים מצויים שם. [איסור והיתר ב׳ עמוד ריז]

יז אם מצאו תולעים בשזיף או באיזה פרי, [בין פירות טריים ובין פירות יבשים], אין צריך לזרוק את כל השזיף או הפרי בגלל התולעת, שאין הפרי נאסר, ולכן יזרקו את התולעת, והשזיף או הפרי מותרים באכילה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ריז]

יח מי שהרתיח תמרים ואחר כך סחט אותם לעשות מהם חרוסת, ואחר כך מצא תולעים בכמה תמרים שנשארו, אף על פי כן מותר לאכול את החרוסת ללא חשש. אך בחרוסת נוזלית שאפשר לסננה, יש לסנן את החרוסת. ואם היו התמרים נקיות, אין צריך לסנן כלל. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ריז]

יט ריבת פירות הנעשית על ידי תהליך של בישול, אין לחוש לתערובת של תולעים שבאו מהפירות, ומותר לאכול מהריבה ללא חשש. אבל אם עושים ריבה מפירות שמוחזק להיות בהם תולעים יש לבררם ולבודקם קודם הבישול. ואם בישלו הפירות בלא בדיקה, ועשו מהם ריבה, כבר נתבאר לעיל שכל מה שיכול לבדוק יבדוק קודם אכילה, ומה שלא יכול לבדוק מותר מטעם ספק ספיקא. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד ריט]

כ ריבה שנכנסו בה חרקים ונמלים, אם אי אפשר לסנן הריבה, הרי היא אסורה. ואם יכול לסנן, הריבה מותרת על ידי סינון בבגד עב וכדומה, באופן שיסיר את החרקים. [הנמלים וכדומה]. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רכ]

כא דבש שנפלו בו נמלים, יחמם את הדבש עד שיהיה ניתך ויסנן אותו. [או״ה ב׳ עמוד רכ].

כב כנימות הנמצאות על גבי קליפת פרי הדר [כגון תפוזים] ועל ידי הקילוף יוצאות הכנימות ונדבקות על התפוז, [או שמשתמשים בקליפת התפוז לעוגות], יש אומרים שאם אי אפשר שיגיעו למצב שיהא אפשר להבחין בחיותן וברחישתן, אין בהם משום שרץ השורץ על הארץ. ויש חולקים וחוששים בזה לאיסור תולעים, וטוענים שקודם שהכנימות מתכנסות בקליפת המגן, גם בעין רגילה יכולים להרגיש קצת ברחישתן, ובעת שקולף התפוז נדבקות

הכנימות על התפוז, ויש בזה משום איסור שרץ השורץ על הארץ. והעיקר לדינא כסברא ראשונה, ואם יש חשש שגם בעין רגילה יכולים להרגיש ברחישתן, בודאי שאין להקל. [ילקוט יוסף ח"ט איסור והיתר כרך ב' עמוד רכ].

כג מי שאכל פרי שאין דרכו להתליע במחובר, ולא היה צריך לבדקו מן התולעים לפי ההלכה, ואירע שהיתה בו תולעת, כי כאשר אכל ממנו ראה שנשארה חצי תולעת בידו, אם הפרי עדיין בפיו יוציאו לחוץ, ואם בלע כבר את מה שנגס מהפרי, יש אומרים שאינו צריך כפרה כיון שהוא אנוס לגמרי ואין דינו כשוגג. וכן אין לו לחשוש שנפשו נטמאה בטומאת שרצים. ומכל מקום צריך להצטער ולהתוודות על שבא לידו דבר כזה, וכל בעל נפש יעשה כפרה גם על עבירה שנעשתה על ידו באונס גמור. [איסור והיתר כרך ב' עמוד רכד]

תולעים הנמצאים בירקות

כד יש ירקות שנמצאים בהם תולעים דקים רבים וקשה לבודקן, וכגון עלי נענע [מנטה], עלי חסא, וכדומה, ולכן צריך הרבה דקדוק ובדיקה היטב כדי להנצל מאיסור תולעים. ורוב ככל עלי החסא הבדיקה קשה מאד, וכמעט אי אפשר לסמוך גם על בדיקה היטב של עלי החסא, ואף אם ישטפום ברותחים, אם יניחום כנגד השמש יראו בהם תולעים. ולכן כל מי שיראת ה' נוגעת ללבו ושומר נפשו מחטוא, ירחק מהם ולא יבואו על שולחנו כלל. ולא יאכל עלי "חסא" כלל [ולמצות "מרור" יקח מהקלח הלבן שבו התולעים נראים בבדיקה היטב]. ואמנם מה שמצוי כיום בארץ ישראל בעלי חסא המשווקים על ידי חברת "חסלט" [עלי קטיף], אפשר לסמוך על זה, ולאכול גם את העלים הירוקים, אבל גם בעלי חסא מעלי קטיף על הצד היותר טוב יבדוק אותן בבדיקה רגילה וקלה, בתוספת שטיפה בברז, ולא יסמוך לאוכלם בלי בדיקה כלל. [אחר שמצאנו כמה פעמים שיש בהם תולעת אחת או שתים]. וכן יש כיום עלי נענע המגיעים מחסלט, ולכן יקח רק מהם. [איסור והיתר כרך ב' עמוד רכה]

כה מותר לבדוק בשבת את עלי החסא אם אין עליהם חרקים, וכשימצא תולעת גדולה מותר להסירה, כי הרי התולעת עומדת בפני עצמה, ואין בהסרתה משום איסור בורר. אך טוב שיקח את התולעת בזהירות יחד עם קצת מן העלה, ולא יטלטל אותה בפני עצמה, גם מחשש שלא יהרגנה בידיו. אך כשמוצא תולעים קטנים בעלי החסא, לא יוציאם בשבת לבדם, אלא יוציאם עם קצת מן העלה. [איסור והיתר כרך ב' עמוד רכח]

כו עלי גפן שעושים מהם מאכל [יאפרק] על ידי שממלאים אותם באורז ובבשר טחון, אם לוקחים עלי גפנים טריים שלא נכבשו בחומץ, קשה מאד לסמוך על בדיקתם מתולעים, ולכן ראוי ונכון להשתמש אך ורק בעלי גפן המגיעים מחוץ-לארץ המושרים בחומץ, וישטפם היטב, ויעביר נייר ליישר את עלי הגפן, ובאופן כזה ניתן לבדוק היטב אם נותרו שם תולעים. אך אם אין לו עלי גפן המושרים בחומץ, יש אומרים שמועיל לבדוק את עלי הגפן היטב כל עלה ועלה במתינות, וגם יקנח את העלים במפה או בנייר, ואחר כך יניחם במים רותחים שהיד סולדת בהם, ורק אחר כך יוכל לבשלם. ויש שגזרו איסור על זה בכל אופן, וכל מי שיראת ה' נוגעת ללבו ימנע מלאכול עלי גפן טריים, שעשו מהם תבשיל. [ילקוט יוסף ח"ט איסור והיתר כרך ב' עמוד רכח]

כז עלי כרוב מצויים בהם תולעים רבים שקשה לזהותם, ולכן ראוי ונכון שלא לאוכלם כלל, אחר שקשה מאד לבודקם. ואם בכל זאת רוצים לאוכלם, יש לבודקם היטב בעינא פקיחא, ובשטיפה ברותחים לאחר שיפרידו העלים שכל אחד יהיה בנפרד, ולאחר מכן ישטפו בברז בשפשוף היטב, באופן שכל התולעים ירדו. וכיום יש עלי כרוב המגיעים מגידולים מיוחדים שלא מצוי בהם תולעים, ואפשר לסמוך לאוכלם. אך יבדוק אותן בדיקה רגילה, כפי שנתבאר לעיל גבי עלה חסה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב' עמוד רלה]

כח הרוצים להניח בתבשיל עלי ירק שונים שיש בהם חשש לתולעים, כדי לתת טעם טוב בתבשיל, וחוששים שלא יצליחו לבדוק היטב את העלים, רשאים להכניס את העלים לתוך שקית מבד, ולקשור הדק היטב את השקית, ולהניחה כך בתוך התבשיל. ויש אומרים שאין להקל בזה אלא בספק אם יש תולעים, אבל אם יש תולעים בודאי אין להקל בזה לכתחלה. ויש אומרים דכל שיש רוב [או ששים] כנגד התולעים מותר אף אם יש שם תולעים בודאי. [ילקו"י איסור והיתר כרך ב' עמוד רלו]

כט הפולין דרכם להתליע במחובר, ויש אומרים דאף על פי שהמקום דחוק ובודאי לא רחשו, אסורים. ולא רק אם רואים תולעת בעין, אלא אפילו אם נמצאה בהם נקודה שחורה צריך לחטט אחריה ולהסירה, שהיא אסורה כתולעת ממש, כיון שבמקום שמתחילה התולעת להתרקם נעשה אותו מקום שחור. ויש חולקים ומתירים כל זמן שלא ריחש. והעיקר להקל בזה, ויש שכתבו דטוב לנהוג להחמיר בכל כיו"ב, לחטט אחר פולין שיש בהם תולעים, ולהסירם. [ילקו"י איסור והיתר כרך ב' עמוד רלז]

ל לוביא [רוביא] דרכה להתליע במחובר, והדין בה כמבואר לעיל. ומנהגינו לבדוק אותה אחת אחת, וכל שהיא נקובה זורקין אותה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב' עמוד רלח]

לא פטרוזיליה יבשה ושמיר יבש המשווקים לשוק עם השגחה מרבנות מוכרת אחר שנקלו בתנורים, אין בהם איסור אכילת תולעים, כיון שהשריפה בתנורים גורמת שהתולעים נשרפים ונעשים אפר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רלח]

לב אורז דרכו להתליע בתלוש, ולכן צריך לבדוק אותו היטב, ונוהגים לבודקו על גבי דף אחד אחד. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רלט]

לג יש נוהגים שלא לבשל חומוס אלא אחר ששורים לילה שלם, שאז נקל יותר לבודקם, ולהסיר את גרגירי החומוס המתולעים. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רמ]

לד אם טחנו חומוס ללא בדיקה מהתולעים שבו, ועשו ממנו פלאפל, יש להתיר את הפלאפל באכילה, אחר שלא נתכוונו לבטל את התולעים אם היו שם. [איסור והיתר ב׳ עמ׳ רמ]

לה כמהין ופטריות יש אומרים שדינן כשאר ירקות לענין התולעים, וצריך לבודקם מתולעים, שמאחר ומחוברים לקרקע יש בהם משום שרץ השורץ על הארץ. ואם בישלו כמהין ופטריות ואחר הבישול נמצאו תולעים בתבשיל, אפשר לבודקן אחר הבישול היטב, ולאוכלם. וי״א שאינם מוחזקים בתולעים, ורק לפעמים כשהם יבשים יש בהם תולעים, וכיון שאינם מתליעים אלא בתלוש, לדעת מרן לא בעו בדיקה כלל. [או״ה ב׳ עמ׳ רמז]

לו תולעים הבאים מירקות שבתבשיל, כגון שבישלו חומוס או כרפס [סלרי], ונמצא בתבשיל תולעת אחת או שתים, משליך את התולעים ואוכל את התבשיל. אבל אם נמצאו ג׳ תולעים או יותר, בתלתא הוי חזקה ואסור לאכול את התבשיל, שמאחר ונמצא בתבשיל ג׳ תולעים הרי התבשיל הוחזק שיש בו תולעים. אבל המרק מותר לאחר סינון [במסננת דקה] באופן שכל היבחושים לא יעברו דרך המסננת. וכן ירחצו את הבשר ויבדקוהו היטב, ואז מותר לאוכלו. ובתולעים קטנים שאין יוצאים בסינון, אף המרק אסור. ואמנם אם מצאו רחשים שאינם מתהווים מגוף הירקות אלא מבחוץ, כגון ג׳ נמלים או זבובים וכדומה, מותר לאכול את התבשיל [לאחר השלכת הנמלים], דשמא לא באו אלא ג׳-ד׳. ובכל זאת המחמיר גם בנמלים שלא לאכול את התבשיל, תבוא עליו ברכה. [איסור והיתר ב׳ עמ׳ רמט]

לז כל איש [מעל י״ג שנה] או אשה [מעל י״ב שנה] הכשרים ומדקדקים במצוות, נאמנים על בדיקת תולעים. ואף על פי שיש אומרים שאין האשה נאמנת על בדיקת תולעים, המנהג אינו כן, וכל הנשים בודקות הקטניות והירקות, וסומכים עליהן. ואמנם אשה שאינה מדקדקת במצוות, ואינה דעתנית אינה נאמנת. ומי שיודע באשתו שהיא בודקת במהרה ולא במתינות אלא בהעברה בעלמא, אין לו לסמוך עליה. אבל אם היא זריזה מטבעה אך בודקת בדייקנות, יש לסמוך עליה. ואם מצאו אחר הבישול תולעים בירקות, אין לסמוך על בדיקתה. וקטנים שיש בהם דעת שבדקו פרי ואמרו שאין בו תולעים, אפשר לסמוך על בדיקתם לאכול מהפרי בלי בדיקה. [ילקו״י דיני חינוך קטן עמוד רסז. או״ה ב׳ עמ׳ רנ]

לח מותר להעסיק פועל גוי במטבח של ישיבה כדי שינקה את האורז מתולעים, מאחר שגם הגויים מקפידים על נקיות, וגם הוא מתיירא שמא יסלקוהו מעבודתו. [שם עמוד רנד].

תולעים שבעלי נענע

לט יש קהלות שנהגו ליתן עלי נענע בתוך התה, אחר שמייבשים את עלי הנענע במשך י״ב חודש. ויש שמקילים גם בלא זה, אלא מסתפקים ברחיצה ובדיקה היטב מתולעים, ונתינת עלי הנענע לתוך קומקום שיש בפיו מסננת. וטוענים, שאין תולעים רבים מצויים בעלי הנענע כי אם בסוף הקיץ, בשעת החום הגדול, ואז בלאו הכי אין משתמשים בהם, כי אז פג טעמו. ולכן מסתמכים על המסננת הקיימת בראש הכלי. ויש שמחמירים ונותנים את עלי הנענע בתוך מסננת עם צמר גפן, באופן שהתולעים לא ירדו לתוך הכוס. ומן הראוי והנכון לנהוג כן, או לייבש את עלי הנענע במשך י״ב חודש. והוא הדין בעלי השיבא, לימונית, מרווה, ומנטה, שבכל אלה יש ליזהר ביותר מהתולעים שבהם, ולא ליתנם לתוך כוס תה כמות שהן, אלא בדרכים הנז׳. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רנד]

תולעים הנמצאים בקמח

מ קמח שהיה צבור על גבי קרקע ונמצאו בו תולעים, אסור, שמא פירשו התולעים ושרצו על הארץ. אבל אם היה הקמח מונח בכלי, והתליע מותר, שאפילו אם פירשו התולעים בתוך הכלי מבפנים, יש לומר דהיינו רביתייהו ומותרים. ולרווחא דמילתא יש לצרף עוד ספק נוסף דשמא בעריכת הפת ואפייתו נימוחו התולעים. [הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רסז]. ולכתחלה על כל בעל מאפיה להקפיד שתהיה לו השגחה מיוחדת על ניפוי הקמח מתולעים. ואמנם לחם שנאפה במאפיה שאין בה השגחה על ניפוי הקמח, בדיעבד מותר לאכול את הלחם, שיש כאן כמה ספיקות להקל, שמא מקפידים על נקיות מטעם חוק המדינה, ושמא התולעים לא פירשו חוץ לקמח ומותרים, ושמא לא פירשו אלא בכלי של הקמח מבפנים והלכה כהסוברים דאז לא מקרי פירשו. ושמא נימוחו בשעת לישה ועריכה, ושמא נימוחו בתנור מחמת חום האש, ושמא התולעת שבקמח שאינה אסורה אלא מטעם שמא פירשה, אין

לה דין בריה, ובטלה ברוב, ולכן אפילו אם הובאה לפנינו בעודה עיסה, יש להורות שיאפנה, שאפשר שעל ידי חום האש נימוחו. הילכך במקום שעת הדחק או הפסד מרובה המיקל יש לו על מה שיסמוך. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רנה]

מא קמח שהיה מוחזק בתולעים, וניפהו בנפה ואפו ממנו לחם או עוגה, ולאחר מכן ראו שהיה קרע בנפה, ולא נודע אם הקרע היה לפני הניפוי או אחריו, יש להתיר לאכול את הלחם או העוגה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רס]

מב נכון שלא ימכור לגוי קמח שיש בו תולעים אפילו מעט מעט. וכן ביין נסך שנתערב במים או ביין, אין למוכרו לגוי, אף בסתם יינם, שגם באיסורי דרבנן אין למוכרו לגוי, שמא ימכרנו לישראל. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסא. יביע אומר ח״א חיו״ד סי׳ ה אות יג]

מג יש אומרים שאין לישראל לבשל כרוב בלי בדיקה מתולעים לצורך פועלים גויים, שיש חשש לתקלה שיבואו יהודים לאכול מהתבשיל. ויש חולקים ומתירים. [שם עמוד רסא].

מד מותר להוציא שכר מקמח שהתליע, וכן תמרים וצימוקים וחרצנים וזגים שהתליעו, מותר לעשות מהם שכר, ואין נחשב הדבר כמבטל איסור לכתחלה, שאין כוונתו אלא להוציא שכר מהפירות, ולא ליהנות מן התולעים, וזיעה בעלמא הוא. ויש אוסרים בזה מטעם שאם יהיה לישראל שום היתר יבא לאוכלו כשהוא בעין. והעיקר להקל כמבואר. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסב.]

מה וכן מותר לרסק תותים שיש בהם תולעים, ולסננם בבגד ולשתותם, מהטעם האמור. וכמו שכתב מרן בבית יוסף (סי׳ פד) בשם הארחות חיים, דבש שנפלו בו נמלים יש לחממו ולסננו, ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה, כיון שאין כוונתו אלא לתקן הדבש. ואין כאן שום נדנוד איסור משום לתא דמבטל איסור לכתחלה. [שם עמ׳ רסג. הליכו״ע ח״ו עמוד רעא]

מו מותר לעשות מיץ מפירות שמוחזק להיות בהם תולעים אפי׳ אם אי אפשר לבודקם ולבררם מבלי שישאר בהם תולעים. ובלבד שיסנן את המשקה באופן שלא יהיה בו תולעים. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסג]

מז מיני עופות הגדלים באילן, ותלויים באילן בחרטומיהן, אסורים משום שרץ השורץ על הארץ. [ילקו״י איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסג]

תולעים בבשר-בדגים

מח טפילים הדומים לתולעים הנמצאים בין העור לבשר הדגים, ואין רואים בהם לא ראש ולא זנב, אלא כחתיכת דלדול בשר בעלמא, יש להקל בדבר. ואולם תולעים לבנים וארוכים שנמצאים בשדרת הדג, [בדגים הנקראים קרפיונים שמצויים עליהם תולעים מבחוץ], הנדבקים סמוך לסנפירים, כדי למצוץ מן הדם והשומן שבדג, מאחר דמעלמא אתו, הם אסורים בודאי משום שרץ המים, וחייבים להסירם. וגם אם נמצאו במעי הדגים אסורים שהרי באו מבחוץ. וכבר פשט המנהג להחמיר בכל זה, והכל נוהגים להסירם גם משום מיאוס, וגם משום דלאו כולי עלמא דינא גמירי. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסד]

מט יש מקומות שהמים מגדלים בדגת הים שרצים אצל הסנפירין סמוך ממש להם, וגם על הסנפירין ובתוך הפה, והם עגולים כעדשה ואין ניכרים כלל, ויש להם עינים שחורות כשני טיפי זבובים סמוכים זה לזה, והמכיר אותם יכול להפרישם בסכין, ולכן יש חיוב גדול לגרר היטב על הסנפירין וסמוך להם, ויבדוק אחרי האוזנים והפה. [איסור והיתר ב׳ עמ׳ רסז]

נ זבובים המטילים ביצים בימות החמה על בשר, והם קטנים ולבנים כמו גרעיני חרדל, צריך לבודקם ולהדיח הבשר יפה יפה שלא ישאר מהם כלל. ומיהו יש אומרים דאותם גרעינים לבנים שמטילים הזבובים על הבשר בקיץ אינם ביצי הזבובים, אלא מרוקם וצואתם הם מתהוים, ומותרים. ושומר נפשו ירחק מהם. [או״ה שם עמ׳ רסז. הליכו״ע ח״ו עמ׳ רעג]

נא מה שנמצא לפעמים בתוך בשר הבהמה, כמין גידים לבנים ורכים ארוכים ודקים, ומראיהם כמין תולעים, אבל אין זזים ממקומם ואין בהם חיות כלל, ועל הרוב נמצאים בבשר הצואר, נראה שהבשר כשר ואין צריך לבודקו להסיר את אלה הנראים כמו תולעים, מאחר שאין בהם חיות כלל. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסח]

תולעים בגבינה

נב תולעים הגדלים בגבינה מלוחה ישנה, מעיקר הדין מותרים כל זמן שלא פירשו. ואף על פי שהוא אוכל הגבינה עם התולעים שבה, כיון דמינה קא רבו, מן השומן של הגבינה, הוי ליה כדין תולעים הגדלים במים שבבורות שאדם שוחה ושותה מהם ואינו חושש (חולין סו:). אבל אם התולעת פירשה לחוץ, בין בבשר בין בדגים ובין בגבינה, אסורה. ויש אומרים שאם פירשו על גבי החתיכה חשיב בכלל תולעת שפירשה ואסורה. ולדעתם המנהג

כסברא זו. ויש חולקים ואומרים דרק אם התולעת פירשה לחוץ לגמרי, אסורה, אבל אם פירשה על גבי הגבינה, אינה אסורה. ויש מקומות שנהגו לאסור את כל הגבינה שהתליעה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רסט]

נג גבינה שהתליעה שמותר לאוכלה על פי המבואר לעיל, מותר לאוכלה גם בשבת, ואין לחוש בזה משום נטילת נשמה, ויש חולקים, והעיקר כסברא ראשונה. [ילקוט יוסף ח״ט איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעא. ועיין במגן אברהם סימן שטז סק״כ].

נד במקומות שנהגו לאכול חמאה של הערבים, מצוי בהם יתושים, [דאתו מעלמא] ולכן יש להתיכה ולסננה ואז היא מותרת. ואמנם כל זה בחמאה שאינה מזוייפת, כחמאה של הערבים הכפריים, שלא למדו לזייף. אך חמאה הבאה מערי אירופא ואמריקא, שומר נפשו ירחק ממנה, כי הם בקיאים בעניני תערובת והרכבה, ופעמים רבות נתברר זיופה בתערובות שונות, וגם בתערובת שומן חזיר, או חלב טמא. ושומר נפשו יתרחק מכל חשש איסור. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעג. הליכות עולם חלק ו׳ עמוד רעב]

נה קופסאות שימורים של זיתים שיש לחוש שמא יש בהם תולעים, ועברו עליהם שנים עשר חודש, מותר לאוכלם בלא בדיקה. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעד]

נו שרץ שרוף מותר לאוכלו לרפואה, דעפרא בעלמא הוא. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעה]

נז העיקר להלכה ולמעשה שמותר להתרחץ בסבון שיש בו תערובת של חֵלֶב, או שומן של חזיר, או שומן מן החי, וכיוצא בזה. ויש להקל בזה אפילו לבריאים, ואין בזה שום חשש איסור כלל, וכן המנהג. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעו. יחוה דעת ח״ד סי׳ סג עמ׳ רכט]

נח מותר להדיח את הכלים ולשוטפם במכשירי ניקוי שאינם כשרים, כגון בסבון העשוי מחֵלֶב, או משומן חזיר וכדו׳. אך יזהר לשטוף היטב את הכלים, שלא ישאר עליהם ממשות הסבון. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעז. יחוה דעת חלק ד׳ סימן מג עמוד רלא]

סימן פה – דין חגבים

א מצות עשה לידע הסימנים שמבדילים בהם בין חגבים טמאים שאסור לאוכלן, לבין חגבים טהורין שמותר לאוכלן, שנאמר, והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו׳, וכבר ביארנו לעיל מחלוקת הראשונים אם המצוה היא גם כשאינו רוצה לאכול מהם, או דוקא כשבא לאכול מהם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רעט]

ב סימני החגבים הם, כל שיש לו ד׳ רגלים, וד׳ כנפים, וכנפיו חופין את רוב אורך גופו ורוב היקפו, ויש לו שני כרעים לנתר בהם, ואפילו אין לו עכשיו ועתיד לגדלם לאחר זמן. ואף על פי שיש בו כל הסימנים הללו, אינו מותר אלא אם כן שמו חגב, או שיש להם מסורת ששמו חגב. ועכשיו מנהגינו שלא לאכול שום חגב, אפילו ידוע ששמו חגב, לפי שאין אנו בקיאין בשמותיהם ובסימניהם. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רפ]

ג יש מקהלות התימנים הסומכים על סימני החגבים גם בזמן הזה, כשיש בידם מסורת ששמו חגב, [שאין די בסימנים האחרים]. ויש שנהגו להקל בזה אף לאחר שעלו לארץ. ואין למחות בידם אם מסתמכים על המסורת שבידם, ובקיאים בסימנים היטב, ויודעים הסוג ששמו חגב. אבל קהלות שאין אצלם מסורת ומנהג לאכול חגבים, אין לסמוך על הסימנים גם כשידוע ששמו חגב. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רפג]

ד חגבים טהורים אינם צריכים שחיטה, ומותר לאכלם אפילו מתו מאליהם. ויש מי שאומר שצריכים על כל פנים נחירה. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רפה]

ה אבר מן החי של חגב [טהור] מותר באכילה, ואין צריך להמתין עד שהחגב ימות. ויש אומרים שאסור לאכול חגב חי משום בל תשקצו. ויש חולקים. [איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רפו]

ו דם חגבים טהורים מותר. אבל דם חגבים טמאים אסור מדין כל היוצא מן הטמא טמא. ואם כינס את הדם בכלי, צריך ליתן שם היכר שהוא דם חגבים, כדרך שהצריכו לתת היכר בדם של דגים. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ב׳ עמוד רפז]

ז ציר חגבים טמאים היוצא מהחגבים, מותר, אפילו אם הוא בעין. [איסור והיתר ב׳ עמוד רפח].

ח האוכל חגבים טהורים שבמסורת, מברך עליהם ברכת שהכל. [איסור והיתר כרך ב׳ עמ׳ רפט]